

Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

***OSMANCIK, KÜÇÜK AĞA VE FİRAVUN İMANI* ROMANLARINDA
TARİHİ KİŞİLİK KURGUSU**

Derya TOPAL

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2019

OSMANCIK, KÜÇÜK AĞA VE FİRAVUN İMANI ROMANLARINDA
TARİHİ KİŞİLİK KURGUSU

Derya TOPAL

Danışman
Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU

Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2019

KABUL VE ONAY

Derya TOPAL tarafından hazırlanan “*Osmancık, Küçük Ağa ve Firavun İmanı* Romanlarında Tarihi Kişilik Kurgusu” başlıklı bu çalışma, 19.04.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mustafa ŞENEL (Başkan)

Doç. Dr. Vedit AŞKAROĞLU (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Taylan ABİÇ (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu, tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik çerçevede elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Ardahan Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

19.04.2019

Derya TOPAL

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- **Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.**
(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etseniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)
- **Tezimin/Raporumun tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.**
(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)
- **Tezimin/Raporumun tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.**
- **Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi**

19.04.2019

Derya TOPAL

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, grsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Doç. Dr. Vedi AşKAROğLU** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığımı beyan ederim.

Derya TOPAL

ÖZET

TOPAL, Derya. *Osmancık, Küçük Ağa ve Firavun İmanı Romanlarında Tarihi Kişilik Kurgusu*. Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2019.

Tarık Buğra'nın *Osmancık, Küçük Ağa ve Firavun İmanı* adlı romanlarında tarihi kişilik kurgusu yüksek lisans tezinin inceleme konusudur. Bu yüksek lisans tezinin çalışma amacı; yazarın ele aldığı roman kişilerinin, tarihi kişilikleriyle aralarındaki benzerlikleri, kurmacadaki kişilerin tarihi gerçeklikleri arasındaki farkları, kurmacanın tarihe ne kadar dayandırıldığını tespit etmektir. Bu tespitler özellikle roman başkışısı olan Osmancık, Küçük Ağa, Çolak Salih gibi roman kişilerinin geçirdiği değişimler ve bu değişimlere etki eden kişilerin, olayların, mekânların, sembollerin, kurmacada ve tarihteki yerlerini belirleme amacına yöneliktir.

Yapılan çalışma sonucunda romandaki kişilerin kimi zaman tarihi gerçeklikle uyum içerisinde olduğu kimi zamansa kurmacadaki kişilerin tarihi kişiliklerden öte yazarın kendi hayal dünyasında yarattığı kişiler olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler

Osmancık, Küçük Ağa, Firavun İmanı, Kurmaca, Roman, Tarihi Kişilik Kurgusu.

ABSTRACT

TOPAL, Derya. *Historical Character Construction In Osmancık, Küçük Ağa And Firavun İmanı*. Master's Thesis, Ardahan, 2019.

Historical character construction in Tarık Buğra's novels of *Osmancık*, *Küçük Ağa* and *Firavun İmanı* is the subject of the master's thesis. The purpose of this master thesis is to detect the similarities between the novel personalities that the author adressed and their historical personalities, the differences between the people in the fiction and their historical realities and how much the fiction is based on history. These findings especially deal with the changes of novel people such as Osmancık, Küçük Ağa, Çolak Salih and it is aimed to determine the places of people, events, places and symbols affecting these changes in fiction and history.

As a result of the study, it was seen that the people in the novel were sometimes in harmony with the historical reality and sometimes the persons who were in the fiction were the ones created in the author's own imagination rather than the historical personalities.

Keywords

Osmancık, *Küçük Ağa*, *Firavun İmanı*, Fiction, Novel, Historical Character Construction.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

YAYIMLAMA VE FİKİR MÜYKİYET HAKLARI BEYANI

ETİK BEYAN

ÖZET.....	5
ABSTRACT	6
İÇİNDEKİLER.....	7
KISALTMALAR	11
ÖNSÖZ.....	12
GİRİŞ	13
1. BÖLÜM: ROMAN - TARİH İLİŞKİSİ	15
1.1. Roman Sanatı-Kurmaca ve Gerçeklik	15
1.2. Tarihi Roman ve Tarihin Yeniden Yazımı	18
1.3. <i>Osmancık - Küçük Ağa - Firavun İmanı</i> Romanlarının Tarih ile İlişkisi	22
1.3.1. <i>Osmancık</i> Romanının Tarih ile İlişkisi.....	22
1.3.2. <i>Küçük Ağa</i> Romanının Tarih ile İlişkisi	24
1.3.3. <i>Firavun İmanı</i> Romanının Tarih ile İlişkisi.....	30
2. BÖLÜM: OSMANCIK ROMANINDA TARİHİ KİŞİLİK KURGUSU	36
2.1. <i>Osmancık</i> Romanının Başkışisi: <i>Osmancık</i>	36
2.2. <i>Osmancık</i> 'tan Osman Bey'e Geçiş	40
2.3. Osman Bey'den Osman Bey Gazi'ye Geçiş.....	48
2.4. Osman Bey Gazi'den Osman Gazi Han'a Geçiş.....	49
2.5. <i>Osmancık</i> Romanının Diğer Kişileri.....	50
2.5.1. Şeyh Ede Balı	50

2.5.2. Malhun Hatun	54
2.5.3. Ertuğrul Bey Gazi	57
2.5.4. Hayme Cankız.....	59
2.5.5. Gündüz	60
2.5.6. Savcı.....	61
2.5.7. Osman Bey'in Oğulları: Orhan ve Alaaddin	61
2.5.8. Dünder Bey.....	63
2.5.9. Kalanoz.....	64
2.5.10. Aya Nikola.....	66
2.5.11. Al Zahid.....	66
2.5.12. Mihail Kosses / Köse Mihal (Abdullah).....	67
2.5.13. Dursun Fakı	69
2.5.14. Kumral Abdal	70
2.5.15. Derviş Uruz.....	71
2.5.16. Casus Aratun.....	71
2.5.17. Gökçe Bacı	72
2.6.18. Gazi- Alpler	73
2.6.18.1. Gazi Rahman.....	75
2.6.18.2. Aykut Alp	76
2.6.18.3. Turgut Alp	77
2.6.18.4. Saltuk Alp	77
2.6.18.5. Kara Ali	77
2.6.18.6. Konur Alp	78
2.6.18.7. Sungur	78
2.6.18.8. Samsa Çavuş	78
2.6.19. Evdoksiya(Sâniye)	79

2.6.20. Banu Çiçek	79
2.6.21. Ayna Melek	79
2.6.22. Zoe.....	80
2.6.23. Holofira(Nilüfer).....	80
3. BÖLÜM: KÜÇÜK AĞA ROMANINDA TARİHİ KİŞİLİK KURGUSU.....	81
3.1. Küçük Ağa Romanının Başkışisi: Küçük Ağa, İstanbullu Hoca (Mehmet Reşit Efendi).....	81
3.2. İstanbullu Hoca'dan Küçük Ağa'ya Geçiş.....	84
3.3. Küçük Ağa Romanının Diğer Kişileri	91
3.3.1. Çolak Salih	91
3.3.2. Ali Emmi.....	100
3.3.3. Doktor Haydar Bey.....	101
3.3.4. Yüzbaşı Nazım	103
3.3.5. Mehmet Bey (Ağır Ceza Reisi)	104
3.3.6. Fuat Paşa	106
3.3.7. Niko	106
3.3.8. Sadrazam Damat Ferit Paşa	107
3.3.9. Vali Cemal Bey	109
3.3.10. Çerkez Etem ve Kardeşleri	110
3.3.11. Çakırsaraylı.....	112
3.3.12. Recep.....	113
3.3.13. Fatma (Salih'in Anası)	113
4. BÖLÜM: FİRAVUN İMANI ROMANINDA TARİHİ KİŞİLİK KURGUSU.	115
4.1. Firavun İmanı Romanının Başkışisi: Mehmet Akif.....	115
4.2. Firavun İmanı Romanının Diğer Kişileri	118
4.2.1. Ali Yusuf (Fuat Zakir)	118

4.2.2. Hüseyin Avni.....	121
4.2.3. Hasan Basri	122
4.2.4. Hüseyin Sadi	123
SONUÇ.....	124
KAYNAKÇA.....	128
EK 1. ORİJİNALLİK RAPORU.....	134
EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU	135
ÖZGEÇMİŞ	136

KISALTMALAR

age.	: Adı geçen eser
bs.	: Baskı/basım
bk.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren(ler)
diğ.	: Diğerleri
Ed.	: Editör(ler)
E.T.	: Erişim tarihi
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa(lar)
S.	: Sayı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
t.y.	: Tarihi yok
TDK	: Türk Dil Kurumu
Yay.	: Yayınları/Yayınevi
Yay. haz.	: Yayına Hazırlayan
yy.	: Yüzyıl

ÖNSÖZ

Tarık Buğra, tarihi kurmacaya dökken ve romanlarında özellikle yeni devletin kuruluşunu inceleyen yazarlardandır. Tarihi romanlarıyla Türk Edebiyatı'nda önemli bir yere sahip olan Tarık Buğra, *Osmancık* romanını yazarken tarihten aldıklarını kurmaca ile birleştirerek okuyucuya sunar. *Osmancık*, *Küçük Ağa* ve *Firavun İmanı* Romanlarında Tarihi Kişilik Kurgusu başlıklı yüksek lisans tezinde karakterlerin kurmacadaki ve tarihi kronolojideki kişilikleri incelenmiştir. Çalışma konusu belirlendikten sonra *Osmancık*, *Küçük Ağa* ve *Firavun İmanı* romanlarında ile ilgili yapılmış bilimsel çalışmalar incelenmiştir. Kişiler hakkında verilen bilgiler ise kişilerdeki değişim, meydana gelen olayların, yapılan faaliyetlerin, rüyaların ve sembolik özellik taşıyan pek çok kavramın, nesnenin, mekânın kişilikler üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Çalışma dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm, Roman Sanatı-Kurmaca ve Gerçeklik ile Tarihi Roman ve Tarihin Yeniden Yazımı, *Osmancık - Küçük Ağa - Firavun İmanı* Romanlarının Tarih ile ilişkisi olmak üzere üç ana başlıktan oluşurken ikinci bölüm *Osmancık* romanında tarihi kişilik kurgusu, üçüncü bölüm *Küçük Ağa* romanında tarihi kişilik kurgusu, dördüncü bölüm ise *Firavun İmanı* romanında tarihi kişilik kurgusu şeklinde bölümlere ayrılmıştır.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşu, tarihi pek çok kaynakta yer almakla beraber kaynakların yeterince bilgi içermemesi, tarihin tam olarak aydınlatılmaması hatta kurucusunun bile kaynaklara göre farklılık içermesi net bir bilgiye ulaşmamıza engel teşkil etmiştir. *Osmancık* romanı incelenirken kaynak olarak Âşıkpaşazâde Tarihi ve Âşıkpaşazâde'nin tarihçiliği üzerine yazılmış makale ve kitaplar, *Heşt-Bihişt*, *Hammer'in Büyük Osmanlı Tarihi*, *Oruç Beğ Tarihi*, *İslam Ansiklopedisi*, Ömer Lütfi Barkan'ın *Kolonizatör Türk Dervişleri*, Halil İnalcık'ın bilimsel yazı ve kitaplarından yararlanılmıştır. *Küçük Ağa* romanı çalışılırken Kurtuluş Dönemini konu alan kaynaklar, Tarık Buğra'nın romanı yazarken faydalandığı kaynaklar özellikle de Nutuk'tan faydalanılmıştır. *Firavun İmanı* romanında ise Nutuk, Mehmet Akif'i konu alan çalışmalar ve kaynaklar ve meclis zabıtları gibi pek çok kaynaktan faydalanılarak çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın yürütülmesinde her aşamada yardım ve desteğini esirgemeyen danışmanım Sayın Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU'na çok teşekkür ederim.

Derya TOPAL

Ardahan, 2019

GİRİŞ

Tarih ve edebiyat bağımsız disiplinlerdir. Ancak malzemelerinin insan olması bu iki disiplin arasında ortaklık olduğunu gösterir. Edebiyat, duygu düşüncelerin yazılı ya da sözlü olarak ifadesi iken tarih, insan topluluklarının geçmişte meydana getirdikleri olayları, birbirleriyle olan ilişkilerini, sosyal ve ekonomik durumlarını, yer ve zaman göstererek, sebep sonuç ilişkisi içerisinde, belgelere dayalı olarak, objektif bir biçimde inceleyen bilimdir. Tarih ve edebiyatın toplumlar için önemi yadsınamaz. Geçmişte yaşanan kimi olaylar bazen bugün yaşananın nedeni olabilmektedir. Bu sebeptendir ki bir milletin tarihini bilmesi kadar doğal bir şey yoktur. Aynı şekilde insanın estetik yönüne hitap eden edebiyat, duygu ve düşüncelerin aktarılmasında etkin rol oynar. Bu bağlamda edebiyat ve tarih karşılıklı birbirlerini besler. Geçmişten günümüze gelen epik anlatılar edebiyat ve tarihin yakın ilişkisinin en önemli göstergesidir. Tarihi romanlar, efsaneler ve destanlar gibi daha pek çok tür bu ilişkinin sonucunda meydana gelir. Sözlü edebiyat türlerinden olan destanlar tarihi, geçmişte yaşanmış olaylar ve kişileri anlatır. Toplumda derin izler bırakmış ve günümüze kadar bu tesirini sürdüren destanlardaki kişiler, yaşanan olaylar, olayın yaşandığı mekânlar ise edebiyattan beslenerek topluma aktarılır. Destanlar gibi tarihi romanlarda da tarihsel olaylar, kurmacaya has anlatımla harmanlanarak daha geniş kitlelere aktarılır. “Bu tür metinler, yazarın bizzat tanıklık etmediği bir dönemi ve olayı gerçeğe yakın ‘fiktif bir hayat’ halinde anlatan edebiyat eserleridir” (Tural, 1993, s. 70).

Romanın geçmişine bakıldığında dünya edebiyatında ilk roman örneğini veren kişinin Walter Scott olduğu görülür. Türk Edebiyatı’nda ise Namık Kemal’in “*İntibah*”ı Türk edebiyatının ilk romanı olarak kabul edilmektedir” (Tanpınar, 2005: 58). Namık Kemal ile birlikte aynı dönemde eser vermiş olan Ahmet Mithat Efendi de edebi eserleriyle tarihi, çağına sunan yazarlardandır. Bu kişiler dışında Hüseyin Nihal Atsız, Kemal Tahir, Samim Kocagöz, Mustafa Necati Sepetçioğlu tarihi romanlarıyla Türk Edebiyatı’na ses getiren yazarlardandır. *Osmancık*, *Küçük Ağa*, *Firavun İmanı* romanlarıyla Cumhuriyet Dönemi’nde yaşamış, tarihi konu edinmiş yazar olan Tarık Buğra ise eserlerini yazarken tarihi de ayrıntılı bir şekilde irdelemiştir. Romanlarında olay, mekân, zaman, kişiler gibi unsurlar tarihin içinden çıkıp gelen unsurlar gibidir. Bunlar arasında en fazla önem arz eden unsurlardan bir tanesi kişidir. Kişilerin tarihte

oynadığı rolleri ile romandaki kişisel özellikleri arasında ne gibi benzerlik olduğu, nasıl farklılıklarla okura sunulduğu, bir bilim olan tarihin sanatsal özelliği öne çıkan edebiyata nasıl aktarıldığı bu bağlamda önemlidir. Kurgulanan kişilik kimi zaman gerçeğin bir yansımasıdır kimi zaman tarihte adı geçmeyen kendi kurguladığı, yarattığı kişilerdir.

Tarık Buğra tarihe uzaklığıyla değil aksine yakınlığıyla bilinen yazardır. Fakat tarihi gerçekliği kurgudan süzerken bile okuyucuda yaymak istediği büyüü bozmamak adına gerçeği olduğundan farklı gösterir. Kişinin tarihi gerçeklikle birebir uygun olmasını amaç edinmez. Buğra, kişiyi sunarken okura ne kadar gerçeklik hissi uyandırırorsa okuru o derece tesiri altına alır. Aşkaroğlu'na (2016) göre:

“Kim tarafından betimlenmiştir? Kişilik metnin içinde nasıl sunulmuştur? Bir kişinin davranışları, duyguları, düşünceleri ya da iç dünyası hakkında öğrendiğimiz bilgi ne kadar güvenilirirdir? Kişi hangi diğer kişilerle ya da durumlarla yüzleştirilmiş ve nasıl tepkiler vermiştir? Ne tür zıtlıklar kullanılarak, bir kişinin öznel tavırları, toplumsal değerleri, ahlak anlayışı, tercihleri, gözlemleri, sözleri, tepkileri, düşünceleri, yargıları veya inançları ortaya serilmiştir” (s. 310).

Tüm bu söylemler yazar tarafından kurulan kişiliklerin tarihte yer almasa bile okuyucuyu ne kadar etkileyeceğinin yazarın anlatımıyla ilgisini gösterir. *Osmancık* romanında özellikle Türk toplumunun milli ve dini yapısıyla uyumlu yapılan bir anlatımın ve bu anlatımdaki kişilerin tarihi gerçekliği olmasa bile gerçek kişiler gibi algılanmasını sağlar.

1. BÖLÜM

ROMAN- TARİH İLİŞKİSİ

Bu bölümde; romanın tarih ile ilişkisi ve bu ilişkinin kurmacaya yansımaları, yeniden kurulan bir romanın gerçeklikten ne kadar faydalandığı durumları üzerinde incelemeler yapılarak, tarihin yeniden nasıl yazıldığı hususunda karşılaştırmalar yapılarak aktarılmıştır.

1.1. Roman Sanatı-Kurmaca ve Gerçeklik

Roman insanların serüvenlerini, iç dünyalarını, toplumsal bir olay ya da olguyu, insan ilişkilerini yansıtmayı amaçlar. Bunu gerçekleştirirken de kurmaca dünyanın sunduğu olanakları sonuna kadar kullanarak çok sesli, etkileyici, sürükleyici, ilgi çekici bir tür halini alır. Yaratıcılık ise romanın temel ilkelerinden birisidir. Roman anlatmaya bağlı türdür ve bu tür yapı unsurlarıyla var olmuştur. Bir romanda; roman kahramanları, olay, mekân, zaman, aksiyon, kompozisyon, anlatıya dayalı bakış açısı tarzı gibi roman dünyasının yapı unsurları bulunur.

Roman türü, merkezine bir öykü alır. Forster, romandaki öykü unsurunu ilkel bulur fakat yine de “Öykü romanın temelidir; öykü yoksa roman da yoktur” (Forster, 1985, s. 22) diyerek bu unsurun romanın temelini oluşturduğunu ifade eder. Öykünün olmazsa olmazı ise insandır. Çünkü roman şahıslar üzerine kurulur. Bu da romanda var olan olay unsuru kadar kişi unsurunun da önemli olduğunu gösterir. Çünkü romanda faal olan insandır. Roman türü ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda farklı bakış açıları söz konusudur. James (2009) romanı, “geniş anlamda yaşamın doğrudan doğruya ve kişisel izlenimi” diye tanımlar. Ayrıca “yaşamı yaratan sanattır” (s. 15, 18) şeklinde tanımlayarak hayatın ancak sanatçının verdiği ürünlerle anlam kazandığını ifade eder.

Roman metnini diğer öğretici metinlerden ayıran özellik onun, yazarın sınırsız düş gücüyle sorgusuzca kurgulanabilir olmasıdır. “Romanı biyografiden, otobiyografiden, yaşanılan olaydan, ifade tutanağı tarzından, seyahat yazılarından, tarihe dayalı eserlerden ayıran işte bu fiktif unsurdur” (Bourneur ve Quellet, 1989, s. 21).

Roman yaşamdan aldığını kendi mantığında işleyerek hayata sunar. Bu da onun kurmaca ile yakından ilişkili bir sanat olduğunu gözler önüne serer. Kurmaca olması ise romanın gerçeklikten koptuğunun bir göstergesi olamaz. “Kurmaca bir eserde amaç, düşünceyle gerçekliği edebiyatın somut tarzında birleştirebilme gücüdür” (Gürsel, 1990, s. 36). Bu bakımdan kurmacanın uydurma olduğu görüşü reddedilir. "Edebi eserde ele alınan unsurlar, gerçek olan veya gerçek olmayan olaylar veya objeler itibari bir yapı içerisinde anlatılır" (Önal, 1999, s. 38). Roman hem realitenin hem de yeniden yaratılanın bir sonucudur. Kurmaca yazma, üretme eylemiyle yakından ilişkilidir. Bu yakın ilişki kimi zaman gerçeği ne kadar yansıttığı ile ilişkilidir. Gerçekten öte gerçeğe yakın olanın anlatılması konusunda Gengembre (2004) düşüncelerini şu şekilde ifade eder; “entrika da kurmacadır ve ancak yer aldığı çerçeve içerisinde gerçeğe benzer hale getirilir” (s. 68).

Kurmaca ile gerçekliğin birebir örtüşemeyeceği çünkü aktarımın söz konusu olduğu ve aktarım yapılırken özün değiştiği bilgisi roman sanatıyla ilgilenen pek çok araştırmacı tarafından dile getirilmiştir; “İster yaşamdan kitaplara olsun ister kitaplardan konuşmalara, gerçeği bir alandan başka bir alana aktardık mı bir şeyler oluyor ve gerçekliği bozuluyor” (Forster, 1985, s. 150).

Anlatılan kişi, olay, mekân, zaman gibi unsurlar ister düş gücü ürünü olsun ister bu unsurların gerçek hayatta karşılığı olsun yazar anlatacaklarını en baştan yaratarak verir. Yani roman da anlatılan, bilindik pek çok insanın şahit olduğu bir durumsa bile yazar artık onu kendi penceresinden anlatır.

Romanda gerçeklik meselesi her döneme damgasını vuran tartışmalar yaratmıştır. Edebi eserdeki en ileri düzey gerçekliği Aktaş (1991), kurmacada aktarılanın yaşanmıştan öte gerçeğe yakın olarak yapılan anlatımın okura daha gerçekçi geldiğini şu şekilde ifade eder; “En gerçekçi olduğu iddia edilen edebî eserler dahi yaşanmış değil, gerçeğe uygun olanı dikkatlere sunar” (s. 14).

James ise romanın gerçekliği gösteren bir tür olduğunu savunur. Çünkü roman estetik amaçlı değil yarar amaçlı yazılır. *The Art of Fiction*'da James (2009) tarafından bu durum şu biçimde tanımlanmıştır:

“Yazarlar romana, okurlara ahlak dersi vermek ya da hoşça vakit geçirtmek için kullanılan bir araç gözüyle bakmamalıdır. Roman yazmanın tek amacı vardır, o da gerçek yaşamı göstermeye çalışmaktır. Bu bakımdan roman bir tür tarihtir; bu yüzden romancını çabası da herhangi canlı bir varlık gibi yaşayan, kesintisiz, bütünlüğe sahip bir şeydir” (s. 15).

Platon, sanatın ‘mimesis’ yani bir yansıma, taklit olduğunu düşünür. Platon’a göre gerçek olan idea’dır, yani zihinde var olandır. İdeaların bilgisi gerçek bilgidir, ancak o değişmez, edebiyat hiçbir zaman öğretici olamaz. Ona göre idea ise fizikötesi âlemde var olan, yaşanan dünyadaki onun yansıması, sanatçının verdiği eserler ise yansımanın da yansımasıdır. Yani Platon’a göre ideal olandan çok uzaklaşmıştır. “- İstersen bir ayna al eline, dört bir yana tut. Bir anda yaptın gitti güneşi, yıldızları, dünyayı, kendini, evin bütün eşyasını, bitkileri, bütün canlı varlıkları. ...Aslını yapmadığına göre, gerçeğin değil, gerçeğe benzeyen bir örneğini yapmış olur” (Platon, 2011, s. 337).

Platon’a göre gerçek, bir ayna ile yansıyabilecek bir yansımadır, yani olan şeydir. Fakat Platon’un öğrencisi olan Aristo, *Poetika* kitabında olabilir, olanaklı şeyi anlatmaktan bahsettiği düşüncesiyle hocasından ayrılır. O taklidi, aksine faydalı bulur. Sanatçı kendinden bir şeyler katarak sanatı daha da güzelleştirir. Aristo’ya göre bir durumu aynen anlatmak sanatçının işi değildir. Durumları yansıtmadan anlatacak kişi ancak tarihçidir. Sanatçı kendinden ve hayatından bir şeyler katarak eser verir, hayatı aynen aktarmaz; “Gerçekten olan şeyi değil, tersine, olabilir olan şeyi, yani olasılık ya da zorunluluk yasalarına göre olanaklı olan şeyi anlatmaktır” (Aristoteles, 2006, s.30) şeklinde ifade eder.

Sanat ve tarihte gerçeklik kavramı pek çok toplumda, neredeyse her dönem tartışmaya açık bir konu olarak bilimsel araştırmacılara malzeme olmuştur. Yeniden yazmak da Aristo’nun dediği gibi sanatçının hayatı farklı aktarmasından dolayı gerçeği net bir şekilde yansıtmının imkânsızlığı üzerine kurulur.

Gerçeklik gibi kurmacada romanda barınan diğer bir kavramdır. Bu iki kavram birbirlerini besleyerek metine kaynaklık eder. Kurmaca gerçeği tamamen terk etmekten öte onunla kendini besleyerek, kendine gerekli olan kısmı alarak yoluna devam eder. Gerçeklik ise yeniden yazıldığı, kurulduğu için artık kurmacayla iç içe girmiş sayılır. Okur kimi zaman bu beraberliğin hangisinin gerçek hangisinin kurmaca olduğunu ayırt edemeyecek duruma gelebilir.

Umberto Eco'ya (2013) göre, “kurmaca anlatılarda gerçek dünyaya yapılan kesin göndermeler öylesine iç içe geçer ki, romanda bir süre kaldıktan sonra ve haklı olarak fantastik öğelerle gerçekliğe yapılan göndermeleri birbirine karıştırdıktan sonra, okur artık kesin olarak nerede bulunduğunu bilmez” (s. 161). Kurmacanın insanı sarıp sarmalaması kurmacanın gerçeğe ne kadar uygun olarak verildiği ile alakalıdır. Romanlardaki kişilerin gerçek kişi ya da kurmaca kişi olarak algılanması da yaşanan dünya ile ilişki kurmasının bir sonucudur. *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* kitabında kurmaca karakterlerin kişilik kazanmasıyla ilgili şöyle bir söylem kullanır; “Kurmaca karakterler bir metinden ötekine göç edebildiklerinde, gerçek dünyada yurttaşlık hakkı elde etmiş ve onları yaratan anlatıdan bağımsız hale gelmiş olurlar” (Eco, 2013, s. 162).

Sonuç olarak romanda anlatılan kişiler ne kadar gerçek kişiler olursa olsun, ne kadar aslına uygun verilmeye çalışılırsa çalışılsın asıl olan, o kişilerin artık yazarın hayal dünyasının bir ürünü olduğudur.

1.2. Tarihi Roman ve Tarihin Yeniden Yazımı

Yazarın bakış açısı olmadan sadece tarihin anlatımı, tarihi bir metini oluşturur. Tarihi romanlar ise tarihi anlatan bunu yaparken de yazarın penceresinden bu işi gerçekleştiren türdür. Tarihsel olaylar kurmacaya has anlatımla harmanlanarak daha geniş kitlelere aktarılır. Bu tür romanlarda yolculuk tarihten başlar fakat bu yolculuk esnasında geçmişten alacağını alan roman, kanıt, belge, ispattan kurtulmuş bir şekilde kendi yolunu, yöntemini, anlatımını belirleyerek yoluna devam eder. Tarihi romanlarla ilgili pek çok tanımlama yapılmıştır. Tarihi roman Özön (1985) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Geçmiş yüzyıllarda oluyormuş gibi birtakım olaylar icat etmek, bu olaylara çerçeve olarak bir çağın olaylarını ve yaşayışını vererek, hayalî kahramanlara gerçek süsü vermek, böylelikle tarih ve romanın ayrı ayrı uyandıracağı ilgiyi sağlamak demek olan tarihî roman, romantizmin meydana getirip, usûl, kural ve geleneğini kurduğu bir çeşittir” (s. 25).

Tarihi romanda, tarihsel olayların ele alındığı muhtemeldir. Yavuz'a (1997) göre olayı yansıtabilecek, okura özümsetecek roman kişisidir. Bu nedenle roman yazarı, olayı kişi ile işleyerek vermek zorundadır:

"Romancının yapması gereken, belli bir tarihsel olayı karakterlerinin bilincinin içinden vermesidir. Bu önemli. Çünkü tarihsel bir olayın inşa edilmesi demek o romanda bireyin inşa edilmesi demektir. Bireyi ortaya koymadan, birey olduğunu kavramadan, o tarihsel olayı onun bilincinden vermenin olanağı yok. Nasıl görüyoruz o adamı, nasıl bir adam. Önce romancı kendi tiplerini tanımak zorunda. Biz onların dünyaya nasıl baktıklarını bilmeliyiz" (s. 70).

Tarihi gerçeklik kurmaca içerisinde erimiş ise tarihi roman sıfatını taşır. Tarihi roman eğer bu ortaklığı yakalayabilmişse amacına ulaşır. Çünkü tarihi roman halkın geçmişte yaşadıklarını, paylaştıkları ortak değerleri günümüzde kulaklara fısıldayan türdür. Fiktif yani kurmaca, tarihi romanda tarihi yeniden yazacak güce sahiptir; "Bu tür metinler, yazarın bizzat tanıklık etmediği bir dönemi ve olayı gerçeğe yakın 'fiktif bir hayat' halinde anlatan edebiyat eserleridir" (Tural, 1993, s. 70).

Bir tarihçi yazarken edebiyatçıdan daha net bilgilere ihtiyaç duyar. Tarihçi araştırmalar sonucunda elde ettiği bilgileri eksikliği varsa bile olduğu gibi sunar. Fakat tarihi yazan kişinin o dönemde yaşama şansı olmamışsa ve elinde yeterince belge yoksa geçmiş olduğu gibi yansıtamayabilir. Bu durum tarihçinin yazdıklarıyla gerçekte yaşanan tarih arasında bağlantı kurmasında sorun yaşamasına sebep olur. Bu durumda yazdığı pek çok şey havada kalabilir. Fakat bu sorunu yaşamamak için öznel düşünceleriyle o boşlukları dolduramaz. Tarihçi şahit olmadığı bir dönemi anlatsa dahi bir edebiyatçıya göre nesnellik çizgisinden daha az çıkar ve tarihi yeniden kaleme alır. Yani tarih, yazarın elinde yeniden kurulur. Tural (1984) tarafından edebi eserin özgürlüğü şu şekilde aktarılmıştır:

"Bu tertip ve tanzim sırasında edip, tarihçiye nazaran fazlaca hürdür. Başka bir söyleyişle, yazar, zemininde tarih bakımından gerçek bulunan olayları, yeni bir fiction (kurgu) haline getiriyor. Tarihçi ilgisini çeken belge ve bilgilere yönelirken, edebî eser yazarı başkalarının ilgisini çekecek unsurları buluyor. Pek tabii gerçekten olmuş olayları değiştirebiliyor, olmamış unsurlar da ilave edebiliyor. Edebî eser yazarı, itibarî bir âlem kuruyor, itibarî bir tarih yazıyor. Bu itibarîliği doğuran ve yoğuran husus, edebî eser verenin yarın ve talih kavramlarını kullanma ve olay örgüsünü tertipteki hürliğünden ileri geliyor" (s. 12).

Çünkü tarih var olmuş olanın dışına çıkamaz. Yazar ise tarihçiye göre daha rahattır.

Tarihin yazımı tarihçinin geçmişte yaşanan gerçekleri o döneme şahitlik etmemişse bile gerçek ya da gerçeğe en yakın şekilde anlatılmasıyla gerçekleşir. "Yazar kişiyi sunarken

okura ne kadar gerçeklik hissi uyandırırorsa okuru o derece tesiri altına alır. Çünkü “kurmaca öğelerin birebir tarihsel gerçeklerle örtüşmesini beklemek olanaksızdır” (Tilbe ve Civelek, 2006, s. 86).

Tarihi yazan kişi, emin olmadığı noktalarda yazıma ekleme çıkarma yapma lüksüne sahip değildir. Geçmişte yaşanarak tarihi değer taşıyan olay ve olgular sınırsız bir dünyaya sahiptir. Bu da tarihçinin sınırsızlık içerisinde her şeyi aktaramayacağını göstergesidir. Yukarıda bahsi geçen, tarihçide bulunması gereken nesnellik şartı bu durumda engellerle karşılaşır. “Tarihin içerikleri neredeyse sınırsız olduğundan, hiçbir tarihçi geçmişteki olayların bütününe kapsayamaz... Geçmişte olanların ancak bir bölümü aktarılabilir ve hiçbir tarihçinin anlatımı geçmişe tam olarak karşılık gelmez” (Jenkins, 1997, s. 23) der.

Pek çok araştırmacı, tarih yazan ve tarihi roman yazan kişiler arasındaki farkı ifade eden araştırmalar yapmıştır. Tarihçi ve tarihi roman yazan kişi arasındaki fark aşikârdır. Argunşah’a (2002) göre tarihçi ve tarihi roman yazan yazar arasındaki fark ise:

“Tarihçi geçmişte kurmakta, tarihi roman yazarı ise tarihçinin kurgulamış olduklarını yeniden yorumlamakta yani ikinci bir kurgulamayı gerçekleştirmektedir. İkisi arasındaki fark, kurmacaya olan yaklaşımlarıdır. Tarihçi, tarihin artık yorumlanmış, tahrife uğramış bir geçmiş olduğu şeklindeki bilme gölge düşüren varsayımlara rağmen, bilim adamı olmak kimliğini elden bırakmaz ve objektif olmak çabasıyla kurguyu arka planda bırakır. Yazar ise sanatın kendisine tanıdığı özgürlük sayesinde son derece rahat hareket eder” (s. 20) şeklindedir.

Tarihin yeniden sunumunun yeni bir kurmaca olduğu fikri sadece Argunşah’ın tanımında yoktur; “yaşadığımız zamanla ilintili bir bağ olmaksızın, tarihin yeniden sunumu olanaksızdır” (Lukacs, 1965, s. 56). İşte tarihin yeniden sunumunun imkânsızlığı kurmacanın kapısını aralar.

Tarihi de edebiyatı da gerçekleştiren kişi insandır. Tarih kendini bu insandan uzakta tutabilir fakat edebiyat insandan uzaklaşırsa otomatik olarak edebiyattan da ayrılmış olur. “Tarih, insanların yaptığı tarihi, insanlardan soyutlayarak anlatır. Unutmayalım: Bir bilimdir tarih. Oysa roman bir edebiyat türüdür; tarihi, tarihsel olaylar olarak değil, bu olayların insanlar üzerindeki etkileriyle anlatır, yani insanları anlatır, somut insan çatışmalarını anlatır roman, bunun dışına çıkarsa edebiyatın da dışına çıkar” (Naci,

1982, s. 25). Malzemesi insan olan tarih ve edebiyat bu bağlamda insana yaklaşımlarıyla, kişiye yükledikleri kurgu ya da gerçeklikleriyle ayrılır.

Objektif verilere sıkı sıkıya bağlı kalmak zorunda olan tarihçi, sonuç itibarıyla bir fikre sahip olan insandır bu bağlamda tarihçinin tamamen objektif olmasını beklemek de yanlış bir tutum olur. “(...) tarih başka birilerinin gözlerine ve seslerine dayanır; tarihi, geçmişteki olayları bizim onlar hakkında okumalarımız arasında yer alan bir yorumcu aracılığıyla görürüz” (...) tarihsel malzemelerin seçimine tarihçinin bakış açısı ve eğilimleri şekil verir ve bunlardan çıkarılacak anlamı da bizim kendi kişisel yapılarımız belirler” (Jenkins, 1997, s. 24).

Tarihin yeniden yazımında edebiyatçının olaylara, karakterlere bakış açısı, gerçeği nasıl ya da gerçeğin ne kadarını yansıtmak istediği meselesi de dikkate değer bir konudur. Roman yazarının belgelendirilmiş gerçeklere rağmen bu belgelere bağlı kalmama gibi bir lüksü vardır. Bu bağlamda Tarık Buğra, *Osmancık*, *Küçük Ağa* ve *Firavun İmanı* romanları ile tarihin yeniden yazımının önemli bir örneği olmuştur. Onun romanlarında kişilik kurgusu kimi zaman gerçeğin bir yansımasıdır kimi zaman tarihte adı geçmeyen kendi kurguladığı, yarattığı kişilerdir. Fakat tarihi gerçekliği kurgudan süzerken bile okuyucuda yaymak istediği büyüü bozmamak adına gerçeği olduğundan farklı gösterir. Osman Gazi’yi sanki tek bir kadınla evlenmiş gibi göstermesi de bunun en iyi göstergelerinden biridir. *Dış Politika* eserinde yaptığı açıklama da bu yöndedir; “Osman Gazi’nin bir değil, iki evli olduğunu ben de biliyorum. Ama getirdiğim yorumu ve *Zümrütanka* motifini zedelemek istemedim... Ve daha başka ayrıntıları da bıraktım veya değiştirdim. Bunu da büyük gerçeğin bu bırakılan veya değiştirilen ayrıntılar yüzünden gölgelenmeyeceğine, aksine daha iyi belireceğine inandığım için yaptım.” (Buğra, 2017, s. 87). Bu örnek Buğra’nın tarihi gerçeği bildiği halde gerçeği yeniden kurgulayarak okura sunduğunun bir göstergesidir.

Ayrıca Buğra’nın bu söylemi, tarihin kurgusu mu yoksa kurgunun tarihi mi sorusunu akıllara getirir. Fakat açıkça kurgunun tarihini gözler önüne serer. Çünkü Buğra *Osmancık* romanında epik bir kaygıdan öte etkileyicilik özelliği ile okuyucuya estetik bir haz verme peşindedir. Zira Tarık Buğra, “tarihi bilgi vermek yerine, roman yazmayı amaçlar” (Burcu, 2005, s. 158).

Kaldı ki edebi özelliğe sahip olan metinler ders anlatan, ders öğreten, tarihi belgelerle gözler önüne seren bir tür değildir. "Roman, piyes, film; yani edebiyat ve güzel sanatlar tarih dersi vermez; tarih bilgisi öğretmek için meydana getirilmez. Tarihin, konuyu ilgilendirmeyen ayrıntılarını umursamaz. Hatta değiştirir. Bunu da tarihçilerin başaramadığını, başarmak için, yani konunun asıl önemini evrensel ve insanî anlamını belirtmek için yapar" (Buğra, 2017, s. 81). Yazarın, edebi bir tür olan romanın tarihi bilgi vermek için yazılmadığını ifade etmesi *Osmancık, Küçük Ağa – Firavun İmanı* romanlarını yazarken ve kişilerini anlatırken asıl amacının bilgi vermek olmadığı çıkarımı yapılabilir.

Sonuç olarak tarih bilimselliğe; edebiyat ise sanatsala doğru yol alan iki farklı disiplindir. Bu disiplinlerin yolları bazı noktalarda birleşebilir. Fakat edebiyattaki kurmaca gerçeğiyle, tarihteki ispat kavramı bu alanın sınırlarını çizer.

1.3. *Osmancık - Küçük Ağa - Firavun İmanı* Romanlarının Tarih ile İlişkisi

1.3.1. *Osmancık* Romanının Tarih ile İlişkisi

Osmanlı Devleti, Anadolu uçlarında Selçuklu-Bizans sınırındaki küçük bir uç beyliği olarak varlığını sürdürürken özellikle Osman Bey'in başarılı politikaları sayesinde bir cihan devleti olmuştur. Ertuğrul Bey Gazi'nin attığı temelleri oğlu Osman Bey daha da ileri düzeye taşıyarak Osmanlı Devleti'ni kurmuştur. Osmanlı tarihi yazıcılığı devletin kuruluş dönemine tekabül etmez. 15. yüzyılın ilk çeyreğinde yazım olayı başlamıştır. Bu nedenle 15. yy. öncesi kuruluşla ilgili edinilen bilgiler kaynaktan kaynağa farklılık gösterebilir.

Kuruluş döneminde Osmanlı'nın soyunun tarihçilere göre farklı ifade edilmesi bu sebeptendir. Osmanlı Devleti, Osman Bey döneminde beylikten devlet haline geçer; "Osmanlı Devleti, XIII. asrın sonlarında İran Moğollarının baskısı ile yıkılan Anadolu Selçuklu Devleti'nden sonra, XIV. asrda Anadolu'nun kuzeybatısında Selçuklu-Bizans sınırlarında kurulmuş olan küçük bir beyliktir" (İmber, 2006, s. 3). Bu devlet Selçukluların devamı olarak ifade edilir. Tarihçilere göre Osmanlı Devleti'nin, Selçuklu Devleti ile inkâr edilemez bir bağı vardır; Türk devletlerinden Selçuklulara devredilen köklü bir siyasî kültürün mirasçısı olarak, Selçuklu Devleti yıkılınca uçtaki diğer Türk

beylerini de kendisine bağlayarak hanlığını ilân edebilmiştir (Karal, 1959, s. 9). *Osmancık* romanında adı geçen Süleyman Şah, Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurucusudur. Osmanlıların hem tarihi kaynakların büyük bir kısmında hem de romanda kendilerini Süleyman Şah'ın torunu olarak görmeleri onların bir devamı olduklarını gösterir. Osmanlılara ilk topraklarını veren kişi olarak I. Alâeddin'in gösterilmesi ve III. Alâeddin ise Osmanlılara Selçuklu hükümdarlığını miras bırakması bu bağlantıyı güçlendirir. Osmanlı Beyliği'nin devlet olma süreci incelendiğinde kaynaklarda Osman Bey'e rastlanır. Osmanlı Devleti'nin asıl kurucusu sayılan Osman Bey kuruluş devrini başarıyla yönetebilmiş, askeri, idari anlamda kendinden sonra gelecek saltanat üyelerine örnek olmuş bir yöneticidir.

Kuruluş Dönemi'nde I. Bayezid'in Timur' a yazdığı mektupta da bu bağlantı aşikârdır. Bu bağlantı Daş (2004) tarafından şu şekilde aktarılmıştır:

“...iyi bil ki, atam Ertuğrul Han üç yüz kadar gazisiyle beraber Hülâgü Tatar'ından on bin Tatar'ı vurup, Alaeddin Keykubad'a galip gelenleri mağlup etmiştir. Bundan sonra devlet idare etme şerefine nail olmuş, hil'at kendisine verilerek Allah'ın lütfu ile Âli Selçuk'un yerine idareyi elde tutması isyan ve başkaldırma ile olmamıştır...” (s. 147).

Romana yön veren fetihler Osmanlı Devleti'nin temelini oluşturur. Tarihi kronolojide Osmanlı Devleti'nin, Osman Bey döneminde Osman Bey ve silah arkadaşlarının yaptığı diğer faaliyetler ile romanda geçen faaliyetler tutarlık gösterir:

Hem romanda hem tarihi kaynaklarda rastlanılan diğer faaliyetler ise kalelere yapılan fetihler ve ulaşılan zaferlerdir; “Osman Gazi kaleyi kuşattı. Öte taraftan her gün güçlenen Osman Bey'e karşı Karaca Hisar tekfuru da Yarhisar tekfuru ile ittifak etti. Buna rağmen Osman Bey kendi kuvvetleri ile Karaca Hisar üzerine yürüdü ve uzun bir muhasaradan sonra kaleyi fethetti” (Başar, 1991, s. 25) şeklindedir.

Bahsi geçen kaleler ve bölgeler romanda da aynı şekilde Osmancık ve asker arkadaşlarıyla birlikte fethedilmiştir. Bu fetihler uç sınırında yapılan doğru politikalar, oraya yerleştirilen âlim ve bilginler, gaza cihat ruhunun halkta can bulması gibi faaliyetlerin başarılı bir şekilde gerçekleştirmesiyle başarıya ulaşır; Türkmen beylikleri arasında hızlı bir şekilde yayılmıştır. Osmanlılar, kısa sürede yayılan ünleri ve propaganda yapmakta izledikleri başarılı siyaset sayesinde, diğer beyliklerin insan gücü

kaynaklarından da yararlanarak, kendi gaza etkinliklerini daha da güçlendirdiler (Emecen, 1997, s. 36).

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda başlayan gaza-fetih politikası devletin siyasetine yön veren en önemli faaliyetlerden biri olmuştur. Osman Bey'den sonra bu gaza- cihat ruhu ilerleyen dönemlerde de başarıyla sürdürülmüştür. Osmanlı'nın en parlak dönemini yaşadığı yükselme döneminde dahi bu gaza fetih hareketleri devleti üst seviyeye taşımıştır.

Sonuç olarak Osmanlı Beyliği'nin kuruluş aşamasında yaptığı genişleme ve yayılma politikaları, fetihler, halkına karşı sosyal devlet anlayışına uygun tavırlar sergileyen nihayetinde altı yüz yıl varlık sürecek olan bir imparatorluğun temellerinin nasıl atıldığı *Osmancık* romanında ve tarihi kaynaklarda Osman Bey ile bütünleşerek anlatılır.

1.3.2. *Küçük Ağa* Romanının Tarih ile İlişkisi

Tarık Buğra'nın *Küçük Ağa* isimli romanı Kurtuluş Savaşı döneminde İstanbul Hükümeti, saltanat, hilafetin Kuvayi Milliye, Millî Mücadele'nin karşı karşıya gelmesi, birbirlerinin aleyhinde çalışmalar yapması ile ilişkilendirilerek okuyucuya sunulan bir romandır. Yazar bu kurmacayı tarihi gerçeğin penceresinden bakarak aktarır. Roman başkişinin yaşadığı değişim ve bu değişime katkı sunanlar Yeni Türk Devleti'nin kurulma sürecinde ülkede nasıl bir ortamın olduğunu gösterir. İstiklâl Savaşı, Buğra'nın romanında sadece dış düşmanlara karşı bir savaş değil, derin bir çatışmayı da ihtiva eder. O günlerde Türkiye içinden de parçalanmıştır. İnsanları en çok tehlikeye düşüren düşman korkusu olmaktan ziyade dünya görüşlerindeki karışıklıktır. Faziletler arasındaki çatışmalar, insanlara gidecekleri yolları şaşırtmıştır. Atatürk'ün *Nutuk*'u dışında Kurtuluş mücadelesinde belirtilmeyen bu yön, ilk defa Tarık Buğra tarafından *Küçük Ağa*'da işlenmiştir (Kaplan, 2004, s. 287).

Millî Mücadele Dönemi tarihte halkın zorluk yaşadığı, ne tarafa inanması, güvenmesi gerektiğini kestiremediği, keşmekeşlerin vücut bulduğu zorlu bir dönemdir. Bir taraftan şehir eşkıyalarının çetecilik hareketleri, halkın can, mal güvenliğinin hiçe sayılması bir taraftan savaşların uzaması ve diğer ülkelerin emperyalist düşünceden doğan siyasi bozukluk sebebiyle halkın çektiği geçim sıkıntısı, diğer bir taraftan da cephede

kaybettikleri pek çok can söz konusudur. Tüm bu durumlar Kurtuluş Savaşı'nın hüküm sürdüğü dönemde ülkede yaşayanların en büyük sıkıntılarıdır.

Birinci Dünya Savaşı'nda dört yıl savaşan Osmanlı İmparatorluğu ve halkı, savaşı atlattıktan sonra yeni bir mücadelenin içine girer. Bu kurtuluş mücadelesidir. Hem romanda hem de tarihi kaynaklarda Osmanlı 'hasta adam' olarak göze çarpar. Yenilgilerin, isyanların bu durumu takip etmesi ise durumun iyice zorlaşmasına yol açar. Romanda ve tarihte bahsi geçen mücadeleyi hazırlayan zeminlere göz atıldığında tarihi kaynaklarda geçen bilgiler mücadelenin başlamasına ışık tutar. Tarihi gerçeklikte, Birinci Dünya Savaşı'na Almanya'nın başını çektiği İttifak Devletleri içinde giren Osmanlı Devleti dokuz cephede aynı anda savaşmış ve savaşı kaybetmiştir. Bu durum dönemin tarihine halkın psikolojik olarak ne kadar kötü durumda olduğuna işaret eder.

Büyük ümitlerle girilen ancak kaybedilen savaşın sonunda Osmanlı Devleti ile Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda Agememnon zırhlısı içinde Mondros Mütarekesi imzalanmıştır. 25 maddeden meydana gelen Mondros Mütarekesi'nin Anadolu'nun işgalini öngörmesi, bu yönde Osmanlı Devleti'ni ve Türk milletini tamamen savunmasız bırakması ve esasında bu antlaşmanın Anadolu'nun sömürgeleştirilmesi amacının bir öncüsüydü olması devleti yok sayan tutumlar olmuştur. 10 Ağustos 1920'de Osmanlı Saltanat Şurası tarafından kabul edilen ve Padişah tarafından onaylanan Sevr Antlaşması'nın maddeleri düşünüldüğünde tablo daha net bir şekilde gözler önüne serilir. 13 bölüm 433 madde olan Sevr Antlaşması Mustafa Kemal'e göre Türk milletini yok etmek için hazırlanmış bir suikasttır. Bu antlaşma bu yüzden *Nutuk*'ta taslak ve proje olarak yer bulmuştur.

30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi sonrası Anadolu'da ve Musul-Kerkük'te başlayan işgalleri müteakip başkent İstanbul'un 13 Kasım 1918'de 160'a yakın işgal gemisi tarafından zapt olunması Ayasofya'ya bir Bizans bayrağının çekilmesi ve bu durumun azınlıkları ön plana çıkaracak yaşam kalitesini artıracak düzeyde olması sebebi ile özellikle aydın ve vatansever subaylar ve akabinde halkın önderliğinde milli vicdanın sesi olmuş birtakım düşünceler geliştirmişlerdir. Bu düşünceler kurtuluş mücadelesini destekler nitelikte başta geçici çözümlerken sonrasında yeni bir devleti kurabilecek tarzda faaliyetlerin temelini atar.

Mondros Mütarekesi'nden sonra bir takım kurtuluş çareleri ortaya çıkar. Amerikan mandasını isteyenler, İngiliz mandasını isteyenler, bölgesel kurtuluşu savunanlar. Mustafa Kemal'e göre ise tam bağımsızlığı sağlamak gerekmektedir. Romanda ve tarihte bu savaş günlerinde en büyük faydayı sağlayan Kuvayi Milliye hareketi tüm bu durumların sonuçlarına cevaben ortaya çıkmış bir harekettir. Tarihi kaynaklarda bu dönemde Erzurum Kongresi öncesinde Mustafa Kemal'in dokuzuncu ordu müfettişliği görevinden alınması ile birlikte zorlu bir sürecin başlaması ve bu süreçte gerek Mustafa Kemal gerekse Kuvayi Milliye ve milli mukavemet aleyhine birçok faaliyetin söz konusu olması, Millî Mücadele'yi yürüten kadroların önce İttihatçılıkla sonra Bolşevik olmakla suçlanması, halkın da bu noktada kışkırtılması, TBMM'nin açılışından sonra daha da hız kazanmıştır. İstanbul hükümeti tarafından Mustafa Sabri Efendi ve Dürriyade Abdullah'tan Millî Mücadele karşıtı fetvalar alınmıştır. Kuvayi Milliye İttihatçıların bir oyunu, eşkıya hareketi olarak tanımlanmış, padişah ve saray etrafında halkın toplanması telkin edilmiş, sadakatnameler hazırlanmıştır. Romanda Mehmet Reşit Efendi (Küçük Ağa olma süreci başlamadan önce) ve onu piyon gibi kullanan kişiler de Kuvayi Milliye hareketini halkın gözünden düşürmek için çetecilik faaliyeti olarak halkın bilinçaltına işlemeye çalışmış kişilerdir. Roman ve tarihi bilgiler bu anlamda paralel anlatılmıştır.

Romanda Kuvayi Milliye hareketi büyük önem taşır ve sıkça isminden bahsettirir. Mondros Ateşkes Antlaşması ile orduların terhis edilmesi, düşman güçleriyle mücadele edecek bir ordunun yokluğu bu kavramı literatüre sokar. Kuvayi Milliye, Millî Mücadele döneminde düzenli ordu kuruluncaya kadar düşmanı durduran ve düzenli ordunun kurulmasına zemin hazırlayan milis kuvvetlere verilen isimdir. Adını İlk olarak Kurtuluş Savaşı ile duyuran bu milis kuvvetlerin ilk faal hale gelmesi Batı Anadolu'nun Yunan işgaline maruz kalmasıyla ilişkilidir. Ercan (1985) tarafından bu durum şu şekilde ifade edilmektedir:

“Kuva-yı Milliye'nin sözcük anlamı milli kuvvetler, ulusal güçler bir başka deyimle milis kuvvetlerdi. Kurtuluş Savaşı sırasında Kuva-yı Milliye deyimini dar ve geniş anlamda olmak üzere iki anlamda kullanılmıştır. Dar anlamda Kuva-yı Milliye, düzenli ordu birlikleri dışında bir tür gerilla savaşı ile mücadele veren, sevk ve idareleri merkezi bir komutanlığa bağlı olmayan silahlı gruplardır. Geniş anlamda Kuva-yı Milliye ve İstiklâl Harbi'nin tümünü ifade eder” (s. 231).

Düzenli ordu kurulana kadar devlete orduluk yapmıştır. Fakat ihtiyaçların halktan zorla karşılaması, bazı liderlerin başına buyruk hareket etmesi artık düzenli bir ordunun var olması gerektiğine işaret etmiştir. Kuvayı Milliye birliklerinin de katılımıyla 8 Ekim 1920’de düzenli ordu kurulmuştur. Romanda olay silsilesi kronolojiye yakındır.

Roman kişilerinin bir kısmı tarihte yaşamış ve etkin kişiler iken; diğer bir kısmı Tarık Buğra’nın yakın çevresinde görüp etkilendiği kurmaca kişilerdir. Padişah ve Millî Mücadele’nin halka yaşattığı çelişkiler üzerinden halkın doğru olana kendisinin karar verebilmesine ortam sağlar. Yaşanan olayların Akşehir’de geçmesi ise Konya’da birtakım isyanların çıkması, halkın karasızlığı gibi etmenler yanında Tarık Buğra’nın Konyalı olmasıyla ilişkilidir.

Mustafa Kemal’in Kurtuluş Savaşı’nda Konya halkının çektikleri hakkındaki düşüncelerini Akyılmaz (1991) şöyle ifade eder:

“Düşman yalnız hâricîde değildir. Dahilde de bu milletin hayatıyla oynamak isteyen düşmanlar var. Harici düşmana karşı ittihâz ettiğimiz tedabiri gösterdiğimiz birliği dahili düşmana karşı da daha şiddetle, daha teyakkuza göstermeliyiz. Süngü ile silah ile kanla istihşal ettiğimiz zaferden sonra irfan, ilim, fen, iktisadiyat, gibi sahalarda muvaffak olabilmek için çalışacağız. Milleti refah ve istikbale götürecektir bu sahalarda emniyetle, muvaffakiyetle yürütebilmek ise yalnız bir şartla mütevakıftır. Bu şart bulunmazsa o sahalarda muvaffakiyetimiz imkânsızdır. Bu şart ise milletimizin in doğrudan doğruya kendi kaderine sahip olmasıdır. Hâkimiyetine doğrudan doğruya sahip olmanın kıymetini pek iyi anlayan ve pek iyi bilen bir millet, bu mukaddes hâkimiyetine karşı baş gösterecek her tehlikeyi kahredecektir. Konyalılar, tarihin her inkılâp devrinde acı-tatlı günler gördüler. Tarihin bu dersinde ki ehemmiyeti herkes gibi muhterem Konyalıların da takdir edeceğine eminim. Bu emniyetlidir ki Konya’nın milli hâkimiyetin istikrarında en kudretli istinat noktalarından biri olacağına büyük kanaatim vardır” (s. 28).

Tarihi kaynaklarda olduğu gibi romanda da Konya halkı büyük sıkıntılar içerisinde yaşam mücadelesi vermeye çalışır. Yaşanılan bu zorlu dönem ülkede yaşayan yabancıların memlekete egemen bir tavırla yaklaşım sergilemeleri, halkın canını acıtır ve Tarık Buğra bu durumları özellikle mekân tasvirleriyle okuyucuya sunar. Bu bağlamda mekân ile yaşananlar arasında derin bir bağlantı kurulmuş, mekân tasvir edilirken aslında halkın psikolojik durumu gözler önüne serilmiştir. Bu durumlara ilişkin ifadeler Buğra (2003) tarafından aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

“Önce Tekke Deresi’nin üstü karardı, sonra şimşekler çakmaya başladı, ardından yağmur boşandı. Kasabanın doğuya meyilli sokaklarında sağlı sollu ırmaklar peyda olmuştu. Gökyüzünün neyi var neyi yoksa boşaltacak gibi idi. Akşehir, 1919’un baharını, büyük çöküntüden sonraki ilkbaharı karşılıyordu. Parasızlık, yokluk ve açlığa karşı belli belirsiz bir ümit baharı bekliyordu... Artık üşümeyecekler, hiç değilse soğuktan kurtulacaklardı. Ve soğuk yaşlılarla çocuklar için açlık kadar yıkıcı idi, açlıkla büsbütün katlanılmaz oluyordu. Kasabada da yalnız yaşlılar, kadınlar ve çocuklar kalmıştı. Dört yıldır dükkanlarla, bağlarla bahçe ve tarlalarla yalnız onlar uğraşüyor, her şeyin verimi de ona göre düşüyordu. Aylardan beri her ev kocaman bir göz olmuş, yollara dikilmişti. Her evin beklediği biri vardı, bir yavuklu, bir koca, bir oğul, bir ağa veya dayı... Kimi hastaneden, kimi dağıtılan kıtasından, kimi esaretten gelecekti. Nasıl geleceklerdi? Hangi beden, hangi ruhla geleceklerdi? Bunu düşünen veya düşünmeye cesaret eden pek yoktu... Gelmeleri gerekti, şarttı artık. Yoksa pırıl pırıl Akşehir, kendi üzerine kapanan bir mezar olur çıkardı... Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor, sokakları su götürüyordu. Çay çoktan taşmış, kıyıdaki evlerin eşiklerini yalamaya başlamıştı. Kimsenin yapacak bir işi yoktu. Kadınlar evlerde, ak sakallı erkekler kahvelerde toplanıyorlardı. Bu toplantılarda saatlerce susulurdu... Belki de dünyanın sonu böyle beklenirdi” (s. 9-10).

Müslümanların oturduğu mahallenin aksine sefanın hüküm sürdüğü yer olan Gavur Mahallesi’nde orada yaşayan Rumların o dönemde yerli halka göre nasıl iyi bir hayat yaşadıkları Buğra (2003) tarafından şu biçimde betimlenir:

“Tekke Deresi’ne doğru sokulan bu kargir ve kiremit damlı evlerde hava bambaşka idi. Akşehir’i saran çöküntüye karşı bu mahalle gün gün dinçleşiyordu. Yatsıyla beraber kasaba, o deliksiz karanlığının içinde mezar uykusuna dalar, fakat bu evlerde pencereler, turuncu turuncu bakardı ve Minas’ın, Yorgo’nun meyhanelerinden sokağa kahkahalar, şarkılar, gitar ve ud sesleri taşardı. Çok geç vakitlerde sahipsiz sokakların sahipsizliğini nâralar, Rumca ve Ermenice nâralar parça parça, delik deşik ederdi. Ve beşikteki çocukların, kaniyaklı kızcağızların korkmamaları lâzımdı. Korkmaya hakları yoktu; çünkü yalnız sokaklar değil, bütün kasaba, bütün memleket sahipsizdi, sahibini yitirmiş, kimin sahip çıkacağı, nasıl bir sahibin çıkacağı bilinmiyordu” (s. 10).

Kurtuluş Savaşı döneminde savaşın yıkımını anlatan tasvirler hem tarihi birçok kaynakta hemde romanda önemli yere sahiptir.

Romanda Millî Mücadele Dönemi’nde halkın birliktelikten yoksun bir hayat sürmesi, herkesin gerçekleri gördüğü halde birlik olmak yerine durağan bir anlayışla tepkisiz kalması ise bir başka mekân tasviri üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Bu durum Buğra (2003) tarafından şu biçimde aktarılmıştır:

“Kerpiçlik bahçelerin yanında idi. Fakat o, burada hiç yıkanmamıştı. Kerpiçlik her sene bir adam yutar derlerdi. Bu sözün acayip bir canavar canlılığı kazandırdığı bu gölcüğe dair masal çeşnisinden vak’alar anlatılırdı. Kasabanın gözü pek çocukları, buraya hem yıkanmak hem de yılan tutmak için gelirlerdi. Gölcük bir boğazla iki parçaya ayrılmıştı. Büyük Aynalık denilen ve yol tarafına düşen kısım sazlar, yosunlar, nilüferler ve su altında boyuna kımıldayan kırbaç gibi ince uzun otlarla çocuklar için tam bir efsane bölgesi idi. Burada yüzen kahramanlar da vardı. Ve Kerpiçlik her yıl onlardan birini yutardı. Salih, anasının dalgın tarafına getirip Büyük Aynalığa ilk yaklaştığı günü hatırladı... .. Büyük Aynalık yılda bir adam yutardı, yıkananlardan bir adam. Buna karşılık bu devir, binlerle adamlı doymuyordu. Ve galiba doymayacaktı da...Şu namussuz Kerpiçliği kurutamadık gitti... Üstelik sıtma kaynağı olan gölcüğün her can alışında bu söz bütün kasabada dalgalanır, fakat yine de Kerpiçlik kalırdı. Zira kasabada, bu işi becerecek iş birliği, harekete geçme gücü ve para yoktu” (s. 46).

Roman yazarı Buğra (2003), Millî Mücadele Dönemi’nde yaşanan sıkıntıları, milletin birlikten yoksun, başına buyruk yaşayış tarzını sadece anlattığı roman karakterleri üzerinden değil yaptığı mekân betimlemeleriyle dönemin gerçekliğini kurgulayarak sunar:

“Toppyeri ile Çobankaya’nın arasındaki Tekke Deresi’ni bir üçgenin tabanı gibi kapatan Taşoluk Sokağı, iki fırını, bir bakkalı, bahçeli ve iki üç katlı evleri ile Akşehir’in gözde semtlerinden biri idi. Sokağın tam ortasında Halihane’nin büyük bahçesine dayanan bir çıkmaz vardı. Salihlerin evi, bu çıkmazın sol tarafında, en dipte idi. Ama bu, mahallenin ve evin savaştan, yaşanan büyük bozgunundan önceki halidir. Şimdi ise büsbütün değişmiş, içler acısı bir hâle gelmiştir: Evin tahta kapısının aşı boyaması yer yer dökülmüş, kanatları iyice kaykılmıştı. Fakat ucuna küçük bir kızılıcık dalı bağlanmış ip olduğu gibi duruyordu... Taşlık hatırladığından daha serin, çok daha loştu. Karşıdaki bahçe kapısı aralıktı ve bu aralıktan tavuk kümesi görünüyordu. Çil horoz, paçalı tavuk, Raziye adını taktığı kar gibi beyaz tumbul ve takkeli tavuk, sonra başkaları... Onlar, elbette çoktan gitmişlerdi; ama torunları da yoktu. Kümes bomboştu, bırakılmış evleri andırıyordu. Soldaki mutfak kapısı ardına kadar açıktı. Ve mutfak da çoktan terk edilmiş gibiydi” (s. 18, 19).

Yukarıdaki tasvir, savaş sonrası ortamın olumsuzluğunu, kötülüğünü ve karamsarlığını yansıtabilecek şekilde yapılmıştır (Çetin, 2008, s. 119).

Buğra, tarihi gerçeklikleri kurmacayla yoğurarak insanlar tarihi anlama davet eden bu sebeple de pek çok tarihi roman yazan yazarlardandır.

Küçük Ağa romanı çelişkilerden ve çatışmalardan doğar. Roman kişilerinin zamanla düşüncelerinde farklılık oluşması, kişilerin değişim olguları bu çatışmaların bir sonucudur. Tarık Buğra'nın romanın başkişisi olan Mehmet Reşit Efendi'yi seçmesi bir tesadüf değildir. Roman başkişisinin hitabet gücü yüksek olan bir hoca olması halifeliliğin hala etkin olduğu bu dönemde halkı etkilemesi düşüncesinden ileri gelir. Tarık Buğra'nın İslamcı ve Milliyetçi bir yazar olması da bu duruma katkı sağlar.

Halk, yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen pek çok zorlu badireler atlatmış, Millî Mücadeleyi hem romanda hem de tarihin ışığında başarmışlardır. Romanda İstanbullu Hoca, Çolak Salih, Fuat Paşa, Doktor Haydar Bey, Ağır Ceza Reisi Mehmet Bey, Yüzbaşı Nazım, Ali Emmi gibi kişilerin Kuvayi Milliye'yi desteklemeleri, halkı örgütlemeleri romandaki haklı mücadeleyi olması gereken yere getirir.

1.3.3. *Firavun İmanı* Romanının Tarih ile İlişkisi

Tarık Buğra'nın *Firavun İmanı* adlı romanında konu Sakarya Savaşı öncesi başlar. İzmir Suikasti'ne kadar sürer. Bolşeviklerin Türkiye üzerindeki gizli emelleri, ülkede özellikle de Rus güçlerinin gençleri yanına çekerek çıkarmak istediği karışıklıklar ele alınır. Muhafazakârlık ve modernizm çatışması; İslamiyet ve Sosyalizm çatışması romanda kişiler üzerinden okura sunulur.

Romandaki bu zaman diliminde meclis tüm yetkileri Mustafa Kemal'e devreder. Tekin (2004) tarafından Buğra'nın roman ile ilgili sözlerini aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

“Vurguncular için iki büyük fırsat vardır. Bir, bir devlet batarken, bir de bir devlet kurulurken. Kurtuluş Savaşı, bir bakıma da bu iki büyük fırsatın aynı ülkede aynı döneme denk gelişidir: İstanbul batıyor, Ankara doğuyordu. Ama batış da doğum gibi, daha kesin değildi. Bu yüzden vurguncuların da tereddütleri, çelişkiye düşüşleri vardı. *Firavun İmanı* da bu çelişkinin romanı olsun istedim” (s. 47).

Romanın asıl konusu tarih ile ilintili olsa da Buğra, insanın evrensel özellikleri üzerinde durmuştur. İnsanların özlerinde barındırdıkları; çelişkiler, bencillik duygusu, üstünlük tutkusu, vatana ihanet ve vurgun yapma gibi değerler; tüm çıkarlarını yok sayıp sadece vatani için çalışan çelişkilerden doğarak irdelenir. Romanın adının *Firavun İmanı* olması ise tesadüf değildir. Firavun ve Hz. Musa'nın menkıbesinden yola çıkarak romana *Firavun İmanı* denilmiştir. Firavun 'un, Hz. Musa ve ona eşik eden kişileri

öldürmek için peşlerine düşmeleri ve Hz. Musa'nın geçeceği sırada Kızıldeniz'in ikiye ayrılarak Hz. Musa'ya geçit olması, Hz. Musa'nın ve yanındakilerin Kızıldeniz'i aşması fakat Firavun ve askerleri geçeceği sırada Kızıldeniz'in tekrar birleşmesi romana kaynaklık eden olayların altında yatan gerçekleri görememe, hırsları, çıkarları gözler önüne serer. Firavun 'un Allah'a iman etmesi ise ölmek üzere olduğu andır. Fakat Allah bu tövbeyi kabul etmez. Roman da ülkenin geleceğini çıkarlarıyla karıştıran, hırslı kişiler için *Firavun* kelimesinin kullanılması Küçük Ağa'nın fikri olması Buğra (2004) tarafından şu biçimde belirtilmiştir:

“Firavun, kendi zekâsından, kurnazlığından, düzenbazlığından başka kuvvet tanıımıyordu. Haklı olduğuna emin de çünkü insanların kötü ve günah saydıkları her şeyi yapıyor, ama hiçbir ceza görmeden hatta kudreti daha da artarak sapasağlam yaşayıp gidiyordu. Her hakka saldırışı ona kazandırmakta, hak sahibini yere sermekte idi. Musa ona Allah'ta söz açtığı zaman güldü, alay etti, zindana attı. Musa'dan mucizeler göstermesini istedi, fakat onları gördükten sonra da kendinden kudretli bir şeyin olabileceğini kabul etmedi” (Buğra, 2004, s. 210).

TBMM'de Meclisin açıldığı 23 Nisan 1920'den Mustafa Kemal Paşa liderliğinde Birinci Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun 10 Mayıs 1921'de kurulmasına kadar geçen dönemde yeni kurulan hükümetin ve devletin temel nitelikleri teşekkül etmiştir. Başta 24 Nisan tarihli Mustafa Kemal Paşa'nın önergesi olmak üzere İcra Vekilleri Heyeti'nin Seçilmesine dair kanun çalışmaları, Hıyanet-i Vataniye Kanunu, Nisabı Müzakere Kanunu, İstiklal Mahkemeleri'nin kurulduğu Firariler Hakkında Kanun ve Teşkilat-ı Esasiye Kanunu gibi rejimin niteliğini ortaya koyan temel kanunlar çıkarılmıştır.

10 Mayıs 1921'de Meclis ve İcra Vekilleri Heyeti Başkanı Mustafa Kemal Paşa liderliğinde örgütlü bir siyasi yapı kurularak siyasi ve ideolojik anlamda daha homojen bir grubun kurulmasının yolu açılmış ve Mustafa Kemal Paşa'nın bu yolla olağanüstü dönemin koşullarına binaen daha ivedi kendi siyasi perspektifi ekseninde kararlar çıkarılmasını sağlamaya çalışmıştır. Misak-ı Milli'yi gerçekleştirme ve devlet teşkilatını anayasaya göre oluşturma gayelerini programına alan Birinci Grup'a tepkinin pek gecikmemiştir. Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey bu konuda Meclis'e bir soru önergesi vererek 133 kişilik Birinci Gruba dâhil edilmeyen ve dışta bırakılan 90 kişilik mebus grubunun da bu gayeleri gerçekleştirmek için Meclis'te bulunduklarını ve bu durumun düzeltilmesinin lüzumunu dile getirmiştir. Birinci Grup'la İkinci Grup'u

oluşturan muhalif kanat arasındaki temel çatışma ve ayrışma konuları şu şekilde özetlenebilir: Heyet-i Vükelanın Görev ve Sorumlulukları, Meclisin Üstünlüğü İlkesi, Meclis Divanının Tarafsızlığı, Başkumandana Verilen Olağanüstü Yetkiler, İstiklâl Mahkemeleri ile Kişi Hak ve Hürriyetleri.

Mustafa Kemal Paşa Selamet-i Umumiye Komitesi adıyla bir öz kurulun Birinci Grup içerisinde oluşumunu sağlayarak Meclis'te yoğunlaşan muhalefeti bertaraf etmeye, kanun ve kararların daha sühuletle çıkmasını sağlamaya çalışmıştır. Buna tepki olarak da Temmuz 1922'de Hüseyin Avni Ulaş, Selahattin Köseoğlu ve Vasıf Bey (Karakol) öncülüğünde İkinci Grup kurulmuştur. Misak-ı Millî'yi gerçekleştirmeyi, kanunları ve devlet teşkilatını milli irade ve meclis üstünlüğü çerçevesinde tadil etmeyi ve kişi hak ve hürriyetlerini sağlamlaştırmayı hedefleyen İkinci Grup'un 1922-1923 döneminde bu eksende önemli ölçüde başarılı olduğu görülmüştür. Bu dönemde saltanat kaldırılmış, İkinci Grup üyesi Ali Şükrü Bey, Topal Osman tarafından öldürülmüş, Lozan tartışmaları hat safhaya ulaşmıştır. Meclis 1 Nisan 1923'te seçim kararı almış ve son toplantısını 16 Nisan 1923'te yapmıştır. Birinci Grup'un öncülüğünde seçim öncesinde Hıyanet-i Vatan Kanunu'nda yapılan bir düzenleme ile Birinci Grup'a muhalif bir siyasetin yolu neredeyse kapanmış ve İkinci Grup üyeleri de buna tepki olarak da seçimlerde aday göstermemiştir.

İkinci Grup, Meclis başkanının bünyesinde gerçekleşen yetki toplulaşmasına, Meclis üstünlüğünün ihlaline, kişi hak ve hürriyetlerindeki çeşitli kısıtlamalara tepki göstermiştir. Birinci Meclis'in çoğulcu yapısı içerisinde liberal ve demokrat bir siyasal kimlik portresinin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

Millî Mücadele'nin hazırlık döneminde saray ve çevresinin başlattığı Kuvayi Milliye karşıtlığı ve yürütülen Milli Mukavemet, Sait Molla, Rahip Frew, Ali Kemal üçlüsü, İngiliz Binbaşı Edward Noel, Ali Galip ikilisi, Çerkez Ethem ve Demirci Mehmet Efe, Çerkez Ethem'in kardeşleri ve Halk İştirakiyun Fırkası ile Yeşil Ordunun faaliyetleri, Kuvayi Milliye'nin kadın ve çocuk kahramanları, bir takım ayrılıkçı ayaklanmalar romanlara konu olmuştur. Birinci TBMM döneminde Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey'in başını çektiği ikinci grubun muhalefeti, siyasal süreç ve karar alma mekanizmasından kimilerinin dışlanmışlık hissine kapılması yine işlenen konular arasındadır. Dönemin mebuslarının etkin rol oynadığı romanda kişilerin seçimi tesadüfi

değildir. Yazar; “Hüseyin Avni.. Mehmet Akif.. Hasan Basri.. ve rahmet dileklerimizi bize birer namus borcu olarak bırakan düzinelerce insan! Onlar olmasaydı Kurtuluş savaşı olmayacaktı. Ve onları bilmemek Kurtuluş Savaşı’na lâıyk olamamaktır.” (Buğra, 2002, s.315).

Romanda; “Çoğu davanın kaba çizgilerinden başka bir şey bilmeyen ve düşünmeyen; bu ana çizgileri de vatani, padişahı ve halife-i rûyu zemini kurtarmaktan ibaret sayan 318 ayrı insan” (Buğra, 2004, s. 9) mebustur. Hepsi birbirinden farklı üç yüz on sekiz kişi ülkenin geleceğine karar verecek ve bu karar verme aşamasında pek çok karasızlık, karasızlığın doğuracağı anlaşmazlık hüküm sürecektir. “Ulusal Kurtuluş Savaşının Antiemperyalist Niteliği” yazarlara, aydınlara, siyasi partilere ilham olurken milliyetçi kanat ilhamını solun (Komünizmin) ne kadar büyük bir tehlike haline geldiği fikrinden almıştır” (Tanal, 2012, s. 11).

Rusya’nın yardımlarını söke söke alması: “Kurtuluş Savaşında yapılan Rus yardımlarının taktiksel bir manevra, büyük bir planın parçası, ülkeyi Sovyetleştirme politikasının bir gereği olarak sunulmuştur” (Öztan, 2012, s. 82). Rusya’nın Ankara üzerindeki emellerinin göstergesidir.

Rusya’nın bu politikası hem tarihte hem de romanda en çok eleştirilen noktalardan biridir. Bolşevik taraftarlarının ülke içindeki faaliyetleri, Mustafa Kemal’in gözüne iyi görünme çabaları hatta çevreye karşı sanki yapılan tüm faaliyetlerden Paşa’nın da haberi varmış gibi gösterme çabası en büyük eleştirilerdir.

Mustafa Kemal (1997), *Nutuk*’ta bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ve Hükümetinin teessüsünden sonra Ankara’da «Yeşilordu» namı altında, bir cemiyet teşekkül etti. Bu cemiyetin, ilk müessisleri, pek yakın ve malum arkadaşlardı. ...Yeşilordu teşkilatının ilk müteşebbisleri meyanında bulunan yakın arkadaşlar, mahza bana yardım maksadiyle ve beni ayrıca yormamak fikriyle, kendileri teşebbüs alarak, faaliyette bulunmayı münasip görmüşler. Bana yalnız nafi bir iş yapacaklarını söyleyerek, basit bir tarzda bu teşebbüslerinden bahsetmişlerdi. Ben cidden çok meşgul olduğum için, arkadaşların bu teşebbüsleriyle uzunca bir zaman alakadar olamadım. Yeşilordu teşkilatı, nevama hafî bir teşkilat mahiyetinde teessüs ve oldukça tevessü etmiş. Kâtib-i Umûmisi Hakkı Behiç Bey ve Ankara’daki heyet-i idaresi, ciddi ve esaslı faaliyet sarfetmişler. Matbu nizamnameleri ve muvazzaf memurları her tarafa gönderilmiş. Yalnız, bir noktayı da işaret etmeliyim ki, Yeşilordu

teşkilâtıyla işgal edenler, işin benim malûmat ve muvafakatim ve arzum dâhilinde olduğunu söylediklerinden, her tarafta, benim namıma teşkilâtı tevsî ve takviyeye çalışanlar çoğalmış” (s. 312).

Romanda geçen aşağıdaki ibarelerde:

“... Fakat diyorlardı bu dostluk isteği diplomasi işi değildir. Doğrudan doğruya Rus halkından gelmektedir. Bu halk benimsediği prensipler ve idealler uğruna bir ölüm kalım savaşı bir ihtilal yapmıştır. Artık o dostlarını da düşmanlarını da bu prensiplerle, bu ideallere göre seçecek ve dostluklarında da düşmanlıklarında da ihtilâldeki ihtirası duyacaktır. Başka türlü düşünmek veya başka türlü olabileceğini zannetmek, dünyanın kaderini değiştirecek ve değiştirmesi mukadder olan bu büyük devrimi de tarihin tek hakikatini de anlamamak olur. Bunun için Ankara eğer bu tarihî dönemeşte şerefli bir rol oynamak ve halkını Batı sömürgecilerinden kurtarmak istiyorsa, bunun tek çıkar yolu, tek desteği olan Rus halkının dostluğunu elde etmek niyetinde ise, sosyalizmi benimsemeli, en azından sosyalist akıma şans tanımalı, müsamaha göstermeli, Türkiye sosyalistleri ile Rus halkının temas ve iş birliğini hiçbir şekilde engellememelidir. Ankara'nın sorumluları bu oltanın yabancısı değillerdi. Bolşevik Rusya, Çarlık Rusya'sının en kuvvetli devirlerinde silâh zoruyla elde edemediğini bir tefeci taktığıyla pişmiş armut gibi gövdeye indirmeyi umuyordu” (Buğra, 2004, s. 114, 115).

Sosyalizm taraftarı görünenlerin gerçekleri görememek gibi bir kusurları olduğu; Bolşeviklerin çıkarlarını belli bir kisveyi kullanarak tüm halka egemen olabilme, zor günlerde düşenin yanında olma gibi niyetleri özetler. Bu duruma normal gözle bakan bazı Müslüman ve Türk bireyler kendi haklılıklarını göstermek için; Bolşevikleri dinci, iyi, milli değerlerle bir sorunu olmayan kişiler olarak gösterirler:

Biz Bolşevikleri din, iman, helâl düşmanı bilirdik. Yâni bize öyle dedilerdi. Değilmiş oysa. Daha geçenlerde iki Bolşevik geldi buraya. Doğru dürüst, bizim gibi adamlar baya. Biri Müslüman'mış. Hocaymış hem. Din daha bir kuvvetlendi, dedi. Müslümanlık hele pek gözdeymiş. Cuma'yı o kıldırdı. Öyle hoca mı gördük biz. Bi sesi var, bi sesi var, o kadar olur. Bi de fasih Arapça konuşuyor ki Hacı Mustafa Efendi, yemin billâh; ben böylesini Arabistan'da bile görmedim... (Buğra, 2004, s. 76).

Ali Yusuf gibi insanların, savaş dönemi insanların çektikleri savaş sıkıntılarını, sefaletlerini kullanarak menfaatleri uğruna onları kandırma çabaları, bir piyon gibi kullanmaları bu sözlerle anlamını bulur. Mücadele döneminde kimi isimler hiçbir istek gözetmeden elinden gelenin fazlasını yapar, kimisi ise dış devletlerin ülke üzerindeki emellerine göz yumarak, faaliyetin başarılı olmasına ön ayak olurlar:

“Bolşevik hareket “Yeşil Ordu” terimiyle adlandırıldı. Çünkü Türkiye’de ilk zamanlarda tabandaki dini fanatizmde büyük rol oynayan zenginler ve mollalar komünizme karşı idiler. Türkiye halk kitleleri henüz komünizmi tam anlayamamıştı. Bundan dolayı Türkiye’de komünizme ön ayak olanlara, bunlardan tehlikeler gelebilirdi. Bu da Türkiye’de komünist inkılâbın daha doğmadan ölmesine sebep olurdu. Komünistler yalnız Yeşil Ordu ismini almakta kalmayarak, Türkiye’de yasal olarak çalışmasına müsaade edilmesi için nizamnâmesine bazı ihtiyatlı ve geçici paragraflar dâhil ettiler. Ve bu tarz siyasetle Yeşil Ordu önemli başarılar elde etti” (Aslan, 1997, s. 99, 100).

Sonuç olarak “Yeşil Ordu” adıyla tabir edilen Bolşevik Hareketi hem kurmaca da hem de tarihi kronoloji de yer alan ve döneme damgasını vuran bir harekettir. Bu hareketten yeni kurulacak olan devlette önemli rol oynayan kişilerin ayrıca kurmacadaki kahramanların etkilenmesi ve bu durumu kendi çıkarları için kullanmaları söz konusu olmuştur.

2. BÖLÜM

OSMANCIK ROMANINDA TARİHİ KİŞİLİK KURGUSU

Bu bölümde *Osmancık* romanında geçen roman başkişisi, başkişinin yaşadığı değişim aşamaları ve Osmanlı hanedanına mensup olan kişiler, Gazi- Alpler, Abdallar ve kuruluş döneminde tarihe yön veren diğer kişiler yer almaktadır. Öncelikle romanda geçen kişilerin tarihi gerçekliği olup olmadığı araştırılmış gerçekliği olan kişiler kaynaklarla birlikte hareket edilerek mukayese edilerek aktarılmıştır.

2.1. *Osmancık* Romanının Başkişisi: Osmancık

Osman Bey, tarihi kaynaklara göre Ertuğrul Gazi'nin oğlu, Osmanlı Devleti'nin kurucusudur. Romanda ise Ertuğrul Gazi'nin küçük oğlu, Süleyman Şah'ın torunu ve yavaş yavaş kimliğini ortaya çıkaran kişi, Osmanlı Devleti'nin kurucusudur. Romanda Osman Gazi'nin soyu Nuh Peygamber'e dayandırılır. Yazar önce Osmancık'ı önce babası Ertuğrul'a benzetir sonra dedesi Süleyman Şah'a sonra dedesinin babasına derken Osman Gazi'nin soyunu son olarak Yasef'ten Nuh Peygamber'in sonuna kadar dayandırır.

Tarihi kaynakların bir kısmında Osman Bey'in soyunun kime dayandığı konusunda farklı bilgilere yer almaktadır;

“Osman Gazi ibn Ertogrıl Gazi ibn Süleyman Şah Gazi ibn Kayaalp ibn Kızıl Boga ibn Bayıntur ibn Aykolug ibn Togar ibn Kayıntur ibn Sunkur ibn Bakıyı ibn Sugar ibn Toktemür ibn Basuk ibn Gök Alp ibn Oguz ibn Karahan ibn Aykutluk ibn Tozak ibn Karahan ibn Baysub ibn Kaman ibn Kızıl Boga ibn Baybus ibn Togar ibn Sevinç ibn Çarboga ibn Kurtılmış ibn Karaca ibn Amudı ibn Karalu Oglan ibn Süleyman Şah ibn Karahul ibn Korluga ibn Yantemür ibn Turtmış ibn Çin ibn Maçin ibn Yafes ibn Nuh Nebi aleyhisselam” (Aşıkpaşazâde, 2003, s. 321).

Aşıkpaşazade dışında *Oruç Beğ Tarihi*'nde de Osman Bey'in soyu Nuh Peygamber'e dayandırılır:

“Osman Hanedanı'nın neslini bil: Babası Ertuğrul, onun babası Süleymanşah, onun babası Kaya Alp, onun babası Kızıl Buğa, onun babası Baytur, onun babası Aykulug Ağa, onun babası Tugar, onun babası Kayıtnun, onun babası Baysunkur, onun babası Bakı Ağa, onun babası

Sugançaf, onun babası Temür, onun babası Basak, onun babası Gök Alp, onun babası Oğuz, onun babası Kara Han, onun babası Kutluca Ağa, onun babası Tozak. Böylece 38 kişidir ki Nuh Peygamber'in oğlu Yâfes'e çıkar” (Atsız, 2011, s. 21).

Hüseyin Nihal Atsız (2011) Osman Gazi için söylenenlere katılmadığını şu şekilde ifade eder: “Oruç burada 18 ad saydığı halde Osman Gazi'nin 38 atasından bahsetmektedir. Zaten bunların hepsi muhayyel ve efsanevi atalardır. İçlerinde doğru olan tek taraf Osman Gazi'nin babasının «Ertuğrul» olduğudur. Öteki isimlerin çoğu da bozuk şekilde alınmış olup başka kaynaklarda isim olarak doğru kelimelerdir” (s. 21). Bu soyun Peygamber'e dayandırılmasını eleştirmiştir hatta hayal, olağanüstü nitelikte bir düşünce olduğunu ifade etmiştir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında hanedanların soy kütüğü ile ilgili olarak tarihi kaynaklarda yeterince bilgi olmaması bu bilginin net bir bilgi olmadığına göstergesidir. *Osmancık* romanında kahramanın soy kütüğünün bu denli manevi gücü yüksek bir soya dayandırılması aslında Osmancık'ın milli kültürle ve iman gücüyle beslenen bir karakter olarak yaratılma isteğinin göstergesidir. Tarık Buğra istediği manevi güce sahip kahramanını bu şekilde yaratır.

Osmancık romanında ve Âşık Paşazâde'nin *Tevârih-i Âl-i Osmân* kitabında hatta o dönemde yazılmış pek çok kaynakta Süleyman Şah, Osmancık'ın dedesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat bazı araştırmacı tarihçiler Süleyman Şah'ın Osmancık'ın dedesi olamayacağını ileri sürer en büyük dayanakları ise Osmancık ile Süleyman Şah arasındaki torun dede ilişkisinden daha fazla yüzyıl farkı olmasıdır. “Osmanlıların yakın atası ve Ertuğrul'un babası konusunda, kaynakların hemen hepsi Süleymanşah ismini zikrederler. Buna karşın, Karamanî Mehmed Paşa ve Enverî'nin eserinde, Ertuğrul'un babası olarak Gündüz Alp yazılıdır” (Taştan, 2003, s. 47). Bu bilgiler ışığında Osman Bey'in dedesinin kim olduğu hakkında kesin bir bilgi söz konusu değildir. Osmanlı Devleti'nin henüz kuruluşuna tekabül etmesi, o dönemden birkaç yüzyıl sonra kayıtların tutulması, tarihin sonradan kaleme alınması gibi sebeplerden dolayı kaynaklarda net bir bilgiden öte tahmin, akıl yürütme yöntemiyle yazılmış bilgilere rastlanmaktadır.

“Osmanlı beyliğinin kurucuları ve devlete adını veren ailenin menşei, hatta Osmanlı tarihinin ilk safhaları ve siyasi hadiseler hakkında kaynaklara dayalı sağlam bilgilere ulaşmak zordur. Mevcut kaynaklardan elde edilen menkıbevi bilgilerden tarihi realiteye tam anlamıyla erişmek kolay

görünmemektedir. Pek çok araştırmacı ilk Osmanlı kroniklerini yeniden yorumlayarak Osmanlıların kimliği ve beyliğin teşekkülünü izaha çalışırlar. Tarihi şahsiyet olarak muasır bir Bizans kaynağında adı geçen Osman Bey'in dışında onun ataları, bulunduğu yere gelişi, beyliğin teşekkülü konusu en eskisi Osman Bey'in ortaya çıkışından bir asır sonra kaleme alındığı bilinen ilk Osmanlı kaynağı ve onu takip eden XV. asır ortalarında çoğu Fatih Sultan Mehmed ve II. Bayezid çağında yazılmış Osmanlı tarihlerine dayalı olarak ele alınmıştır" (Emecen, 2002, s. 27).

Bu bağlamda tarihçilerin yorum yaparak tarihi açıklamaya çalışmaları gerçeğe net bir şekilde ulaşmanın imkânsızlığının göstergesidir. Yaşanılan tarih ile sonradan kâğıda aktarılan tarih birebir aynı kapsamda sunulamaz. Kaldı ki tarihi kaynakların bile kimi zaman yoruma açık kapılardan içeri girerek yazan kişinin görüşlerinden kendini soyutlayamaması, tarihi roman yazan bir yazarın gerçekliği ne kadar aktarabileceğini sorgulatır.

Tarihi roman yazan pek çok yazarın yararlandığı kaynaklardan biri olan Aşıkpaşazade kitaplarıyla ilgili verilen şu bilgi, tarihi kaynakların bile aslında net bilgiden uzak olduğunu gösterir; "Aşıkpaşazade yaşadığı dönemi anlatırken bilhassa kendi görüp işittiği hadiseleri yazdığını belirtmiştir. Ancak şurası muhakkak ki, çok genç yaşta iken gördüklerini veya işittiklerini seksenli yaşlara kadar hafızasında detaylı olarak muhafaza etmesi pek mümkün olamayacağı için, belki de o daha önce eserini müsvedde olarak hazırlamaya başlamıştı" (Akbulut, 2007, s. 365). Ayrıca Aşıkpaşazade'nin 15. Yüzyıl tarihçisi olarak anılması Osmanlı Devleti'ne dair bilgilerinin gerçeklikten daha da uzak olduğunu gösterir. Gerçekliği olduğu aktarma gibi bir derdi olmayan yazarın yeniden yazılan tarihi bir de kendi hayata bakış açısıyla sentezleyerek vermesi kurmacanın romanın her türü için kaçınılmaz bir kavram olduğunu gösterir. Kurmaca aktarımın kaçınılmaz sonucudur.

Tarihçinin karanlık dönemlere ulaşmasındaki zorluk, belgelerdeki sınırlılık tarihçinin de belli sınırları aşmadan kurgu yaptığı düşüncesindedir.

"Tarihçi gerçekte yaşanan olguyu gözlemleyememektedir. Tarihçinin eline ulaşan ilgilendiği dönemin niteliğine göre arkeolojik bulgulardan hatıralara, resmi kayıtlara kadar değişen çeşitli belgelerdir. Bu belgelerin tarihsel gerçeği ne kadar yansıttığı tartışma konusudur. (...) Bu halde tarihçi geçmişte yer alan eylemi, geçmişte yaşayan kişinin algılamasındaki tüm sınırlılıklar içinde yeniden kuracaktır. (...) tarihçinin yazdığı tarihle

gerçekte yaşanan tarih arasında da bir farklılık kalacaktır" (Tekeli, 1998, s. 39).

Osmancık, romanın başkişisidir. Romandaki adı Osman'dır. Fakat dönemlere göre isminin bünyesinde farklılıklar söz konusu olur. Okutulan tarih kitaplarında, yapılan araştırmalarda devletin kurucusunun adı Osman olarak geçer. Fakat isminin Osman Bey olup olmadığı farklı kaynaklarda tartışmalara yol açmıştır. Arap ve Hristiyan kaynaklarında adının Osman Bey olup olmadığı irdelenmiştir. Ancak Türk kaynaklarında farklı bir isme rastlanmamıştır. "Osmanlı tarihlerinde ise "Osman"dan başka bir isme tesadüf edilmemektedir. Günümüze kadar Osmanlı arşiv vesikalarında da "Osman"dan başka bir isme tesadüf edilmiş değildir" (Turgut, 2016, s. 86).

Ergenlik döneminde Osman değil de Osmancık olarak isimlendirilmesi ile ilgili tarih kaynaklarında net bir bilgi söz konusu değildir. Fakat İbn Batuta Seyahatnamesi'nde Osmancık isminin geçmesi bu konuda bir esinlenme söz konusu mudur değil midir, düşüncesini akıllara getirir. "Bursa'nın hâkimi Osmancık oğlu İhtiyarü'd-din Sultan Orhan Beğ'dir" (Parmaksızoğlu, 1989, s. 47).

Osmancık, romanda herkesçe takdir edilen, sevilen, güçlü, kudretli bir delikanlıdır. Fakat gençliğin verdiği hırs, inatçılık ve öfke, hiçbir şeyden korkmama gibi duygular onu esir almıştır. Romanda Osmancık, karşı taraftan gelebilecek, tehlike arz etmeyen davranışları bile tahammül edemeyen, yapılan küçük şeyleri bile kendine hakaret sayan ve gururunu harekete geçiren bir karakter yapısıyla betimlenir.

"Değil bir meydan okumaya, bir yan bakışa, bir dudak büküşe bile katlanamazdı. Kavga aradığı görülmemiştir; ama en önemsiz aykırılıkları ve aykırı bulduğu davranışları kavga sebebi sanıyor, sayıyordu. Gurur her şeyi idi; gururu için yaşıyordu. Ve bu gurur, kişiliğini ispatlama, kabul ettirme hırsını pek andırıyordu; ama belki de, düpedüz, bir kişilik arayışı idi" (Buğra, 2009, s. 7).

Başlarda kişilik arayışını net bir şekilde fark edemeyen Osmancık, sonrasında yavaş yavaş yalnızlığa, suskunluğa bürünerek varoluşunu tamamlama çabasına girecektir. "Gururun sesi yükseldikçe varoluş bilinci de buruklaşır, yalnızlık duygusu keskinleşir" (Girard, 2001, s. 62). Fakat henüz Osmancık iken bu varoluşu kavrayamaz. Bu bilinç Osman Bey olma aşamasında harekete geçecektir.

Yakışıklı bir delikanlı oluşu Osmancık'ın geçici heveslerin ardından gitmesi için yeterlidir. Bu böyle olunca, gönül eğlendirmek, “Felek'ten kâm almak yaşının, yakışıklılığının, gücünün, yeteneklerinin hakkı değil miydi?” (Buğra, 2009, s. 22). Cömert, yalanı sevemeyen, yardımsever bir genç olması da Osmancık'ın en belirgin özelliklerindendir. Fakat kendinde var olan bu erdemleri kullanma konusunda sorun yaşamaktadır. O herkese yardım etme çabasındadır. Fakat kuruluş döneminde olan bir beylik için herkese yardım etme erdemliliği ne kadar doğrudur? Osmancık'ın kendi soyunun çıkarını düşünmeden yaptığı fedakârlıklar hem kardeşleri hem babası Ertuğrul Gazi Bey hem de Şeyh Ede Balı tarafından hoş karşılanmaz. Kayı boyunun çıkarlarından öte kendini kanıtlama çabası söz konusudur. Kendi sülalesinin varlığı ile hareket etmek yerine sadece kendi varmış gibi harekete geçen Osmancık, gün gelecek kendi günlük heveslerini bir kenara bırakıp kolektif ruhun temsilcisi olacaktır. Fakat bu durum Osmancık'ta yavaş yavaş değişecek bir durumdur. Bu değişim ise zamanla Şeyh Edebalı'nın rehberliğinde amacına ulaşacaktır. “Gerçek tarihsel kişiliklerin ve özellikle de büyük figürlerin tarihsel romanda ön planda olmalarının toplumsal gerçekliğin ortaya konulması açısından uygun olmayacağı” (Göğebakan, 2004, s. 43) görüşünü taşırlar.

Bu dönem Osmancık'ın en çalkantılı dönemleridir. Bu çalkantılı, kişisel çatışmaların yaşandığı günler aslında Osmancık'ın sürecin sonunda olgunluğa oluşturacak, onu Osman Gazi Han yapacağı sürecin en önemli parçasıdır. “Osman Bey'in çocukluktan çıkışı, şahsiyetinin gelişmesi işlenmiştir. Ertuğrul Gazi'nin küçük oğlu olan Osman uçarı, hareketli, cesur ve yiğit bir gençtir. Eğlence dolu bir hayat içinde amaçsız yaşamaktadır. Onun bu hayat tarzı, Şeyh Edebalı tarafından tenkit edilir” (Ercilasun, 1999, s. 5). Osmancık'ın hareketli, cesur, yiğit bir kişilik yapısına sahip olması kimi zaman eleştirilse de asıl olan bu özelliklerini koruyarak, diğere eksik yönleriyle birleştirip yeni bir kişi olarak ortaya çıkmasıdır.

2.2. Osmancık'tan Osman Bey'e Geçiş

Osmancık tarihi bir romandır. Tarihi romanlarda kahramanlar daha çok epik yönleriyle ön plana çıkar. Fakat Osmancık bu destansı anlatımdan çok kişiliğinde yaşadığı değişikliklerle karşımıza çıkar. Bu değişiklikler Osmancık'ın yaşadığı geçişlerle kendini gösterir ve bu değişimler aniden gerçekleşen bir değişimden öte yavaş yavaş kendini

gösteren bir değişimdir. Osmancık'ın yaşayacağı değişim olgusunun başarılı bir şekilde gerçekleşmesi gerek bazı simgeler gerekse romanda geçen ve Osmancık üzerinde büyük tesir bırakan kişiler sayesinde olur. Rüyalar, mekânlar, badem ağacı, mekânlardaki abdallar ve Şeyh Ede Balı, Osmancık'ın geçişinde onu yönlendirecek, olgunlaştıracak simge ve kişilerdir.

Romanda Osmancık sırasıyla, ergenlik döneminde Osmancık ile başladığı kimliğini önce Osman Bey sonra Osman Bey Gazi nihayetinde Osman Gazi Han mertebesine taşımayı başarmıştır. Bu Osmancığın zamanla olgunlaşmasının bir sonucudur. Bu olgunlaşmaya en büyük katkıyı ise Osmancık'ın güçlü, sağlam karakterini keşfeden Şeyh Ede Balı yapacaktır. “Osmancık, aynı zamanda romanın da ismidir. Yazarın romanına bu ismi seçmesinin nedeni ise “romanın dramatik aksiyon ve entrika kurgusunu şekillendiren simge değerlerin ve onu kuran bireyin, bireyleşme macerasının devletin kuruluş süreciyle birlikte ele alınması” (Şahin, 2015, s. 111).

Osmancık yavaş yavaş öğrenir. Bu öğrenme bir nevi kendini keşfetme macerasıdır. Zaman zaman öğrenirken hatalara düşer, eleştirilir ama en sonunda kendi benliğiyle yeniden tanışır. Öğrenilecek dersler vardır ve bu dersler güç olabilir, ama karakter sonunda bunlar sayesinde daha iyi bir insan olacaktır” (Tobias, 1996, s. 191).

Şeyh Ede Balı, Osmancık'a açılan bir ışıktır. Benliğini tanımasında ve bu beni yavaş yavaş ortaya çıkarmasında ona basit dersler, dolu dolu nasihatler vererek değil aksine onun zihnini, onda gördüğü kudreti zorlayarak, onu sözleriyle düşüncelere iterek ortaya çıkarır. Osmancık kendi benliğinden haberdar değildir. Romanda Ede Balı, Osmancık'ı harekete geçiren sembol kişidir. Osmancık'ı öfkesine karşılık sakın bir insan haline getiren sabırsızlığına karşı beklemeyi bilip yavaş yavaş fakat doğru adımlar atan, bir insanı yaratan tek kişi psikolojisinden onu sadece kurtaran, atacağı her adımı önce bir boy sonrasında bir devlet için atan biri haline getiren, dünyanın büyük olduğunu düşünen Osmancık'a bu durumun insanların küçüklüğünden başka bir şey olmadığını düşündürten o'dur: Ede Balı. Benliğinde yavaş yavaş rahatsızlık hissetmeye başlaması Osmancık'ı değişime sürükler. “Eğer insan, ontolojik anlamda kendi ‘beni’ ve bedenine oturamazsa dünyada kendini kaybolmuş ve yutulmuş hisseder. Osmancık da kendini bu büyük dünyada kaybolmuş ve yitikleşmiş görür” (Şahin, 2015, s. 111).

Kendi benliğinden bihaber olan Osmancık'a kendi ülküsü ve idealleri hakkında haber veren Ede Balı, derin benlik, bencillik uykusundaki ve kendini bulamayan Osmancık'ı, kendi olma sürecinde harekete geçirir. Osmancık'ın içsel sesi olarak onun kendi olması ve ülkü değerlerine dönüşmesi gerektiğini vurgulayan Ede Balı, soyun kutlu ve sonsuz ışığıdır. Bu süreçte Şeyh Ede Balı onu düşünceye sürükler, içsel rahatsızlığını su yüzüne çıkarır. Osmancık: "Dünya ne kadar büyük" (Buğra, 2009, s. 10) diyerek koca dünyadaki yalnızlığını Ede Balı'ya gösterir. Şeyh Ede Balı'nın cevabı ise:

"Dünyayı bize büyük gösteren bizim küçüklüğümüz, oğul. Hırslımız, sabırsızlığımız, bencilliğimiz. Önce bu yüzden küçülüyor, sonra da Dünya'yı çok büyük görüyoruz.' '...gökyüzüne bak. Yıldızlar. Say onları. Sayamazsın değil mi? Hey, Osmancık, gökte şu gördüklerinin yüz katı, bin katı daha varmış. Çok büyük dediğin Dünya'da şu gördüklerinin en en küçüğünün yanında tırnak ucu kadar bile kalmamış" (Buğra, 2009, s. 11) şeklinde olur.

Fakat Osmancık hala Osmancık'tır. Ede Balı'nın bu söylediklerini tam olarak anlayabilecek durumda değildir. Osmancık, Ede Balı'nın koskoca dünyayı onun kadar büyük görmemesine şaşar kalır. Aslında bu şaşkınlık Osmancık'ı düşündürmeye sevk eder. Ede Balı ile tekrar konuştuğunda zihindeki karmaşa daha da artar.

"Doğru, Dünya büyüktür... Çok, çok büyüktür...Fakat bir ömür için, tek insan içindir bu büyüklük. Bir soy için değil; bir soyun benimseyeceği, bir soya benimsetilecek bir amaç, bir ülkü için değil! Ve Dünya'nın böyle amaçlara, böyle ülkelere açık olduğu, böyle amaçlar ve ülküler için küçüldüğü dönemler vardır. Ve, Dünya böyle bir dönemdedir. Ve, Dünya öyle bir soy, öyle bir ülkü beklemektedir. Ve, Dünya'ya tekliğinden arınmış, soyu ve ülküsü ile özdeşleşmiş, soyunu ülkü ile özdeşleştirmiş biri gerektir" (Buğra, 2009, s. 11-12).

Ede Balı'nın bu sözleri onun kapalı gözlerini açmasına, hırsla hareket eden varlığını, yalnız kendi varlık sahasına göre hareket eden tutumunu, düşmanını tanımayan, dostunu kollamayan, soyundan öte kendi varlığına güvenen, risk alırken boyunun değil de kendi gücüyle hareket eden varlığına yönelik farklı bir bakış açısı getirecektir.

Osmancık'ın kimliğindeki ilk değişimi, başka bir kişilik yapısında varlığını bulması Osmancık'ın Osman Bey olmasıyla başlar. Osmancık'ın Osman Bey olma süreci Şeyh Ede Balı'nın Osmancık'a sık sık düşünce imkânı sunmasıyla desteklenmiştir. Bunun dışında kayı ve öteki oğuz beylerinin toplandığı bey seçme toplantısında Ede Balı Ertuğrul Bey'in aksine beyin Osmancık olmasını istediğini ifade eder. Biz bey deriz

Osmancık'a Bey olup olmamak ona kalmıştır, der. Osmancık'ın bey olmasını isteyen bir kişi daha vardır, o da ağabeyi Gündüz'dür. Ertuğrul Bey, beyliğe Gündüz'ü uygun görürken Gündüz, babası Ertuğrul'a küçük kardeşi Osmancık'ın bu görevin üstesinden daha iyi gelebileceğini ifade eder.

Şeyh Ede Balı, manevi olarak her zaman Osmancık'ın yanındadır. Ve Osmancık'a kimliğinin eksik yönlerinden sıyrılarak öfkeden, küslükten, acizlikten, adaletsizlikten, kötü gören gözden, sabırsızlıktan, bıkkınlıktan arınan Osman Bey diler. Ona sorumluluklarını şu cümlelerle anlatır. Ede Balı:

“Ey Osmancık; Tanrı gözünü, gönlünü ve yolunu ışıtsın; bileğinin, yüreğinin gücünü pekiştirsın; haktan, adaletten, merhametten, azimden, sebatan garib komasın. Ey Osmancık; beğsin. Beğliğini bil, beğliğini unutma. Ey Osmancık; beğsin. Bundan sonra öfke bize, uysallık sana; güceniklik bize, gönül alma sana; suçlama bizde; katlanma sende; bundan böyle yanılığ bize, hoşgörmek sana; aciz bize, yardım sana; geçimsizlikler, uyuşmazlıklar, anlaşmazlıklar, çatışmalar bize, adalet sana; kötü göz bize, şom ağız bize, haksız yorum bize, bağışlama sana. Ey Osmancık; bundan böyle, bölmek bize, bütünlemek sana; üşengeçlik bize, gayret sana; uyuşukluk bize, rahat bize, uyarmak, şevklendirmek, gayretlendirmek sana. Ey Osmancık; yükün ağır, işin çetin, gücün kıla bağlı. Tanrı yardımcın olsun; beğliğini kutlu kılsın; hak yoluna yararlı kılsın; ışığını parıldatsın, uzaklara iletsin; sana yükünü taşıyacak güç, ayağını sürçtürmeyecek akıl versin” (Buğra, 2009, s. 121).

Osmancık, Osman Bey'e dönüşerek idealize edilen milli ve dini şuura dönüşme yolundaki devinimine devam eder.

Tarihi kaynaklarda Ertuğrul Gazi'nin oğlu Osman'ın Kayı'ya bey olmasının gerekçesi Osman'da yönetici olma liyakatinin ön plana çıkması olarak gösterilmiştir:

“Başa geçtiği gün ol ilin beyleri ve kethüdaları huzuruna çıkarak şöyle dediler; Siz Kayı Han neslindensiniz. Kayı Han bütün Oğuz beylerinin Oğuzdan sonra ağaları ve hanları idi. Oğuz töresi mucibince Oğuz neslinden kimse bulunmayınca hanlık ve padişahlık Kayı soyu var iken başka bir boy soyuna düşmez. Bundan böyle Selçukilerden bize medet ve çare yoktur. Memleketin çoğu ellerinden gitti. Tatar onların üstüne galip gelmiştir. Ayrıca merhum Sultan Alâeddin'in babanıza ve sizlere teveccühü olmuştur. Bu uçları size ol vermiştir. Bu sebeple sizin han olmanız gerekir. Sizde sultan ve hanlığa liyakat var. İttifak dahi bulunsun, zira saltanat ya ittifakla ya istihkakla (liyakat) olur. Bizde sizlere gereği gibi muti ve tabi oluruz. Ta kim bu taraflarda gönül boşluğu ile gaza edelim” (Şimşirgil, 2002, s. 178-179).

Osmancık'ın bu geçiş evresindeki değişimi sadece bey unvanını almasıyla gerçekleşmez. Osmancık fikri olarak da değişimi yaşar. Önceleri varoluşunun sebebinin farkında olmadan yaşayan Osmancık, beylik mertebesine ulaşma aşamasında edindiği bilgilerle, vardığı farkındalıklarla anlama dökemediğı birçok şeyi anlar ve kavrar.

“Osman beğ, artık yaradılışının, var oluşunun, hayatla ödüllendirilişinin sebebini bilmektedir. Ede Balı sözlerinin gerçek anlamını bilmektedir; artık onları kavramaktadır, Malhun Hatun'u niçin sevdiğini kavramaktadır; Orhan'ın ve doğacak oğullarının ve torunlarının gerçek anlamını kavramaktadır; dudaklarından bir sezişle dökülen bir sözün, Zümrüdü Anka sözünün gerçek anlamını kavramaktadır” (Buğra, 2009, s. 237).

Romanda Osman Bey'in yaradılışını, varlığını artık sezgiden öteye geçerek tam olarak anlaması, kendini arayan bir insanın nihai olarak sürekli geçmişi düşünerek, ona sorulan soruları kafasında irdeleyerek kendi benliğine ulaşmasına işaret eden semboller de arayışın olumlu sonuçlanmasında büyük rol oynar.

Romanında geçen ve Osmancık'ta kişisel gelişim ve değişime katkıda bulunan sembollerden biri rüyalardır. Rüyalar Osmancık'a yol gösterir ve Osmancık'ın benliği keşfetmesinde ona katkı sağlar. “Düş, bilindişi ruhun ürünleridir. Bilincin keyfiliğinden kaçmış, yansız ve anlıktır. Saf bir doğaya ve doğal bir gerçeğe dayalıdır. Bu nedenle bilincimiz kaybolduğunda, insanın temel doğasına uygun bir davranış kazandırmada eşsiz bir ayrıcalık taşır” (Jung, 1997, s. 54).

Rüyalar, Osmancık'ın davranış kazanmasında önemli yere sahip sembollerden birisidir. Gerek gördüğü rüyalar gerekse Osmancık'ın gördüğü rüyaların bilge kişilerce yorumlanması Osmancık'ın ufkunu genişleten türden rüyalardır. Romanda rüya sembolü kişilerin kimlik kazanmasında hatta din değişirme meselelerinde ön plana çıkarılır.

“Ve Osman'ın gördüğü tek şey, kuzey doğudaki uçsuz bucaksız boşluğu sınırlayan, ta uzaklardaki, kuşların bile uçamayacağı o yayvan tepelerdir. (...) O yayvan sırtların -Ede Balı'nın- ardından, göğüs hizasından, on beşinde bir ay doğuyor. (...) Sınırsızlaşan otlaktaki insanlarda, kimlerin ne zaman giydiğini, kimlerin ne zaman giyeceğini bilmediğı giysiler vardır; kimlerin ne zaman kullandığını, kimlerin ne zaman kullanacağını ve ne olduklarını bilmediğı taşıtlar, savaş araç gereçleri vardır; aşağıda, sınırsızlaşan otlakta, geçmiş ve gelecek zamanlar, geçmiş ve gelecek nesiller haşr olmuştur. Osman bunu, başını çevirip bakmadan kesin olarak anlıyor.

Ve ay, tepeden -Ede Balı'dan- ayrılmaktadır. (...) Ve ay -Malhun Hatun-sımsıcak, Osman'ın göğsüne iniyor. Osman bu sıcaklıkta, hayatın tek ve yaşamaktan değerli anlamını kavlıyor. (...) Ay -Malhun Hatun- artık ay değildir. Onun ısıttığı yerde, tam kalbinin üstünde şimdi bir çınar fidanı büyümektedir. Büyüme gözle görülebiliyor ve ara vermeden sürüyor; çınar yıldızlara ve o yayvan tepelere ve Kartal Doruğu'na ve dört bir yana dal budak salıyor; dallar, budaklar tepeleri, dorukları aşılıyor, ülkeleri gölgelendiriyor; rahmet yağdırıyor, nur yağdırıyor” (Buğra, 2009, s. 87, 88).

Rüya motifine ve bu rüyaların bilge kişiler tarafından yorumlanmasının geçişteki etkisi incelendiğinde Osmancık'ın gördüğü rüyanın geçiş serüveninin başlamasındaki en önemli noktalardan biri olduğu görülür. Romanda bu rüyayı yorumlayan kişi Kumral Abdal'dır, yorumu ise: “Kumral Abdal şu cevabı verir: “Bak a Osmancık, dedi; Allah yanıltmasın, tabirin doğrudur; bana öyle gelir. Sen padişah olacaksın. Malhun Hatun'un sana vereceği oğullar ve onların da oğulları ve oğullarının oğulları dört bir bucağa senin sancağını ve Allah'ın rahmetini ve adaletini ulaştıracaktır. Ben buna inanırım” şeklinde olmuştur (Buğra, 2009, s. 96).

Tarihi kaynaklarda böyle bir rüyanın varlığı göze çarpmaktadır. Tarihi kaynaklarda rüya şu şekilde sunulmaktadır:

“Osman Gazi kim uyudı, düşünde görür kim bu 'azizün koynından bir ay togar, gelür 'Osman Gazi'nün koynına girür. Bu ay kim 'Osman Gazi'nün koynına girdügi demde göbeginden bir ağaç biter, kölgesi 'alemi tutar. Kölgesinün altında taglar var ve hem tagun dibinden sular çıkar. Ve bu çıkan sulardan kim içer ve kim bağçalar suvarur ve kim çeşmeler akıdur. Andan uyhudan uyandı, sürdi geldi, şeyhe habar virdi. Şeyh eydür: ‘Ogul 'Osman Gazi, sana muştılık olsun kim Hak ta'ala sana ve neslüne padişahlık virdi, mübarek olsun.’ didi. ‘Ve benüm kızum Malhun senün halalun oldı.’ dir ve heman-dem nikah id üp kızını 'Osman Gazi'ye virdi” (Âşıkpaşazade, 2003, s. 325).

Romanda rüyayı yorumlayan Kumral Abdal iken Aşıkpaşazade'ye göre bu rüyayı yorumlayan Şeyh Ede Balı'dır. Rüya sembolü ile Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Osmancık'a daha çok mitik, tanrısal, hükümdar olacağını rüyasında görebilme üstün yeteneğine sahip bir kişilik özelliği yüklenmiştir. “Bir kahraman olağan dünyadan çıkıp doğal tuhaflıklar bölgesine ilerler: Burada masalsı güçlerle karşılaşır ve kesin bir zafer kazanır. Kahraman bu gizemli maceradan benzerleri üzerinde üstünlük sağlayan bir düşle geri döner” (Campbell, 1999, s. 42). Osmancık'ın dönüşü ise kendine üstünlük sağlamış, kendini yenmiş bir Osman Bey ile sağlanacaktır.

Osmancık'ın Osman Beyliğe geçiş evresinde rüya kadar önemli bir simge daha vardır. Bu simge kılıçtır. Osmancık'a göre kılıç, önceleri sadece kesen, ayıran, üstünlük kurma gücünü konuşturan bir anlam taşımaktadır. Sonrasında ise kılıç aydınlanmanın bir simgesidir ve bir nesneden öte bir milletin kendi ruhunda yarattığı kişiliktir. Çünkü kılıç keskin olduğu halde yeri gelecek kesmeyecek bir değerdir. Kılıca bakış açısı zamanla değişmesi aslında kişisel olarak da değişim yaşadığının kanıtıdır. Ede Balı'nın: "Babanın kılıcını kardeşin Gündüz'e vermesi seni incitmez mi? O kılıcın senin hakkın olduğunu ve hak etmeyi düşünmez misin" (Buğra, 2009, s. 14) sözü Osmancık'ı düşündürmeye sevk eder. Osmancık bu sorumluluktan başta kaçır. Ama düşünceden kaçamaz. Babası Ertuğrul Gazi'nin kılıcının üstünlüğünü bilir fakat babasının aldığı bazı kritik kararlarda kılıç üstünlüğünden yararlanmamasına anlam veremez. Fakat düşünür. Anlamsızlıklar, düşündükçe anlam bulur. Ertuğrul Gazi'nin belindeki kılıca gözü takılır, bu kadar güçlüyken emanetleri Bilecik tekfuruna emanet etmek zorunda kalan babasının bu hareketini düşünür. Bu hareketin yanında babasının kılıcına baktığı anlar canlanır, çünkü orda bir sezgi söz konusudur. Osmancık kendi belindeki Süleyman Şah'tan kalan kılıç ile Ertuğrul Gazi'nin kılıcındaki farkı sezmiştir. Ama farkın ne olduğu zamanla ortaya çıkacaktır. Osmancık kılıcın parçalamaktan öte bütünleyici niteliğe sahip olduğunu süreç içerisinde anlar.

Romanda geçen bir başka sembol ise Tekke'dir. Devlet yönetiminde Osmanlı'nın kuruluşunda hatta Selçuklular döneminde dini kimliklerin, bilgin kişilere fazlasıyla etkin rol aldığı gözlemlenmektedir. Kimi tarihi kaynaklarda Ede Balı'nın Osmanlı'nın kuruluşunda etkin bir oynayan Bektaşî olduğu bilgisine ulaşılır. Romanda ise Osmancık'ın değişim sürecinde etkin rol oynayan en önemli Şeyh Ede Balı oluşu, Osmancık'ın sıklıkla onun tekkesine giderek gözlerinin önündeki perdenin yavaşça açılması, tekkede gördüğü rüya yine tekkede âşık olduğu Malhun Hatun Türk Devletlerinde Bektaşîlerin etkin rol oynadığını gösterir.

Arayışta bir başka simge ise Osmancık'ın rüyasında gördüğü badem ağacı simgesidir. Çünkü güneşi seven badem ağacı ona aldanır ve çiçek açır. Akabinde güneşin geçip gitmesiyle kışın soğuğuyla baş başa kalır. Sabırsızdır. Bahar güneşini bekleyemez ilk gördüğü güneşe aldanır.

“Akılsızdır onlar” diyor ve keyfince beklettikten sonra ekliyor: “İki paralık güneşe aldanıverir, sonra da karda, ayazda kavrulur giderler” (Buğra, 2009, s. 24). Dursun Fakı’nın bu bakış açısı aslında Osmancık’ın kişiliğinin göstergesidir. Sabırsız, öfkeyle kalkıp zararlı oturan Osmancık’a yolunu bulabilmesi için sunulmuş bir semboldür.

Osmancık’ın kendini arayış bağlamındaki diğer bir sembol ise Ay’dır.

“Ay -Malhun Hatun- artık ay değildir. Onun ısıttığı yerde, tam kalbinin üstünde, şimdi bir çınar fidanı büyümektedir. Büyüme gözle görülebiliyor ve ara vermeden sürüyor; çınar yıldızlara ve yayvan tepelere ve Kartal Doruğu’na ve dört bir yana dal, budak salıyor; dallar, budaklar tepeleri, dorukları aşılıyor, ülkeleri gölgelendiriyor; rahmet yağıdırıyor; nur yağıdırıyor” (Buğra, 2002, s. 85-86).

Osmancık’a ay sembolü ile aslında mistik bir özellik yüklenmiştir. “...ay, Kalp gözüdür; bu, aşağıdaki dünyanın gecesinde tek başına, güneşin yani Ruh’un ışığını, doğrudan görebilen kök-insanın “üçüncü gözü(dür)...” (Lings, 2003, s. 98).

Osmancık’ ta var olan bey olma yeteneği, tüm bu bilge kişiler ve semboller beyliğe uzanan serüvenin parçalarıdır. Artık Osmancık büyük arınmalar sonrasında Osman Bey’dir ve roman başkışı büyük değişimler yaşamıştır. Bu değişimin başladığı nokta ise üç yıl önce de gittiği Sivrihisar’dır. Burası onun için düşünebileceği, anlamların tamamlanabileceği bir sığınaktır. Mekânın Osmancık’ta uyandırdığı düşünce ise; “el değmemiş hülyalara açık bir sınırsızlık’tır (Buğra, 2009, s. 10). Mekân, Osmancık için yol gösterici bir ögedir. Bu sığınakta üç yıl sonra tekrar sorulan o soru ve yanıtı ise Osmancık’ın içsel olarak da artık bir beğ olduğunun, düşüncelerinin ağırlığının arttığının bir göstergesidir. Osmancık’ın neler düşündüğünü soran Ede Balı’ya Osmancık’ın cevabı “hiç”tir. (Buğra, 2009, s. 127). Kaldı ki varlığının farkında olmadığı dönemlerde iken hiçlikle alakası olmayan, dünyanın ne kadar büyük olduğunu düşünen hatta küçük olduğunu düşünen Ede Balı’ya hayretle bakan bir kişi ile karşı karşıyaydık. “Düşünce ağırlaştı mı, insan hiç sanır. Ben öyle sanırım. Konuşmak kolay, düşünmeyen, derdi olmayan, bir meseleyi dert edinmeyen, hiç demez; konuşur.” (Buğra, 2009, s. 127) Ede Balı’nın Osmancık’ a verdiği bu cevap ‘hiç’ diye cevap veren bir insanın değişiminin en önemli göstergesi olmuştur. Ede Balı’nın ancak bir meseleyi dert edinenin, bir meseleye kafa yoranın, düşünenin hiç demesini vurgulaması ise Osman Bey’in bu süreçte sessizliğinin bir başlangıcıdır. Osmancık, Osman Bey

olduktan sonra daha az konuşmaya, daha çok susmaya başlar. Çünkü Osman Bey gaza düşünür, fetih düşünür. Şeyh Ede Balı ise bu durumdan oldukça memnundur. Ede Balı dışında Osmancık'ın beyliğinden memnun olan, beyliğini değerlendiren ve yine Osman Bey'den halkın beklediği davranışları ona cesurca aktarabilen bir kişi daha vardır: Gökçe Bacı.

Gökçe Bacı tarafından bu sevinç şöyle dile getirilir: “Şükürler olsun Tanrı'ya ki, biz hemi Osmancığ, hemi Osman beğ görmüşüzdür”, “Dahi bir niyazımız var; Osmancık Osman beğ komaya, Osman beğ Osmancığ unutmaya” (Buğra, 2009, s. 176).

Beklenti Osmancık'ın cesaret, vicdan, dürüstlük yönleriyle Osman Bey'in iyi yöneten özelliklerinin birbirlerinden beslenerek milleti sarıp sarmalaması yönündedir.

2.3. Osman Bey'den Osman Bey Gazi'ye Geçiş

Osman Bey'in, Osman Bey Gazi olma süreci gazalar ve fetihlerin, sadece bir toprak parçasına sahip olmaktan öte bu toprakların milli ve dini özelliklerinin öne çıkarılmasıyla oluşan dönemi kapsar.

Beylik aşamasından gazilik aşamasına geçiş başlar. Osman Bey kendine önderlik yapan, onu uykusundan uyandıran dervişi, bilge kişileri, babasını, dedesini ona beylikle ilgili sözler söyleyen Gökçe Bacı'yı düşünür. Osmancık'tan Osman Bey olma sürecinde de bu kişilerin sözleri Osmancık 'ı düşündürmüştür. Fakat bu kez bu düşüncelerine farklı bir düşünce de eklenir: Fetih düşüncesi.

“Osman Bey kaleler, hisarlar, şehirler düşünüyor; İnegöl düşünüyor, Karacahisar düşünüyor. Bursa düşünüyor; Konstantinopol düşünüyor” (Buğra, 2009, s. 176).

Bu fetihleri gaza ruhuyla birleştirir ve Osman Bey artık Osman Bey Gazi'dir. “Tanrı'ya şükürler olsun ki, gaza günlerim gelmiştir”, “Gazâ için yaratıldık, gazâ için ölürüz; muradımız budur” (Buğra, 2009, s. 173). Osman Bey Gazi için gaza, hayatının en büyük amacı haline gelir. Bu dönemde gaza ruhuyla pek çok fethi gerçekleştirir. Osman Gazi İslam'ın dinamizm ve kültürünü taşıyabilecek niteliktedir. Romanda bu dönemde dini dinamizm fetihlerle taçlandırılmıştır. Tarihi kaynaklarda da Osman Gazi'nin gaza ruhuyla donandığı üzerinde durulmuştur:

“Eski Osmanlı rivayetlerinde Osman Gazi ‘nin hayatına ait kayıtlar bu hayat tarzını kuvvetle aksettirmektedir. Bu menkıbnamelerde realitenin oldukça tahrif edilmiş olduğunu unutmamalıyız. Osmanlılar, Oruc Tarihi ‘ne (s. 3)’a göre —Gazîlerdir ve galiplerdir, fî sebîlillah hak yoluna durmuşlardır, gazi malını cem‘edüp Hak‘ka harc edicilerdir ve Hak‘tan yana gidicilerdir. Din yoluna gayretlüdürler, dünyaya mağrûr değillerdir. şerîat yolunu gözetecilerdir ehl-i şirkten intikam alıcılardır” (İnalcık, 2002, s. 130).

Romanda Osman Bey Gazi’nin bir sonraki geçişi ise Osman Gazi Hanlık unvanına erişmesiyle gerçekleşir.

2.4. Osman Bey Gazi’den Osman Gazi Han’a Geçiş

Kurmacada sultanın Osman Bey Gazi’ye gönderdiği ferman ve ferman ile birlikte hükümdarlık simgesi olan “fermandan başka fermanın alametleri olarak da tuğ, sancak, kılıç, gümüş takımlı at ve mehteriyle birlikte tablhâne vardı” (Buğra, 2009, s. 311). Nesnelerin gönderilmesi ardından Cuma Namazının akabinde Dursun Fakı’ ya hutbe okutulur ve Osman Bey Gazi’nin, Osman Gazi Han mertebesine ulaştığını müjdelendir.

Üç Osmanlı Tarihi’nde ise “Dursun Fakih» derlerdi bir kişi vardı, o kıldı. İlk önce Osman adına hutbeyi o okudu. Bayram namazını da kıldı. Hicretin 689 unda idi” (Atsız, 2011, s. 28) şeklinde aktarılmıştır.

Yine Behcetü’t-Tevarih’te Osman Gazi’ye sancak, kılıç, tuğ gönderilmesi şöyle anlatılmıştır;

“Doksan üç yaşında idi. Er Tuğrul’un ölümü haberi Sultan Alaaddin’e erişince buyurdu: Er Tuğrul oğlu Osman’a yarlık yazdılar. Tuğ, davul, kılıç, kaftan gönderdi. Osman’ı savaşa memur kıldı. ... Sancak, kaftan ve davul gelince Osman Beğ ayağa kalktı. Padişahlık türesince davul çaldılar. Kutlu olsun dediler. O zaman oturdu” (Atsız, 2011, s. 205).

Romanda bu dönemde de pek çok gaza ve fetih söz konusudur. Osman Gazi Han kimliği, beyliğinin Osmanlı Devleti olmasıyla kazanılır. Osman Gazi Han’ın vefatıyla son bulur. *Ahmedi Dastan ve Tevarih-i Muluk-i Al-i Osman*’da, Osman Gazi’nin fetihlerini ve romandaki gibi Bursa’yı almadan ölmesini Atsız (2011) şu dizelerle ifade eder:

“Oldı osman bir ulu gazi kim ol,
Nereye kim vardıyise buldı yol.

Her yafia berbidi bir bölük çeri
Ki-El uralar, katl edeler kafiri.

Bilecügi feth etdi--ol namdar,
İnegöl ile dahı Köprihisar.

Durmadı, her yana leşker saldı ol.
Az zamanda çok vilayet aldı ol.

Kafir yıkub yakub ol namdar
O Bursa vü İznigi eyledi hisar.

Eyle takdir etdi Hak 'azze ve cel,
Ki-almadan ol ikiyi erdi ecel” (s. 140).

Hem tarihi kronolojide hem de *Osmancık* romanında Osman Gazi Han’ın ölümüyle yerine oğlu Orhan Bey geçer ve kuşatma altında olan Bursa alınır.

“1321’de başlayıp yedi yıl süren iç savaş Bizans ‘ı oldukça hırpalamış, bu arada Osman Bey ‘in yerine geçen oğlu Orhan Bey bir aydır sıkı bir şekilde kuşattığı Bursa’yı 6 Nisan 1326’da ele geçirmiştir” (Emecen, 2002, s. 33).

“Badem ağacı, ayaz vuramaz, don çekmez, solmaz, dökülmez çiçeklerini açmıştı” (Buğra, 2009, s. 237) ve Osman Gazi Han artık ideal bir kimlik kazanmıştır. Osman hayatında yaptığı eylemlerin, yaratılışının nedenini artık kavrar.

2.5. *Osmancık* Romanının Diğer Kişileri

2.5.1. Şeyh Ede Balı

Osmanlı Beyliği’nin İslami düşünceyi temel alan bir alt yapıya sahip olması Şeyh Ede Balı’nın hem romanda hem de tarihi kaynaklarda önemli bir yere sahip olmasını sağlamıştır. Manevi gücü yüksek milli şuurla beslenen bir kişiliğe sahip Ede Balı tarihi kaynaklarda da romanda olduğu gibi yaşamış, ışık saçan, büyük alimlerden ders alarak bu bilgileri kendi benliğinde erittikten sonra insanlara sezdirenen bir alimdir. Fakat yazar romanda Şeyh Ede Balı’yı kurmaca ile yoğurarak aktarmıştır. Doğum ve ölüm yılı hakkında bir bilgiye ulaşmanın imkânsız olacağını yazan kaynaklar söz konusudur.

Kimi kaynaklarda doğum yeri olarak Horasan kimi kaynaklarda ise Bilecik geçmektedir. Doğum tarihi olarak ise miladi 1206 yılı kayıtlıdır.

Romanda elli yaşında Osmancık'ın akıl hocası ve kayın pederidir. Aşıkpaşazade Tarihi'nde de bilge bir kişiliğe sahip olduğu ve Osmancık'ın kayın pederi olduğu bilgisi romanla aynıdır. Fakat romana göre bir evlilik yapan Ede Balı'nın bazı tarihi kronolojilerde iki evlilik yaptığı bilgisi yer alır;

“Ede Balı yüz yigirmi yaş yaşadı. Ve iki avrat aldı: Biri yiğitliğinde ve biri pîrliginde. Ve evvelki hatununuñ kızını Osmana verdi. Ve pîrliginde aldığı hatun Tâceddîn-i Kürdî kızıydı. Hayreddin paçanak oldu. Bu menâkıbı Ede Balı oğlu Mahmud Paşadan işitdüm Sultan Muraduñ babası Sultan Mehmed zamanında. Ve hem ol Mahmud Paşa yüz yaşından ziyade yaşamış idi.” Daha sonra, Osman Bilecik'i fethettiğinde, “Kayın atası Ede Baliya Bilecük hâsılın timar verdi” (Aşıkpaşazade, 2003, s. 327).

Fakat Âşıkpaşazâde'nin Şeyh Edebalı döneminde yaşamaması bu bilginin netliğini de çürütmektedir. Tarık Buğra'nın, *Osmancık*'ı yazarken Âşıkpaşazâde'nin kitabından etkilenip bu romanı bu çizgide kaleme alıp almadığı konusunda da net bir bilgi yoktur. Böyle bir ihtimalin varlığı bilimsellikten uzak olduğu için Âşıkpaşazâde kaynağının tarihi aydınlatan bir kaynak olduğu bilgisini gölgeler.

Aşıkpaşazade Tarihi hakkında çalışma yapmış İnalçık'a göre durum çok daha farklıdır. “Ede-Balı'nın Osman Bey'in kayınpederi olduğunu gösteren hiçbir bilgi yoktur” (İnalçık, 2015, s. 135).

Romanda Şeyh Ede Balı: Ildız'ın kocası. Malhun'un ve Hüsameddin Turgut'un babasıdır. Tekkede insanlara ders verir bu ders daha çok kendi hoşgörüsünün, sevecenliğinin, sabırlılığının, cömertliğinin doğal sonucu olan manevi güç ile ilgilidir. Ayrıca bu tekkede isteyen herkes konaklayabilir durumu kötü olanlara yardım edilebilir, açlar doyurulabilirdi. Romanda tekkenin fiziksel görünüşü şu şekilde anlatılmaktadır;

“Giriş kapısızdı. (...) yerde hasır. Hasırın üstünde halı. Dipte bir pencere; sahânlıklı. O yanda duvar boyu sedir. Sedire halı serili. Duvar boyunca, kilim kaplı ot yastıklar var. Kapının karşısında düşen duvarda küçük bir ipek seccade asılı. Seccadenin üzerindeki bir çiviye, üzeri sırma işlemeli, mor kadifeden büyücek bir kese asmışlar. Kapının sağındaki duvarda iki yüklük, aralarında da oymalı, örmeli boyalı bir lambalık var. Lambalıkta pirinç bir şamdanlık duruyor. Osman şamdanın yanında birkaç Selçuklu ve

Bizans sirkesi gördü...görülüversin diye konmuşa benzerlerdi” (Buğra, 2009, s. 43).

Şeyh Ede Balı hem romanda hem de tarihte insanlara yardım eden, konuksever, derviş bir kimlikle sunulmuştur:

“Onun pek çok kerameti görülmüştü ve bütün halk ona candan gönülden bağlı idiler. O dervişti, ancak bu, içinde saklıydı. Dünyalığı, malı, davarı pek çok idi. Dervişlere mahsus çerağ ve alem sahibiydi ... Hiçbir zaman konuğu eksik olmaz, gelenden gidenden evi boş kalmazdı. Osman Gazi de bu yüce insana zaman zaman gelir misafir olurdu” (Âşıkpaşazade, 2003, s. 57).

İnalcık’ın Elvan Çelebi Menkıbnamesi’ne dayanarak yaptığı açıklamaya göre Ede Balı’nın insanları dine kazandıran bir hayırseverdir. “1300 tarihinde, yani Orhan Gazi’nin sağlığında yazılmış Elvan Çelebi Menkıbnamesi bize şeyh Ede-Balı’nın Baba İlyas’ın halifelerinden biri olduğunu, dinsizleri ve kafirleri islamiyete kazandırdığını, Hacı Bektaş’tan dünya saltanatına heves etmemeyi öğrendiğini kaydeder” (İnalcık, 2002, s. 132).

Şeyh Ede Balı, Aşıkpaşazade ve Neşri Tarihi’nde ise yine romandaki gibi yoksulun yanında olan, açları doyuran, tekkesine gelenleri eğiten, kalacak yeri olmayanlara kapısını açan kişidir. Osmanlı İmparatorluğu’nda Kolonizatör Türk Dervişleri makalesinde Şeyh Ede Balı’yı Neşri Tarihi ve Aşık Paşazade Tarihi’ni ele alır. Eski dönem tarihçilerinin Şeyh Ede Balı için söyledikleri şu cümlelerle anlatılır: “-Meğer Osman’ın halkı arasında bir aziz şeyh vardı. Adına Edebalı dirlerdi ve dünyası nihaye idi. Amma dervişsiyretin dutardı. Hatta derviş diyü lakap iderlerdi. Bir zaviye yapup ayende ve revendeye hizmet iderdi. Kah kah Osman onun zaviyesine misafir olurdu” (Barkan, 2002, s. 250-251).

“Görür kim kendülerinün aralarında bir 'aziz şeyh var-ıdı. Hayli kerameti zahir olmışdı ve cemi'i halkun mu'tekadı idi. Derviş-idi. Ve illa dervişlik batınınday-ıdı. Dünyası, ni'meti, tavarı çoğ-ıdı. Sahib-çırak u 'alem idi. Dayım müsafırhanesi ayendeden ve revendeden hall olmazdı. Ve 'Osman Gazi dahı gah gah gelürdi, bu 'azize konuk olurdu” (Aşıkpaşazade, 2003, s. 325).

Türk tarihinde bilge kişiler devlet yönetiminde ve devlet büyüklerinin verdiği kararlarda manen etkin rol oynamıştır. Çünkü Türkler milli şuura verdikleri önem kadar mistik olguların da siyasette önemli rol oynadığı düşüncesindedirler. “Osman’ın bağımsızlık

ılanından önce Ede Balı ile Sultan Alâeddin Keykubat’a danışması; “Türk destanlarına baktığımızda her kağanın veya hükümdarın, kararlarını alırken yanlarında bir bilge kişinin olduğu, tarihi gerçeklere de uygunluk gösterir” (Çakmakçı, 2011, s. 1916).

Bilge kişi yol gösterendir. Romanlarda, destanlarda, hikâyelerde bilge kişiler bu özellikleriyle özellikle türün başkişisi ile iletişime geçer ve o kişinin benliğindeki gücü, kişinin farkındalığını artırarak hayata geçirirler. “Ulu kişiler/yüce bireyler, bilinçaltındaki yücelik algılamalarının kişileşmiş görüngüleri olmakla birlikte, yalıtık ve sökük zamanları birbirine ekleyen (time-binder) nitelikleriyle tinsel anlamda yapıcı, kurucu ve sağaltımcı’dırlar. Geçmiş, gelecekle bu tipler aracılığı ile ilişkiye girer” (Korkmaz, 2008, s. 181).

Osmancık romanda bilge kişi olarak karşımıza çıkan Şeyh Ede Balı nasihatleriyle ön plandadır. Şeyh Ede Balı ile *Osmancık*’ın sohbetleri boş laftan oluşan, dedikodusal nitelikten öte *Osmancık*’a süreç içerisinde büyük değişimler yaşamasında başrol oynayan türdendir.

Bu nasihatlerle *Osmancık* benlik algısını yeniden kurar. Fakat bu nasihatler yol çizmekten öte, yolunu buldurmaya yöneliktir. “Hey *Osmancık*, yiğit yiğit, tek yiğit öfkesini yenendir; gücünü, kuvvetini, gönlünü, başını öfkesinden arındırandır; benliğinden sıyrılan kuldur” (Buğra, 2009, s. 13).

Tarihi kaynaklara bakıldığında ise bu nasihatler ile ilgili net bilgilere ulaşılamamaktadır. “kader denen şey, yalnız *Osmancık* için değil, bütün yöre için, belki de bilinen bilinmeyen, akla gelen gelmeyen daha başka yöreler için bambaşka bir yön tutuverdi: Bu, onun Şeyh Ede Balı ile tanışmasıdır. ...Ama büyü Ede Balı’da gizliymiş” (Buğra, 2009, s. 9). Yazarın, *Osmancık* romanında yer verdiği bu sözlerden de anlaşılacağı gibi Şeyh Ede Balı’nın *Osmancık*’ın kişisel serüveninde ne denli önemli rol oynadığı göze çarpar.

Şeyh Ede Balı *Osmancık*’ın gözündeki perdenin kaldırmasına yardım eden, onun olgunlaşması sürecinde sürekli varlığını hissettiren, onu uyandıran kişidir. Ertuğrul Gazi’nin tabiriyle ışıktır, adalet timsalidir. Kararlar alındığında Şeyh Edebalı’ya danışılması ise onun hem tarihte hem de *Osmancık*’ta yadsınamayacak bir yerinin olduğunun göstergesidir.

“Ertuğrul Gazi, ‘Ede Balı’nın terazisi doğru tartar, dirhem şaşmaz... Ede Balı soyumuzun ışığıdır” (Buğra, 2009, s. 15) diyerek onun adaletini tesciller. Osmancık’ın uçarı, sabırsız, öfkeli hali Ede Balı’nın hükümdar olma yolunda ilerleyen Osmancık hakkında olumsuz düşünmesine yol açar. Bu durumdan dolayı kimi zaman Şeyh Ede Balı Osmancık’ı kızdırır. Hatta kimi zaman Osmancık bilgisinden, sabrından, hoşgörüsünden yararlandığı Ede Balı tahammül bile edemez. Şeyh Ede Balı’nın kılıcın Gündüz’e verilmesi seni incitmez mi lafına çok kızan Osmancık, saygı duyduğu Ede Balı’ya bağırarak bir sesle karşılık verir: “O kılıç kardeşime yakışır. Bilgili olan odur. O hem yiğit hem akıllı, usludur. Bak a Ede Balı; seni sayarım. Amma kardeşlerimle benim arama gireceksen saygım kalmaz, seni elden de beter görürüm” (Buğra, 2009, s. 14).

Osmancık’ın da cevabından anlaşıldığı gibi Osmancık henüz hükümdar olabilme yeterliliğine sahip değildir. Ede Balı’ya göre hükümdarlık Osmancık’a yakışır ama şimdi değil. Osmancık Ede Balı’ya kin besleme başlar ve ondan uzaklaşmak ister fakat uzaklaştıkça Ede Balı ve onun hoşgörüyü davet eden, öfkeyi kovan sesi hep yanı başındadır. Osmancık ise kafa karışıklığını yavaş yavaş algılamaya başlar, bir türlü son veremediği düşüncelerini, o gerçeği anlar ve kabullenir. Terazisi bir dirhem şaşmayan insanoğlu onun gerçekten de ışığıdır. Artık Osmancık onun peşine düşer tekkede onunla görüşmek ister fakat sabrı Osmancık’a öğretmek isteyen Ede Balı onun henüz o olgunluğa ulaşmadığını düşünerek görüşmeyi reddeder. Osmancık sabır ile birkaç gün bu görüşmeyi yapabilmek için bekler. Bu bekleyişi başarması Ede Balı’yı fazlasıyla memnun eder ve Osmancık’ı, “Vakti, sabır ve sebat ve azim bulur. Sabrın ve sebatın ve azmin belli oldu. Beni de hoşnut etti. Çünkü en değerli erdemlerdir bunlar” (Buğra, 2009, s. 52) sözleriyle gururlandırır. Ede Balı, Osmancık’ı bu şekilde pek çok kez sınar. Sonuç olarak roman başkişisinin yolunu bulmasını sağlayan bilge kişi Ede Balı, Osmancık’ı derinliğe götüren kişidir.

2.5.2. Malhun Hatun

Romanda Malhun Hatun, Şeyh Ede Balı’nın kızı, Osman Gazi’nin eşi, Orhan ve Alâaddin’in de annesidir. Fakat bu aile bağı bazı kaynaklarda romanda olduğundan farklı gösterilmiştir. Farklı aktarılan durum ise Malhun Hatun’un Şeyh Ede Balı’nın kızı

olup olmadığı meselesidir. İnalıcık; “*Âşıkpaşazâde Tarihi Nasıl Okunmalı* kitabında Malhun Hatun’un Ede Balı’nın kızı olmadığını Ömer Beğ’in kızı olduğunu ifade eder.

Aynı şekilde Malhun Hatun’un, Ede Balı’nın kızı olamadığını ifade eden bir başka eser ise *Oruç Beğ Tarihi*’dir. *Oruç Beğ Tarihi*’ne göre Ede Balı’nın kızı Malhun değildir.

“Biz yine Osman Gazi kıssasına gelelim. Osman Gazi'nin Şeyh Ede Balı kızı Rabia Hatun'dan bir oğlu oldu. Adını Orhan koydu. O, dünyaya geldikte hicretin 687'sinde idi” (Atsız, 2011, s. 28).

Bazı araştırmacılara göre ise Mal Hatun ve Bala Hatun farklı kişilerdir ve ikisi de Osman Bey’in eşleridir: “Yakın zaman araştırmaları, bu adlar karmaşasına bir de Edebalı'den başka bir kayınbaba adı (Ömer Bey) ekleyerek, Edebalı kızı Bala Hatun'u Alaüddin Bey'in; Ömer Bey kızı Mal Hatun'u da Orhan Bey'in annesi göstermiştir” (Sakaoğlu, 2015, s. 33).

Romanda Malhun Hatun, Zümrüd Anka ile özdeşleşmiştir. Zümrüd Anka kuşu her şeyi bilir ve diğer kuşları kötü bir durumdan kurtaracak yegâne kuş olarak efsanelerde karşımıza çıkar. Kurmacanın bütününde Osmancık’ın eşi sadece Malhun Hatun olarak aktarılır. Fakat Osman Bey’in iki eşi olmuştur. Tarık Buğra bu durumu bildiği halde romanın kurmaca bir tür olmasından mütevellî bu bilgiyi kullanmamıştır; “Osman Gazi’nin bir değil, iki evli olduğunu ben de biliyorum. Ama getirdiğim yorumu ve *Zümrütanka motifini* zedelemek istemedim... Ve daha başka ayrıntıları da bıraktım veya değiştirdim. Bunu da büyük gerçeğin bu bırakılan veya değiştirilen ayrıntılar yüzünden gölgelemeyeceğine, aksine daha iyi belireceğine inandığım için yaptım” (Buğra, 1992, s. 87). Bu durum Tarık Buğra’nın romanlarını yazarken sadece tarihi gerçekliklere yer vermediğinin somut bir göstergesidir.

Osmancık, Şeyh Ede Balı ile konuşmak için gittiği tekkede pencereden kısa bir süreliğine Malhun Hatun’u görür, bu durumun gerçek mi hayal mi olduğunu başta idrak edemez. İkinci kez gördüğünde ise onun hayalden çok uzak bir realite olduğunu büyük, ulaşılması güç bir hazla idrak eder. Malhun Hatun’a âşık olur. Bu an romanda şu şekilde anlatılır; “Ve Malhun Hatun’u gördü. Hayır; görmedi: Malhun Hatun’u görmedi; bir hayal gördü, ya da düşlediğini sandı. Öyle sanmak zorunda kaldı; çünkü dalmıştı. Ve ancak o görüntünün kayıp gidişiyle kendine gelir gibi oldu ve görmeye başladı” (Buğra,

2009, s. 44). Bu aşk sıradan bir aşk değildir. Osmancık'ın Malhun Hatun'a ulaşması kendine ulaşma çabasının bir parçasıdır. Osmancık, Malhun Hatunla evlenip ömrünü onunla geçirmek ister ve düşüncelerini Şeyh Ede Balı'nın kızı olduğunu öğrendiği Malhun ile paylaşır: “ben .. seni, çok .. çok sevdim” (Buğra, 2009, s. 51). Malhun hatun şaşırır ve gönüllü olduğunu belli eden bir cevap verir. Osmancık'a “İstet öyleyse” (Buğra, 2009, s. 51) der. Ertuğrul Bey Gazi, bu durumdan ötürü soyun ışığı saydığı Ede Balı'ya haber gönderir ve bu haberine olumlu bir yanıt alamaz. Babası Malhun'u ayrı sever, onu isteyen Osmancık'ın arkasını düşünmeyen, öfkesine hâkim olamayan bir kişi olduğu fikri kızına kıyamamasına ve ret cevabı vermesine sebep olur. Onula ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder: “Osman öfke küpü, barut fıçısı. Osman burnundan kıl aldırılmaz. Osman'ın en ufak, en önemsiz anlaşmazlıklarda bile aklına geliveren sillesidir, tokadadır, kılıcıdır! Osman'ın canı gururundadır!” (Buğra, 2009, s. 53).

Malhun Hatun'un babası Şeyh Ede Balı, Osmancık'ı sevmesine rağmen kızını ona vermekte pek gönüllü değildir. Israrlar üzerine Ede Balı hala aynı düşüncededir. Osmancık'ı damat olarak görmek istemez bu durumu şu sözleriyle ifade eder: “Halleri müsavi değil. Allah ikisine de en uygunu nasip eylesin” (Buğra, 2009, s. 54).

Osmancık'ı damat olarak kabullenmemesinin gerekçesini de şu şekilde açıklar:

“Soyuna soylu, boyuna boylu. Amma ki, kötü huylu. Öfkesine yenik, tek güttüğü benlik. Kavgaya düşkündür, kavgası benliği yolunadır. Güçlüdür, kuvvetlidir, akıllıdır; gücün, kuvvetin, aklın neye yaradığını merak etmez. Neye yaradığı bilinmeyecek, gücün kuvvetin, aklın belasını bilmez; bilmek istemez. Önüne çıkanı haklar; bir kılıç sallamanın dokuz şartı olduğunu kabullenmez... (...) Vurur vurur, bir gün gelir vurulur. Bir gün gele, körün oku denk gele; bir gün gele, gaflet ola, çolak hançer böğür dele. O zaman, Malhun Hatun ne ola? De ki, aşkı hep sürdürdü. Malhun'umu hep hoş gördü; ya öyle bir şey olunca? Can Malhun'a şehit dulu diyemezsin, ecel dulu diyemezsin; ahlanıp vahlanmana saygı bulamazsın. Malhun'uma kıyamam ben. Daha on beşindedir o. Onbeşinci kız yaşı onaltıncıyı umursamaz; a dert anaya, ataya düşer. Ben böyle düşünür, böyle derim” (Buğra, 2009, s. 77).

Kendisi hakkında böyle düşünüldüğünü duyan Osmancık, bu duruma çok üzülür. Ede Balı beni bu kadar mı sevmez diye içerlenir fakat yolunun yol olduğunu ve bu yoldan dönmeyeceğini söyler.

“-Osmancık'ın yaptığı; “Kaç benimle!” önerisi Malhun Hatun tarafından “Babamın aklına yatmaya git. Ben törenin ve anamın ve atamın sözü dışına çıkamam. İşin

babamladır” (Buğra, 2009, s. 54) sözleri Malhun Hatun’un geleneklere bağlı bunun yanında insanları incitmeyen bir yapısının olduğunun göstergesidir. Bu ret cevabı, Osmancık’ın yaklaşık bir yıldır huzursuz olduğu dönemi takip eder. Bir yıldır düşüncelerle zaten boğuşuyordur bir de Malhun’un aşkı eklenir sancılar artar. Bu düşünme sürecinde Malhun Hatun’a yüklediği anlam değişmiştir. O, Osmancık’ın Zümrüd Anka’sıdır artık. “Anam Kaf Dağı’nı aşan şehzadeyi anlatırdı. Onun Zümrüd Anka’sı varmış. O yollara Zümrüd Anka gerek, Ede Balı. Benim Zümrüd Anka’m Malhun Hatun’dur; ver ki bana, dünyayı küçülteyim, Ede Balı” (Buğra, 2009, s. 94). Ona sahip olma, yakınlıktan öte Malhun Hatun devletin soyunu sürdürecektir farklı bir kişiliktir artık.

“Osmancık için Zümrüd Anka’ya dönüşen sevgili, hayallerin bile ötesinde uzakların ve dahi Kaf Dağı’nın yakın edilişinin sırrına sahiptir. Osmancık’ın, Zümrüdü Anka’sı, onun “eksik yönü olan animası’dır” (Yılmaz, 2011, s. 47).

Osmancık’ın kimlik arayışında önemli bir yere sahip olan Malhun Hatun ile nihayetinde evlilik gerçekleşir. Bu evliliğin gerçekleşmesinde ise Osmancık’ın gördüğü rüya etkili olmuştur.

Oruç Beğ Tarihi’nde ise bu durumu şöyle anlatılır: Sonra Osman Gazi dünyaya gelip savaşlarda Rum çerisini kırdığı zaman Vezir Abdülaziz sancak getirdikte Şeyh Ede Balı’nın kızını da beraber getirmişti. Rabia Hatun’u Osman Gazi’ye nikah edip verdi. Büyük düğünler yaptı” (Atsız, 2011, s. 25). Sonuç olarak tarihi kaynaklarda adı geçen Malhun’un tarihi gerçekliği hakkında net bir bilgi yoktur.

2.5.3. Ertuğrul Bey Gazi

Ertuğrul Bey Gazi, romanda Osmanlı Devleti’nin kurucusu olan Osmancık’ın babasıdır. Tarihsel kaynaklarda da bu durum farksızdır. Behcetü’t-Tevârih kaynağında ise Ertuğrul Bey Gazi’nin şeceresi romanla benzerlik göstermektedir.

“Er Tuğrul, Oğuz oğullarından biridir. Kızıl Buğa oğlu Kaya Alp oğlu Süleymanşah’ın oğludur. Kırk beşinci göbekte Nuh oğlu Yafes oğlu Kavı Han oğlu Kara Han oğlu Oğuz oğlu Gök Alp ile Nuh’a ulaşan Er Tuğrul, Süleymanşah’ın oğlu, Osman Beğ’in de atasıdır” (Atsız, 2011, s. 203).

Süleyman şahın oğlu olma meselesinde ortak bir düşünce söz konusu değildir. “Elimizdeki soykütüklerinde Osman Bey ‘in babası olarak Ertuğrul adı geçmektedir. Ertuğrul bazı küçük imli farklılıklarıyla (Erdunrıl, Ertuğrıl gibi) en kesin şekilde bildiğimiz tek isimdir” (Karasu, 2002, s. 171).

Oysa Ertuğrul’un babası hakkında kaynaklarımızdaki bilgiler arasında bir birlik yoktur. Ertuğrul Bey’in babası olarak rivayetlerde biri Süleyman Şah diğeri ise Gündüz Alp olarak iki ismin geçtiğini görmekteyiz.

Ertuğrul Bey Gazi’nin kişiliği hakkında yorum yapabilmek için halkına, dostuna, düşmanına, Ede Balı’ya ve oğlu Osmancık’a karşı tutumuna ayrıca gördüğü rüyalara ve belindeki kılıca bakmak gerekir. Ertuğrul Bey Gazi kendi boylarında yaşayan müslim, gayrimüslimlere karşı iyi niyetler besleyen, onlardan da değer gören birisidir. O, fikirleriyle ön planda olan bir devlet adamıdır. “Bu durum Ertuğrul Bey’in savaşçı kişiliğinden ziyade karizmatik yapısından da kaynaklanmış olmalıdır. O, bölgedeki gayrimüslim unsurlarla iyi geçinmekte, büyük bir ihtimalle arazi ve sair ihtilaflarda hakem rolü üstlenmekte, Müslim, gayrimüslim halklar arasında bir baba rolü oynamakta ve herkes üzerinde saygı uyandırmaktadır” (Şimşirgil, 2002, s. 178).

Olaylar karşısında ılımlı, öfkesine yenilmeyen sabırlı duruşu ilerleyen zamanlarda Osmancık’a örnek olabilecek türdendir. Osmancık’a bir beyin aldığı kararlarda bireysel davranamayacağını, halkına karşı sorumlu olduğunu öğreten kişi de Ertuğrul Gazi Bey’dir. Onun her sıkıştığında hemen kılıcına sarılmamasına başta anlam veremeyen Osmancık yıllar sonra anlayacaktır ki babası Ertuğrul Gazi’nin düşündüğü halkının kolektif ruhudur. O zarardan ne kadar yarar sağlayabileceğini hemen kılıcına sarılmadan, sabırla düşünüp karar alabilen bir beydir. Bu kararlarında ise etkin rol oynayan kişi Şeyh Ede Balı’dır. Ertuğrul Bey Gazi, Şeyh Ede Balı’yı el üstünde tutar, ona danışır, fikirlerine büyük önem vererek kararlarının temeline bu fikirleri oturtur, bu durum Ertuğrul Bey’in manevi yönünün güçlü olası yanında, ilmi, dini düşüncelere saygı duymasından ileri gelir. Onun adaletine güvenir. Ona duyduğu saygısı kendi çocuklarından ve boyundan da bekler; “Ede Balı’nın terazisi doğru tartar, dirhem şaşmaz. Bana karşı gel; ona karşı gelme. Bana karşı gelirsən üzölür, incinirim; ona karşı gelirsən gözlerim bakmaz, baksa da görmez olur. Ede Balı, soyumuzun ışığıdır” (Buğra,

2009, s. 15). Ertuğrul Gazi'nin bu sözleri onun adaletine güvendiğinin, ona duyduğu saygıyı kendi çocuklarından ve boyundan da beklediğinin göstergesidir.

Romanda rüyalar Osmancık'ın kimliğini bulmasında etkin rol oynar, Ertuğrul Bey Gazi'nin gördüğü rüya ise şu şekildedir:

“Konuşan, ona öyle gelir ki, Mushaf'tır... inançtır. Ve ses, ona öyle gelir ki, neylerdir, bülbüllerdir; ama kelimeler, hiçbir insanın söyleyemeyeceği kadar açıktır. Ve, bu ses şöyle demiştir: ‘Senin ve çocuklarının ve onların da çocuklarının çocuklarının ve bütün soyunun, sopunun şerefi ve kudreti ve yücelmesi Allah Kelamı’na gösterdiğin bu saygıdadır ve bu saygı sayesinde ve bu saygıya bağlıdır; çünkü hakkı ve hakikatı ve doğruyu, adil olanı idrak ediş bu saygıdadır” (Buğra, 2009, s. 47).

Bu rüyayı Osmancık'ın doğduğu gün gören Ertuğrul Bey Şeyh Ede Balı'nın yorumu “ise tebşir-i ilâhî”dir (Buğra, 2009, s. 47). Yani Allah'ın boyun eğdirmesi, itaat ettirmesidir.

“Ertoğrul hal-i hayatdayken bir gice düş gôrdü. Bir aceb vakıa gôrüb ol vakı’adan uyanıb bu düşü fikr iderek, Allah’ı zıkr iderek durdu, sabah namazını kıldı. Suret değışdirüb doğru Konya’ya vardı, anda bir muabbir kişi vardı adına Abdülaziz dirlerdi... amma bazıları didiler kim bu düşü tabiri iden bir aziki şeyh idi Şeyh ayıtdı, ya yiğit düşünin tabiri budur kim bir oğlun ola, adı Osman ola ve benim dahi bir kızım ola Rabia (diğer tarihler de Balahun Malhum) adlı, benim kızımı senin oğlun Osman ‘a vireler...” (Barkan, 2002, s. 249-250).

Sonuç olarak Ertuğrul Bey Gazi savaşçı kimliğinden öte güçlü kişiliğiyle devletin kuruluşuna yön vermiştir.

2.5.4. Hayme Cankız

Osmancık'ın annesi, Ertuğrul Bey Gazi'nin eşidir. Cankız romanda cihan hakimiyetini kuracak, soyunu soylandıracak bir kahramanın annesidir. Fakat tarihi kaynaklarda Hayme Cankız ismi geçmemektedir. Osmancık'a nasihatleri kendini bulması yönündedir; “Ey oğul; kendini bul oğul” (Buğra, 2009, s. 125).

Annesi Cankız'ın hastalığı ise Osmancık'ı bir hayli üzer. Bu durumu fark eden Cankız oğluna şu şekilde cevap verir:

“Ertuğrul Bey oğluna gevşeklik yaraşmaz; saht ol oğul. Dünya budur; günü gelen gider. Deden Süleyman Şah gitti.. Fatma anamız gitti. Muhammed

Mustafa gitti. Kutluluk, gözü arkada gitmemektedir, oğul. Yüzün kara etme ki, gözüm arkada kalmaya.’ ... ‘Osmancık, Osmancık..can karam benim..Cankız’ın canı karam: Sevenleri, güvenenleri, bel bağlayanları kara çıkarma.... Yasa kaptırma kendini. Olana kaptırma kendini. Dönüp arkana bakma. Sev..sevgin ayakbağı olmasın. Nankör olma..vefan ayakbağı olmasın” (Buğra, 2009, s. 125).

Oğlunun bey olduğunu öğrenen bir annenin hem bu dünyadan onları bırakarak gidecek olmasının hüznü hem de bey olmasının verdiği sevinç, Cankız’ın sözlerinden anlaşılır.

Osmancık’ın beyliğini gördükten sonra ölen Cankız’ın mezarında Kuran okunur ve ilk toprağını üzerine Ertuğrul Bey gazi ile oğulları atar.

“Ana kaybetmenin acısı, bütün oğullarda ve –Aydoğdu Bay Koca, Banu Çiçek, Gülipek, Ekrem, Demir- bütün torunlarda o en kesin gerçeğin idrakinden gelen vakar ile birleşince, cenaze törenine gelen dost Rumları, özellikle de Mihail Kosses’i hayranlığa varan bir saygı ile ürpertti. Cankız’ın mezarı hazırlanıyor, Dursun Fakı ile Kumral Abdal Kur’an okuyordu. Cankız’ın tabutu mezara indirildikten sonra -ve Dursun Fakı ile Kumral Abdal’ın sesi artık ufukların ötesine gider veya ufukların ötesinden gelir gibi sürerken- Ertuğrul beğ gazi, önündeki toprak yığınının saplı duran küreklerden birini aldı. Hemen onunla birlikte oğulları da aynı şeyi yaptılar ve Cankız’ın tabutu üzerine ilk toprakları onlar attılar. Bu işi yaparken de yüzleri kaya gibi idi. Sadece dördünün de dudakları kıpır kıpırdı” (Buğra, 2009, s. 183).

Osman Bey için annesiz dönem başlar, sık sık mezarına giderek onu ziyaret eder.

2.5.5. Gündüz

Romanda Ertuğrul Bey Gazi’nin büyük oğlu, Osmancık’ın abisi, Burla Hatun’un eşidir. Hammer Tarihi’nde ise adı yine Osmancık’ın kardeşi olarak geçmektedir. “Osman, Keşiş Dağı civarındaki arazîde istiklâle kavuşunca, bu memleketlerin idaresini fethinde yardımlarını gördüğü muhâribler arasında taksim etti. Oğlu Orhan’ı Karaca-Hisar’a kumandan, kardeşi Gündüz Alp’i Eskişehir’e beğ tâyin etti” (Hammer, t.y. s. 93). Ağırbaşlı, sakın, akıllı, bilgili bir kişiliktir. Bu özelliklerinin varlığından dolayı Ertuğrul Bey Gazi kendinden sonra Gündüz’ ün bey olası fikrindedir. Fakat kararlarda faal olan Şeyh Ede Balı tereddütleri olduğu halde beyin Gündüz değil Osmancık olması düşüncesindedir. Zaten bu ışığı fark ettiği andan itibaren sürekli Osmancık’ı uyandırma çabasıdadır. Babasının kılıcının Gündüze geçmesinin Osmancık’ı üzüp üzmemesini sorması da bu hislerle ilişkilidir. Ertuğrul Bey Gazi Gündüz ile bu durumu paylaşır ve

Gündüz de tüm olgunluğu, ileri görüşlülüğüyle beyliğin Osmancık'a yakışacağını söyler.

Kardeşi bey olduğu andan itibaren de kardeşinden desteği eksik etmez ve desteğini şu sözlerle ifade eder: “boylarımız adına, oymaklarımız adına, obalarımız adına kutluluk onun beyliğinde görünür... Ey Osmancık, benim yiğit kardışım, bundan böyle dileğin ve öğüdün bana buyruktur” (Buğra, 2009, s. 120).

2.5.6. Savcı

Romanda Savcı, Osmancık'ın küçük kardeşidir. Oğlu ve Osmancık'ın en sevdiği yeğeni Bay Koca'nın babasıdır. Tarihi kaynaklarda da adı geçen Savcı, Saru Yatu olarak da anılır. *Aşıkpaşazade Tarihi*'nde şu şekilde bahsi geçer; “Ertonrul Gazinün üç oğlu vardı. Biri 'Osman biri Gündüz ve biri Saru Yatı. Ana, Savcı dahı dirlerdi. Bunlar dahı Rum'a teveccüh itdiler, geldiler, hısn-ı Musul vilayetine irdiler. Ertonrul Gazi'nün Rum'a gelmesine bir nice rivayet vardır. Esahh bu fakir zıkr itdügümdür” (Aşıkpaşazade, 2003, s. 323).

Savcı'nın adını, Saru Yatı olarak geçtiği başka bir tarihi kaynakta ise; “Osman'ın en genç kardeşi Saru Yatı Savcı, orada bir çağ ağacının altında vuruldu. Bu elîm vak'ayı hatırlatmak üzere Saru Yatı'nın kanıyla sulanan ağaç, o civar ahâlisi tarafından mütemâdi yanar kandillerle tezyin olunmuştur ki, bu da şehidlik alâmeti olmak üzere, Türbe'nin Taraf-ı Asmânî'den aydınlatıldığını zannettirmek içindir” (Hammer, t.y. s. 85) şeklinde geçer.

Kalanoz tarafından öldürülen oğlunun intikamını almaya çalışırken kendi de şehit edilir. Onların intikamını bu duruma çok üzülen Osmancık alır.

2.5.7. Osman Bey'in Oğulları: Orhan ve Alaaddin

Romanda Osman Bey'in oğulları olarak sadece Orhan ve Alaaddin'den bahsedilir. Fakat *Osmanlı Tarihi* kitabında iki çocuğu dışında başka çocukları olduğunu şöyle ifade edilir; “Osman Gazî'nin Orhan Bey'den başka Alâüddin Ali, Pazarlu, Çoban, Melik, Hamid isimlerinde altı oğlu ile Fatma adında bir kızı olduğunu bir vesikadan öğreniyor isek de kaç zevcesi olduğunu bilmiyoruz (Uzunçarşılı, 1988, s. 109).

Orhan Bey, Osmancık'ın gözünde hükümdar olma ışığını gördüğü oğludur. Tarihte de bu durum farksızdır. Osman Gazi Han'ın ölümüyle yerine oğlu Orhan geçer. “Osmanlı devletinin ikinci hükümdarı olup, doğumu 1281, ölümü ise 1362'dir” (Parmaksızoğlu, 1989, s. 47).

Hükümdar olabilme yetisi zamanında Osmancık'ta nasıl keşfedildiyse ve Osman Bey Orhan Bey'de de bu ışığı görür. On dört yaşında babası tekkeyi gezdirir. Buradaki amaç kendisi gibi tekke sayesinde gözlerinin açılmasıdır.

“Orhan, o gece, babasının istediği gibi o odada yattı; ama rüya görmedi. Alinyazısı, Orhan'a Zümrüd Anka'sını bambaşka bir şekilde sunacaktı. Buna karşılık, Orhan, babasının kendisine söylemek isteyip de söyleyemediklerini ve sikkenin, sikke bastırmanın anlamını, yatmadan önce, Kumral Abdal'dan dinledi; babasının Kaf Dağı ve Zümrüd Anka meselelerini Şeyh Ede Balı'ya nasıl söylediğini öğrendi. Önemsemi, çarpıcı buldu; hatta, bununla değişir gibi olduğunu sezdi. Bu kavramlar hep kafasında kaldı” (Buğra, 2009, s. 276).

Evleneceği kişiyi, babası Osman Gazi gibi rüyasında görerek değil gerçek hayatta bir tesadüf sonucu bularak evlenir. Orhan babasının ölümüyle babasını yerine geçer ve fetih hareketlerine devam eder.

Alaaddin ise romanda Osman Bey'in diğer oğludur. Tarihi kaynaklarda da adı geçer; “Alâüddin Bey, babasının ölümünden sonra tarihlerin kayıtlarına ve bazı vesikalara göre biraderi Orhan'a beylerbeyi olmuş ve sonra kendisine temlik edilen Kite ovasındaki Futra çiftliği hasılâtiyle geçinmiş, Bursa'da vakıflar yapmış ve Orhan'ın beyliği zamanında vefat ederek babası Osman Bey'in türbesine defnedilmiştir. Alâüddin Bey'in oğulları daha sonraları ellerindeki yerler ve babalarının vakıflarını idare etmek suretiyle yaşamışlardır” (Uzunçarşılı, 1988, s. 110).

Romanda devleti yönetebilecek fiziksel sağlığa sahip olmaması onu daha çok ilmi tecrübe edinme yolunda ilerletir. Dedesi Şeyh Ede Balı'dan eğitim alır, İslami, Türk kültür yapısının ince ayrıntıları, ahlakı, dedesince ona öğretilmeye hatta yaşatılmaya çalışılır. Orhan fetih yönüyle; Alaaddin dini, milli kültürü devlete sunma yönüyle yetiştirilir. Bu durum hem ilmin hem fetihsel hareketlerin devlet yönetiminde gördüğü değerin bir göstergesidir. “Türk İslam kültür ve medeniyetinin teşekkülünde gaziler kadar velilerin de büyük rolü olduğunu gösterir. Hatta denilebilir ki eski alp tipinin devamı olmakla beraber, gaziler de İslam dininin değerler sistemi içinde yer aldıklarına

ve bu değerler uğrunda savaştıklarına göre, doğrudan doğruya bu değerlerin taşıyıcısı, yayıcısı ve asırlar boyunca devam ettiricisi olan velilerin rolü gazilerden de büyüktür. Gazilerle veliler çok defa beraberdiler. Ülkelerinde fethinde gaziler ön planda görünürler, fakat orduların ve geniş halk kitlelerinin manevi gücünü, hayat felsefesini veliler tesis ederlerdi” (Kaplan, 1996, s. 120). Osman gazi hem askeri hem de dini kültüre önem veren bir yöneticidir.

2.5.8. Dünder Bey

Romanda Dünder Bey Ertuğrul Bey Gazi'nin kardeşi, Osmancık'ın amcasıdır. Tarihi gerçekliği olan kişidir. Romanda ve tarihi kaynaklara göre Ertuğrul Bey'den sonra beyliğin kendi hakkı olduğu düşüncesindedir. Fakat beylik görüşmesi Gündüz ve Osman Bey üzerinden ilerleyince bu duruma bozulan Dünder Bey Osmancık'ın bey olmasıyla destekçi bir amcadan çok ailenin içinde yaşayan bir düşman kılığında kurgulanır. “Ertuğrul'un kardeşi Dünder Bey de birliğe reis olmak istediğinden aralarında ihtilâf hasıl oldu” (Uzunçarşılı, 1988, s. 101). Osmancık'ın aldığı kararlara muhalefet olur ve bu durum saygıda kusur etmediği babası yerine koyduğu Dünder Bey'e karşı Osmancık'ı öfkelenendirir: “Elin öperim emice... dizin öperim emice. De ki davarın güdeyim, odunun kırayım emice. Amma ko da beğliğime, eller taş atsın ki, beğliğimi korumam zor olmasın. Ben bunda akıl isterim, rey isterim, ışık isterim; yanlışsam doğruyu isterim” (Buğra, 2009, s. 200).

Osmancık hala kendisini çekemeyen amcası Dünder Bey'e büyüklüğünden dolayı hürmet eder. “Osman atıldı ve seyislere bırakmadı; onun atını kendisi tutup inmesine yardım etti. Buna karşılık Dünder beğ, Osman'a bakmadan öteki yeğenlerine yürüdü; hal, hatır sordu ve arkasından onlar, içeri girdi” (Buğra, 2009, s. 192). Bu durum Dünder Bey'in içindeki kötü niyeti söküp atmaz aksine Osmancık olgunlukla yaklaştıkça, başarılarına başarı kattıkça amcasının kıskançlığı, ona karşı hırsı devam eder. Hala yönetime müdahale ediyor olması özellikle de Aydos kalesinin kuşatılması sırasında “geri çekilelim yiğitler helak olacaktır” sözü Osmancık'ı çileden çıkarır. Sus diye defalarca bağırır en sonunda amcasının canını alır. Heşt Bihişt'te de bu durum söz konusudur; “İttîfâk-ı cumhûrdan sonra Osmân Beg'in ammisi Dindar Alb müşâvere-i merkûmeye muhâlif ve ol teveccühün men'inde ısrâr eyleyince Osmân Beg mezbûrun

vaz’-ı nâ-hem-vârından sûret-i nifâk ve hased müşâhede ve istifhâm ve mezbûr dahi ser-i râhde sebât-kadem ile askerın azmine mûmâna’âta mu’ânede ve ikdâm eyleyince Osmân Beg ve tevâbi’inin tekrar ve mülâyemet ve nâsihatleri bir vecihle tesîr etmediğinden nâşî ol pehlivân-ı nerimân-savletin kemâl-i suht-i gayret-i hareket ve urûk-ı cem’iyyet-i pür-cesâretine mevâdd-ı gadab temşiyet verüb ol mecma’-ı ricâl-i kıtâlde zebân-ı hâl ve lisân-ı kâl ile bu beyt-i rengin me’mûl mûcibince leb-i cünbân-ı makâl oldılar” (Bitlisî, t.y. s. 167).

Osmancık, amcasının yaptıklarını kendinden öte kayıya hakaret sayar ve kayının çıkarlarına ters olan kişi ailesinden biri bile olursa onun hakkından gelebileceğini gösterir.

“Bana bir kerre de ki hâl ve âm nedir ve anlardan derd ve gamdan gayri ne hâsıldır’ Diyerek izhâr-ı tehevvr ile birtîre-i dil-dûz-i pür-tâb ve der-sa’at ammusi mezbûr ol sehm-i pür-zürûn te’sîrinden teslîm-i ruh eyleyüb nakd-i hayâtı zîr-i turabda mahzûn ve Köprühisâr’ı yolu üzerinde medfûn oldı” (Bitlisî, t.y. s. 167). Sonuç olarak hem Osmancık romanında hem de tarihi kaynaklarda Osmancık’ın taht sevdalısı olan Beylikten öte kendi çıkarını düşünen kişilik yapısına sahip ve Osmancık’ın önüne sürekli taş koyan bir amcasının varlığı söz konusudur.

2.5.9. Kalanoz

Kalanoz, romanda Karacahisar tekfurunun oğlu Osmancık’ın ise başdüşmanlarından biridir. Tarihi gerçekliği olan bir kişidir. *Aşıkpaşazade Tarihi*’nde Osman Bey’in baş düşmanlarından biri olarak gösterilir; “Anun dahı bir karındaşı var-ıdı, adına Kalanoz dirler-ıdı. Ana 'azim leşker koşdı, Eynegöl kafirleri-y-ile cem' oldılar. 'Osman Gazi dahı gazileri cem' itdi. İkizce'ye geldi. Tomalıç Bili'n aşdukları yirde oğraşdılar. Gayetde 'azim ceng oldı. 'Osman Gazi'nün karındaşı Saru Yatı'yı anda şehid itdiler. Ol yirde bir çam agacı vardur şimdiki hinde, ana Kandillü Çam dirler. Yakıt vakıt anda bir şu'le görürler. Ve ol Kalanoz didükleri kafir dahı düşdi” (Aşıkpaşazade, 2003, s. 327).

Osmancık bir av dönüşünde Kalanoz ve Mihail Kosses’i Aya Nikola’nın saldırısından kurtarır. Osmancık Mihail Kosses’in kardeşi Zoe’den hoşlanır. Bu hoşlanma ve Osmancık’ın güçlü duruşu Zoe’nin nişanlısı Kalanoz’u fazlaca rahatsız eder ve

Osmancık'a karşı düşmanlık beslemesine sebep olur ki zaten Kalanoz bir Türk düşmanıdır. Bu düşmanlık Kalanoz'un içine işler, fırsatını bularak Savcı Beyin oğlu, Osmancık'ın yeğenini öldürür. Kalanoz, savaş tekniklerini bilen bir düşmandır. Romanda Osmancık'la karşı karşıya da gelmesi bundandır. Savcı Bey oğlu Bay Koca'nın intikamını almak ister fakat o da Kalanoz tarafından şehit edilir. "Kalanoz.. ki hep gülüyordu kötü kötü ... üzerine yıldırım gibi ve tedbirsiz ve gerekeni yapamayacak kadar hızlı gelen, on dördüncü baharının eşiğindeki Bay Koca'yı... hep kötü kötü gülerek.. çevik bir manevra ile boşa düşürdükten sonra.. hep gülerek.. yanından geçerken kılıçladı. Bay Koca artık yoktu" (Buğra, 2009, s. 218).

"Ve, Kalanoz, Osman beğ yolunu açtığı zaman, sadece iki kılıç çarpışmasından sonra Savcı'yı şehit etmiştir" (Buğra, 2009, s. 229).

Sıra Osmancık'ın intikamına gelir. Osmancık ağabeyi ve yeğenin intikamı güçlü bir düşmandan başarılı denilebilecek bir savaş tekniğiyle alır.

"Osman beğ, önce ve birden gem kısıyor; Al-ışığı, aynı anda, Kalanoz'un soluna alıyor ve solur gibi, - 'İt' diyor, 'hamle et.' Kalanoz, durum almak için telaşlanmış, dengesini bozmuştur. Osman beğ bekliyor: - 'Haa' dii.. bekletme. Sesi korkunç derecede basıktır. Ölçsüz öfkesinin içinde, kılıcını unutmuş gibidir; yere eğik tutuyor onu: Kalanoz mahmuz vuruyor; şimşek gibi sallıyor kılıcını. Aldanmış oyuna gelmiştir: Al-ışık yana sıçırıyor. Kalanoz da, Bay Koca'ya yaptığına uğruyor: Osman beğin kılıcı boynundadır; fakat yarmak ve saplamak için değil; tokat gibi. Şaşıyor, korkuyor, anlamıyor; kaçmak istiyor. Kaçmak imkânsızdır. Atını çeviriyor. Osman beğ, gene solur gibi, - 'İt' diyor, 'hamle et.' Kalanoz ümitsizliğin delirişindedir; kılıç sallıyor. Kılıcını Osman beğin kılıcı karşılıyor. Kalanoz'un bileği acıyor. - 'Sıra bende' diyor Osman beğ. Sesi korkunçtur. Yüzü çok daha korkunçtur... Ve Osman beğ, aynı hızla kılıcını kaldırıyor. Ve, indiriyor. Vurmuyor ama. Kalanoz'un boynu hizasında tutuveriyor... Bir Kalanoz'a, bir kılıcına bakıyor. Sonra Al-ışığı hafifçe itiyor. Kol mesafesine gelince, Kalanoz'a müthiş bir tokat atıyor. Kalanoz atından yuvarlanıyor... Hala burnundan solumaktadır. Gözleri hala çakmak çakmaktır. Birden bire, en gür sesiyle bağıırıyor: - Şu itin karnını deşin .. yeri eşin .. leşini gömün" (Buğra, 2009, s. 230).

Kalanoz, Osmancık'ın gözündeki perdenin aralanmasına katkıda bulunan kişilerden biridir. Kalanoz'un Al Zahid, Aya Nikola ve Alişar ile birlik kurduğu haberini alan Osmancık zamanında edindiği dostlarının, yeri geldiğinde düşmanı ile birlik olup ona saldıracaklarını anlayınca öfkelenir.

2.5.10. Aya Nikola

Tarihi gerçekliği olan Aya Nikola Osman Bey ile başlarda arası iyi olan İnegöl Tekfuru 'dur. Tarihi kaynaklarda, Osmanlı halkına özellikle yaylalarına gittikleri zaman, onlara zorluk çıkarıp zarar verir ve diğer tekfuruları da Osmanlı'ya karşı kışkırtarak destek bulamaya ve Osmanlı karşısında güç kazanmaya başlar. Osman Bey bunun üzerine İnegölle baskın yapmak için planlar yapar ve İnegöl'ü eline geçirir.

“Osmanlıların tarihte elde ettikleri ilk başarı sayılan bu savaşta Osman Bey'in yeğeni Bay Hoca Şehit düşmüştür” (Başar, 1991, s. 13).

Kurmacada Aya Nikola, Osmanlı yayla göçü esnasında halka zarar veren kişidir. Söğüt'ü basarak yayla halkına eziyet etmesi, Türk ve Rum köylerine baskınlar yapması Ertuğrul Gazi'nin halkını ondan korumak istemesi üzerine denge politikasını şart koşar. Osman Bey ise ilk olarak Kulacahisar için strateji belirler ve baskın düzenlemeye karar verir. Kulacahisar baskınına başarıyla sonuçlandıran Osman Bey, Osman Bey Gazi olur. Bu durum Aya Nikola adlı tekfurun Osman Bey'in değişim aşamasında etkili bir kişi olduğunun göstergesidir.

2.5.11. Al Zahid

Tarihi gerçekliği olan Al Zahid önceleri Osmancık ile eğlencelere, ziyafetlere katılan, onunla dostluk kurduğunu sanan kişidir. Hatta bu dostluk onun Ertuğrul Bey Gazi ve Şeyh Ede Balı tarafından eleştirilmesine sebep olur. Osmancık bu eleştirilere önceleri anlam veremez ve dostuyla özel hayatını paylaşmaya başlar. O aralar Malhun Hatun'a âşık olmuştur ve onu ne kadar sevdiğini onunla paylaşır bu durumdan faydalanan Al Zahid, Malhun Hatunu elde etme çabasına girer, bu uğurda Malhun Hatun'un babası Şeyh Ede Balı'ya haber gönderir. Osmancık ile araları bozulan Al Zahid bir eğlence gecesi İnegöl Beyi Mahmud'un evini basar ve Osmancık'ı kendisine vermesini söyler. Osmancık Al Zahid'i bertaraf eder ve Al Zahid kaçar.

2.5.12. Mihail Kosses / Köse Mihal (Abdullah)

Mihail Kosses, tarihi kaynaklarda adı geçen bir kişidir. Tarihi gerçekliği olan Mihail Kosses Osmancık'ın dostudur. Bu dostluk Hammer tarihinde de göze çarpar. “Osman'ın en iyi dostu ve en sâdik silâh arkadaşı Köse Mihâl idi” (Hammer, t.y. s. 85).

Osmancık, Mihail Kosses / Köse Mihal (Abdullah)'ın değişim sürecinde etkin rol oynar. Osmancık ile tanışmaları ise Mihail Kosses ve Kalanoz'a, Aya Nikola'nın adamlarının saldırımları ve av dönüşü ormandan tesadüfen geçen Osmancık'ın onları kurtarması sayesinde olur. Osmancık, Mihail Kosses'i kardeşi gibi sevip, koruyup kollamaya başlar. Bu durumu en iyi Osmancık'ın verdiği şu buyruklar kanıtlar: “Osman beğ, Mihail Kosses'e kötülük edeni kendisine kötülük etmiş sayar” (Buğra, 2009, s. 148) “Osman beğ, Mihail Kosses'in dostudur. Osman beğ, dostunun düşmanına düşmandır” (Buğra, 2009, s. 150). Osmancık'ın giriştiği kurtarma macerası Kalanoz'un düşmanlığına Mihail Kosses'in ise dostluğuna ön ayak olur. Mihail Kosses, Osmancık'a büyük minnet duyar ve hep bu minnetin kaynağını düşünür. Osmancık gibi düşünür çünkü o da Osmancık gibi büyük bir değişimin eşliğindedir. Bir Türk'ün hiçbir çıkarı olmadan kendi hayatını tehlikeye atma pahasına, gözünü kırpmadan bir Rum için harekete geçmesi Mihail Kosses için bir değişim serüveninin başlangıcıdır. “O tercih yağmacıya, çapulcuya, vurguncuya, saldırgana karşı, başta yaşama hakkı, emek hakkı, ter hakkı olmak üzere, insanı ve insanları tutuyordu. Hem de din, soy, sop ayrımı gözetmeden sadece kurtarılması gerekeni kurtarmak için” (Buğra, 2009, s. 70).

Mihail Kosses'in olanları zihninde irdelemesi aslında Türk toplumu ve Bizans toplumu arasındaki farkı gözler önüne sermek amaçlıdır. Düşüncelerden yeniden doğan Mihail Kosses, Müslüman olur ve Abdullah adını alır. Mihail Kosses'in Müslüman olması ve Abdullah adını alması tarihi gerçekliği olan bir vakadır. *Oruç Beğ Tarihi*'nde şu şekilde geçer:

“Rum tarafından toz belirdi. Tozun içinden bir atlı çıkageldi. Zırh ve silahla süslü idi. Meğer kafir beğlerinden imiş. Kostantin'in namılı adamlarındanmış. Gelip meydanda çağırıp dedi ki: «Bu aranızda Osman adlı adam var mıdır?» dedi. Osman'ı gösterdiler. Hemen atından inip Osman'ın ayağına düştü. «Es-selatü ve's-selami aleyke ya Resulallıfı.» dedi. Kelime-i şahadet getirip şöyle dedi: «Ey Osman Gazi! Düşümde sizin peygamber Muhammed Mustafa'yı gördüm. Bana İslam dinini telkin edip kelime-i şahadeti ve Fatiha'yı ve İhlas suresini öğretti. Dedi ki: Ey Abdullah,

sabahleyin kalk, atlan. Falan yerde bir gazi yiğit vardır. Adı Osman’dır. Şu şekilli yiğittir. Hak yoluna fi sebilillfilı gazaya niyet etmiştir. Benim ak sancağım onun yanındadır. Ona git. Tabi ol.» dedi. «Benim asıl adım Mihal’dır. Hazret-i Risalet benim adımlı Abdullah koydu. Dedi ki Osman’la gazaya beraber bel bağla dedi. Senin de neslin aleme dola. Babadan oğula gazalar edeler. Onların yanında namılı kimseler olalar. Ta Üngürüs Eli’ne değin İslam sancağını çekip İslam dinini ortaya çıkaralar dedi. Düşümden uyanınca yüzümde İslam nuru parladığını gördüm.» diyip Osman Gazi’nin önünde tekrar kelime-i şahadet getirip Müslüman oldu” (Atsız, 2011, s. 26).

Romanda Müslümanlığı kabul ediş süreci Oruç Beğ Tarihi’nden daha farklı işler. Aydos’un kuşatması sırasında kale kumandanı Nikeforos Osmancık’ın elçi olarak gidince Aydos Kalesi’nden aşağıya atılır. Bu sırada Abdullah’ın şehadet sesleri duyulur. Ardından Abdullah adına layık bir insan olmayı diler. “Gayri Abdullah benim; Abdullah’ı hak etmeği dilerim” (Buğra, 2009, s. 263).

Tarihi kaynaklarda Köse Mihal’in Osman Bey ile olan münasebeti ve Müslümanlığı kabul edişi şu şekilde anlatılır:

“Köse Mihal’in Türklüğe ve Osman Gazi’ye muhabbeti gün geçtikçe arttı ve 1313 yılında ecdadının dinini terk ile Müslüman oldu ve Abdullah adını aldı. Köse Mihal’in 1305, 1308 veya 1313 tarihlerinde Müslüman olduğuna dair farklı kayıtlar mevcuttur. Onun genel olarak 1313’te Osman Bey’in daveti üzerine Müslüman olduğu kabul edilir. Osman Gazi uzunca bir aradan sonra bu senede Sakarya hattına sefere çıkacağı zaman Köse Mihal’i yine orduya davet etti. Geldiğinde kendisine izzet ve ikramlarda bulundu. Sohbet sırasında; Bunca zamandır ki bizimle muhabbet edersin. Kendi ırkdaşlarınla düşmanlık edip bize sadakat gösterirsin. Cümle alem bize ağyar iken sen yar-ı vefadar oldun. Bizimle gül gibi açılıp düşmanlarımızın gözüne har (diken) oldun Can u gönülden bu kadar dostluğun ve tamam sadakatin var iken layık mıdır ki dinimize münkir olasın sözleriyle onu İslam’a davet etti. Köse Mihal bu sözler üzerine muhakkak ki uzun bir süredir belki de düşünmekte olduğu İslamiyeti severek kabul etti. Bu duruma çok sevinen Osman Gazi ona hil’at giydirdi” (Şimşiriligil, 2002, s. 184).

Tarihi kronolojide de sadakatiyle ön plana çıkan Mihail Kosses’in, Müslümanlığı kabul etmesi, milli kültüre uyum sağlaması, Osmancık ile olan ilişkisini daha da kuvvetlendirmiş ve bu dostluğu ölene kadar sürdürmüştür.

2.5.13. Dursun Fakı

Dursun Fakı, tarihi gerçekliği olan bilge kişidir, sözcüdür. Şeyh Ede Balı'nın öğrencisidir. “Osman, Edebâlî'nin talebesinden Tursun Fakîh'i imâm tâyin etti. Pazarlarda kavmiyyet ve din gözetmeksizin intizamın muhafazası vazifesini de ona havale etti” (Hammer, t.y. s. 89). Osmancık'ın değişim sürecinde söyledikleriyle, tabirleriyle Osmancık'ı aydınlatır, ona yardımcı olur. Şeyh Ede Balı ile Osmancık arasında köprü görevi gören Dursun Fakı, çoğunlukla Ede Balı'nın yanında tekkededir. Osmancık'a kılıcın önemini ve badem ağaçları örneğini kendi içinde muhasebe etmesini sağlayan kişi Dursun Fakı'dır. Osmancık'ı yönlendirecek bilgileri sunar, ona hocası Ede Balı gibi yol gösterir. “Osman bir bölgeyi ele geçirdikten sonra bu ülkeyi nasıl örgütleyeceğini, dini kuralları fakılardan sormaktadır. Fakılar, İslâm hukukunu, İslâm kurumlarını bilen insanlar olarak gazi önderi yönlendirici bilgiler sağlamakta, daha aşağı düzeyde şehir ve köylerde imâmet hizmetindedirler. Bu dönemde vakıfların büyük bir kısmı fakılara verilmiştir... Osman döneminde bu fakıların en meşhuru Tursun Fakıhtır” (İnalçık, 2002, s. 144).

Osmanlı hem beylikken hem de devletken dini bilgisi ile devlet yönetimine yön veren kişilere önem vermiştir. *Oruç Bey Tarihi*'nde de Dursun Fakı'nın varlığından söz edilir. Osmancık'ın hükümdar alametlerini yerine getiren kişi tarihi kaynaklara göre Dursun Fakı'dır. “Osman Gazi önce gelip Bileciği ve İnegöl'ü fethetti. Osman Gazi'nin ilk cuma namazını, Karahisar'ı aldıkta «Dursun Fakih» derlerdi bir kişi vardı, o kıldı. İlk önce Osman adına hutbeyi o okudu. Bayram namazını da kıldı” (Atsız, 2011, s. 28).

Dursun Fakı tarihi kaynaklarda Şeyh Ede Balı'nın diğer damadı olarak da anılır. “Tursun Fakı, Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde yaşamış, şâir, âlim ve devlet adamıdır. Tahminen 13. yüzyılın ortalarında doğmuş, 1325 yılında ölmüştür. Şeyh Edebalı'nın damadı olan Tursun Fakı, Şeyh'ten tefsir, hadis ve fıkıh dersleri almış, Osman Gazi'nin imamlığını yapmış, kadılık mevküne yükselmiş bir devlet adamıdır. Osman Gazi ile bacanak olan Tursun Fakı, o'nun kâtiplik görevinde de bulunmuştur” (Çetin, 1996, s. 1). Fakat romanda böyle bir kurmacadan bahsedilmez. Romanda Osman Gazi ile bacanak değil ona yön veren bilge kişilerden bir tanesidir.

2.5.14. Kumral Abdal

Kumral Abdal tarihi gerçekliği olan bir kişidir. Osmancık'ın değişiminde etkisi olan Kumral Abdal, kırk yaşlarında Şeyh Ede Balı'nın öğrencisidir. Sürekli tekkede bulunur ve Osmancık ile burada karşılaşır, tanışır. Osmancık'ın gördüğü rüyayı ilk olarak yorumlayan kişi de o'dur. "Bak a Osmancık, dedi; Allah yanıltmasın, tabirin doğrudur; bana öyle gelir. Sen padişah olacaksın. Malhun Hatun'un sana vereceği oğullar ve onların da oğulları ve oğullarının oğulları dört bir bucağa senin sancağını ve Allah'ın rahmetini ve adaletini ulaştıracaktır. Ben buna inanırım" (Buğra, 2009, s. 89).

Rüyayı tabir eden Kumral Abdal, Osmancık'tan bir hediye ister: "Hey Osmancık; madem sana padişahlık verildi, senin de bize bir şükran borcu vermen gerek" (Buğra, 2009, s. 89). Osmancık, önce Süleyman Şah'tan kalan kılıcını ve maşrapasını Kumral Abdal'a verir. Osman Bey Gazi olup fetihler yapmaya başlayınca ise ona Beştaş'ı vererek sözünün arkasında durduğunu gösterir. Tarihi kaynaklarda da bu olayın gerçekleştiği görülür:

"—Şeyh Edebalı kim Osman Gazi'nin düşünü tabir eyledi ve padişahlığı kendüye ve neseb ve nesline muştuladı. Yanında şeyhin bir müridi vardı —Kumral Dede dirlerdi, ol derviş ayıdır: Ey Osman, sana Padişahlık virildi, bize daha şükran, dedi, Osman Gazi ayıtdı: Her ne vakit kim Padişah olam, sana bir şehir vireyin, dedi. Derviş ider, bize bir kâğıt vir imdi, dir. Osman Gazi ayıtdı ben kâğıd yazmak bilir miyim ki benden kâğıd istersin, dedi. Amma atamdan bir kılıç kalmışdır sende dursun, nişan. Beni Allahü Teala Padişahlığa ırgürürse benim neslim ol kılıcı göreler, kôyünün almayalar, deyü virdi. Şimdi dahi ol kılıç Kumral dede neslindedir. Al-i Osman'dan her kim ki Padişah olsa ol kılıcı ziyaret iderler" (Barkan, 202, s. 252).

"Fakat mevzuubahis tarihe göre, Şeyh Edebalı'nın müridi olan ve Osman'a —bize bir kâğıt vir imdi diyen ve atasından kalmış bir kılıcı nişan olarak alı koyan Şeyh Durgud adlı derviş değil, Kumral Dededir" (Barkan, 202, s. 251).

Kumral Abdal, Ede Balı'nın Osmancık'a kızını vermemesi konusunda yine bir tavsiyede bulunur; "Hey Osmancık, diyelim onu bilemiyorsun; ha bir de ne etmeyip ne işlemeyesin ister, onu düşünsen? İşe oradan başlasan?" (Buğra, 2009, s. 59). Bu durum Osmancık'ın yolunu açar, ne yaptığı, neyi yanlış yaptığını düşünmeye başlayan Osmancık yavaş yavaş doğru yolu bulur. Bu yolu bulmasında kuşkusuz ki Kumral Abdal'ın da rolü büyüktür.

“Abdal denilen dervişlerin, Bursa, Eskişehir, İzmit, Yalova, İzmit gibi Marmara ve İç Anadolu Bölgesi’ndeki pek çok yerleşim merkezinin fethinde etkileri bulunduğu bilinmektedir (Erginli, 2002, s. 108). Kumral Abdal romanda hem dini bir bilgin hem de fetihlerde yol gösterici nitelikte bir kişilik yapısına sahiptir.

2.5.15. Derviş Uruz

Tarihi gerçekliği hakkında kesin bir bilgi söz konusu değildir. Romanda ise düşünülen Osmancık’ın Derviş Uruz ile karşılaşması ve ona adın nedir diye sorması onların tanışma macerası olarak göze çarpar. Osmancık kaybolduğu bir anda gördüğü kulübeye yönelir, gittiği yer: Adını bilmediği Harlak’tır ve burada tek kişinin yaşadığını görür. Bunu sorgular bu duruma da anlam vermeye çalışır. Adın ne sorusuna “Dervişe ad gerekmez... Ad beğlere gerek, sana gerek” (Buğra, 2009, s. 32). Osmancık onun Harlak’ta yalnız yaşamasına şaşırır ve ardından onun Ertuğrul Bey Gazi’nin verdiği görev dolayısıyla burada yaşadığını öğrenir. Derviş Uruz, Osmancık’ın tahmin ettiğinden de yetkin birisidir. Dervişliği ile bilinen, şifalı otlara ilaç yaparak insanların derdine deva olan ve Harlak denilen yerde yalnız yaşayan bir insandır. Tarihte Derviş Uruz adlı dervişten bahsedilmez fakat Osmanlı toplumunun siyasi, dini otorite kurmada dervişlerin farklı yörelere yerleştirilerek orada faal oldukları söz konusudur. Bu suretle, “Tenhâ, tehlikeli geçit noktaları ve geçişleri son derece riskli olan boğazlarda inşâ edilen zâviyeler güvenlik noktalarını oluşturmaktaydı. Zor şartlarda ve zor mekânlarda dervişlerin ve onun müridlerinin gerçekleştirdiği iskân faaliyetleri sonucunda bölgelerde İslâmiyet’in yayılması, diğer bir ifâde ile İslâmlaşma ve Türk kültürü ile kaynaşma sağlanmıştı” (Arslan, 2002, s. 213).

Bu bir devler stratejisidir. Devlet yönetiminde dervişlerden faydalanılması hem tarihte hem de romanda fazlası ile önemsenen bir konudur.

2.5.16. Casus Aratun

Casus Aratun, adından da anlaşıldığı üzere casusluk göreviyle uğraşan bir tiptir. Tarihi gerçekliği olan Aratun’un casus olduğu konusunda tarihi kaynaklarda da bilgi vardır. Bu kafirlerin casusu var-ıymış, kâfirlere bildürdi. Kâfirler dahi pusı kodılar. Aratun dirler-idi Osman Gazi’nün bir martalozu var-ıdı (Âşıkpaşazade, 2003, s. 76).

Bunun dışında başka bir tarihi kaynakta Aratun'un adı Eratus olarak geçmektedir. “Osman, Angelokuma.be-ğinin şiddetli hücumundan, Türk müverrihlerinin Eratus adını verdikleri bir hristiyan marifetiyle haberdâr olmamış olsaydı, belki mukavemet edemiyecekti. Osman, teşebbüsünün neticesini temin için askerinden üçyüz kişni Angelokuma'nın birkaç fersah güneyinde Ermeni Dağı'nın (Mo-riene Dağı) eteğinde bulunan Kulaca kalesine gönderdi. Bu mahallin sakinleri teslimiyet göstererek, esir edildiler” (Hammer, t.y. s. 85).

Devlet yönetiminde haber alma kaynağı önemlidir. Zamanında Ertuğrul Gazi'nin casus olarak önemsedığı Aratun Osmancık'ın da bir numaralı casusu olmuştur. İstihbaratçı da denilebilir. Osmancık'a kurulacak tuzakları, yapılacak olan kötülükleri Aratun haberler. Aratun'un casus olarak seçilmesinde Ertuğrul Gazi'nin ve Osmancık'ın güvenini kazanması yatar.

2.5.17. Gökçe Bacı

Türk tarihinde zaviye kurarak, iskân politikasına doğrudan katkıda bulunan, savaşan, şehit olan kadınlar bu özellikleriyle tarihte önemli bir yere sahip olmuşlardır. Gökçe Bacı'da bu kadınlardan biridir. Fakat onu diğer kadınlardan ayıran özellik Osmancık'ın gözlerinin açılmasında etkin rol oynamışdır. Tarihte benzeri kadınlar olmasına rağmen Gökçe Bacı adında birisine doğrudan rastlanmaz. Tarihi gerçekliği olmayan Gökçe Bacı Tarık Buğra'nın kurguladığı, milli şuuru temsille görevlendirdiği bir kişidir.

Gökçe Bacı romanda Osmancık'ın değişiminde rol oynayan, Ede Balı gibi sözleriyle Osmancık'ı hükümdarlığa iten kişidir. Sözleriyle Osmancık'a beyliği yakıştırdığını her fırsatta ifade eden onun atılganlığının onu Gündüz ve diğerlerinde ayırt ettiğini ifade eden Gökçe Bacı düşüncesi romanda şu şekilde aktarılır: “Bana sorarsan, Osmancık eyi de edersin. Ben, Osmancık beğ olsun, Osmancık uslanmasın, deye dua ederim. Bunu da herkes bilir; bilenlerin çoğu da öyle dua eder. Bize bu duayı öğretenler de akli eren kişilerdir” (Buğra, 2009, s. 108). Gündüz için söylenen akıllı, temkinli laflarını ise Osmancık'ın atılganlığı altında önemsizleştirir.

“Bir bölük insan, ‘Gündüz akıllıdır, temkinlidir; yok yere düşman peydahlamaz, beğimiz o olsun’ der. Buna karşılık, bir bölük de ‘beğimiz Osmancık olmalıdır; çünkü

Osmancık atılgandır, güçlüdür; düşman edinse de ezmek için edinir, bize yol açar; bize yeni yaylaklar, kışlaklar sağlar' demektedir" (Buğra, 2009, s. 105).

Osmancık'ın atılganlık mevzusunda Ede Balı'nın onun uslanmasını ister tavrı ise aslında Gökçe Bacı ile farklı fikirde değil aynı fikirde olduğunu göstergesidir. Çünkü Ede Balı onun suskun kişilik yapısına bürünerek pasif bir bey olmasını istemez. O, atılganlığını kendi anlık öfkelerinden öte, boyunu, halkının çıkarları için kullanmasını ister. Osmancık'ın bey olmasından pek memnun olan Gökçe Bacı sözleriyle Osmancık'ı çok etkiler: "Şükürler olsun Tanrı'ya ki, biz hemi Osmancığ, hemi Osman beği görmüşüzdür.' Dahi bir niyazımız var; Osmancık Osman beği komaya, Osman beğ Osmancığ unutmaya" (Buğra, 2009, s. 176). Gökçe Bacı, atılganlığıyla gücüyle Osmancık; düşünen, öfkesinden arınmış, boyunu düşünen Osman Bey'in varlığını diler.

Romandaki kadınlar da erkekler gibi bağımsız olma, bir devlet kurma daha doğrusu bir devletin onlara sahiplenişinin beklentisindedirler. Bu beklenti onları hem tarihi gerçeklerde hem de kurmaca romanlarda onların diğer kadınlardan farklı bir kimlikle anılmasını sağlar. Kaldı ki ülküsü için Bilecik'in Fethi sırasında şehit olan kadın da Aybike'nin anası Gökçe Bacı'dır.

2.6.18. Gazi- Alpler

Gazi-Alpler, Osmanlı Devleti'nde gazalarıyla, savaş ve seferlerdeki ustalıklarıyla, maneviyatlarıyla gerek devletin kuruluşunda gerekse devletin büyümesinde, gücünün devamının sağlanmasında önemli yere sahiptirler. Kuruluş Dönemi'nde gazi alp tipinin önderi Osman Gazi olmuştur. Romanda ve özellikle de *Aşıkpaşazade Tarihi*'nde devleti yöneten ve yönetime yardımcı olan kişilerin derviş ve gazi yönleri öne çıkar. Tarık Buğra Osmancık romanını yazarken Aşıkpaşazade'nin bilinen en eski tarihçi olması sebebiyle onun eserlerinden faydalanır. Derviş ve gazi olan Aşıkpaşazade'de tarihi oluştururken kişileri derviş ve gazilikten uzaklaştırmadan anlatır. Bu durumda hem roman da hem de tarihi kaynaklarda roman kişilerinin derviş ve gazi yönleriyle ön planda olmasının doğal nedenidir; "Aşıkpaşazade bir derviş gazi olması hasebiyle eserinde Osmanlı sultanlarının gazi yönlerini öne çıkarmaya büyük gayret sarf etmiştir. Sultanları, Allah yolunda savaş yapan gaziler olarak tasvir ettiği gibi, bu gazi sultanlar giriştikleri savaşlardan Allah'ın yardımıyla zaferle çıkıyorlardı. Bu tarihi de insanların

Osmanlı sultanlarının kahramanlıklarını okudukları veya dinledikleri zaman, onların ruhlarına dua etmeleri için yazdığım ifade etmiştir” (Akbulut, 2007, s. 365).

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu başlıklı makale de “O zaman Osman Gâzî, Kastamonu uc emiri Çoban oğullarının emri altında Bizans'a karşı en uzak serhadde savaşıyan bir boy-beyi idi. Pachymeres ile eski Osmanlı rivâyeti karşılaştırılınca şu tablo ortaya çıkmaktadır: Kastamonu beyleri Bizans'a karşı gazâ hareketini gevşek tuttıkları halde Osman, ucların en ileri bölümünde gazâyı son derece bir atılganlıkla sürdürmüş, bu yanda gazi alpların gerçek önderi durumuna yükselmiştir” (İnalcık, 2002, s. 122) Osman Bey'in gaza hareketlerindeki başarısına değinilir.

Hem romanda hem de tarihi kaynaklarda Osman Gazi onları hem kendine silah arkadaşı seçmiş hem de onlarla yoldaş olduğu görülmüştür. Osman gazi onlara güvenir, şehirleri hatta evlatlarını onlara emanet eder. Bu durum tarihi kaynaklarda şu şekilde ifade edilir:

“Osman yoldaşları, Samsa Çavuş, Akça Koca, Gazi Abdurrahman'ı Sakarya seferinde Orhan'ın yanına verdi. "yarar yoldaşdır diye" (Aşpz. 22. Bab) Bunlar her biri bir uc'da sürekli akına tayin olundu. Samsa Çavuş ve cemaatı yoldaşlığa yarar kişilerdi" (Neşrî, 90). Orta Asya bozkır İmparatorluklarında, Türklerde alplar, Moğollarda noyanlar (çoğulu noyad) soylu ailelerden gelen kumandanlardır. Moğollardan noyanlar aristokrat ailelerden ba'atur veya bagatur (Türkçe bahadır) unvanı taşırlardı. Gördük ki, Osmanlılarda alplar aynı zamanda bahadır unvanı taşırlar. Bu alplar, her biri kendi yurtluğunda, kendi kumandası altındaki gazilerle kendi uc bölgesinden akın yapmaktadır. Başlangıçta alplar, Osman Gazi ile müttefik olarak seferler yapmakta idiler (bak. Aşpz. 10. Bab) Öyle anlaşıyor ki, Osman Gazi 1299-1301 yıllarında önemli başarılar kazanıp karizmatik bir başbuğ durumuna gelince alplar onun yakın yoldaşları oldular, hizmetine girdiler” (İnalcık, 2002, s. 138).

Hükümdar çocuğunu sefer esnasında alplere, gazilere emanet edilmesi onların savaş siyasetinde ne kadar önemli bir görev üstlendiklerinin göstergesidir. Sanata ilgili oldukları romanda şu şekilde ifade edilir: Konur Alp güzel santur çalar. Sungur, çeng'in ustasıdır. Osman yaman ney üfler. Abdullah mı? O da dinlemesini bilir” (Buğra, 2009, s. 61). Bu durum sadece savaş ve gazalarda değil eğlence hayatlarında da Osmancık'ın yanında olduklarını gösterir.

“İnegöl'ü fetheden Turgut Alp'a bu bölge bir yurt (apanaj) olarak verilmiş görünüyor. Bölgenin o zaman Turgut-İli diye anılması bu bakımdan kayda değer (Aydın-İli, yahut Rumeli'de Osmanlı'ya tâbi Bulgar Kralının ülkesi için kullanılan Şişman-İli, Konstantin-İli, vb). Moğollarda noyanlara ait

otlak bölgesi yurt yahut Moğolca nutug diye bilinir. Nutug'un tanımlaması şöyledir: "Şu veya bu göçebe birliğini geçinderecek noyana ait arazi" (Vladimirtsov). Selçuklularda ve Osmanlı klasik döneminde 1516. yüzyıllarda yurt veya yurtluk bir göçer-ev grubunun reisine özerklikle verilen bir arazi ünitesi olarak tanımlanmaktadır. Başka deyimle, yurt, soylu bir bahadıra ait apanaj niteliği taşır. Osman "alınan vilâyetleri guzâta taksim" etmekte idi (Neşri I, 118). 1320'lerde Konur Alp'a Kara-Çepiş hisarı, Absu (Hypsu) hisarı Akça-Koca'ya uc tayin edilmişti. Bu feodal apanaj sistemi daha sonra Rumeli'de gaza yapan uc beyleri, Evrenuz, Gazi, Miha! oğulları, Paşa-yiğit oğulları için uygulanacaktır. Osman döneminde beyliğin bu feodal yapısı karşısında Orhan döneminde ulema sınıfından vezirler idareyi ele geçirdiği zaman merkezîyetçi bürokratik rejim hinterlandda egemenlik kazanacaktır" (İnalcık, 2002, s. 138-139).

Sonuç olarak gazi-alp tipi hem Osmanlı Devleti'nin her döneminde hem de *Osmancık* romanının da önemi yadsınamaz bir yerdedir.

2.6.18.1. Gazi Rahman

Tarihi gerçekliği olan Gazi Rahman Osmancık'ın hem gençlik döneminde hem de beylik döneminde yanında olan silah ve av arkadaşıdır. "Akça Koca'yı, Konur Alp'ı, Gazi Abdurrahman'ı ve Köse Miha!'ı, bu dört 'azizi, buna yarar yoldaşdur diyü, bile koşdı" (Aşıkpaşazade, 2003: 348). Osman Bey kendi düzenini oluşturmaya başlarken kendi yanına silah arkadaşlarından bazılarını tayin eder. Yay ustası olan ve Ertuğrul Bey'e bu konuda hizmet etmiş olan Ak Timur yerine Gazi Rahman'ı yanına alır. Romanda gazi-alp tipine örnek isimlerden birisidir. "Meydan övgü sesleri ile doluvermişti. Oku, onunkinden uzağa ancak iki kişi uçurabilirdi: Osman bir, Gazi Rahman iki" (Buğra, 2009, s. 211). Bu durum onun yay ustası olduğunu kanıtlar niteliktedir. Çünkü Osmancık çok iyidir yay konusunda ikinci olarak da Gazi Rahman'ın adının zikredilmesi bu alanda usta olmasından ileri gelir.

Aydos Kalesi'nin fethi sırasında Gazi Rahman' a fırlatılan not Gazi Rahman'ı romanda daha aktif hale getirir. Çünkü ona notu gönderen Evdoksiya'dır. Evdoksiya, Gazi Rahman'a aşıktır. Gazi Rahman'a kaleyi şimdi terk etmelerini, dediği tarihte gelmelerini ve kalbinin kapılarını onlara açacağını söyler. Dediklerini sorgularlar fakat gerçek olduğunu anlayınca uygulamaya geçerler ve gerçekten de Evdoksiya'nın dediği gibi olur. Gazi rahman ise Evdoksiya'nın kendisiyle gelmesini ve onunla evlenmek istediğini söyler. "Söğüd'e inişi geciktiren enfes güz, Rahman'la Saniye'nin düğününü

Domaniç’de yaptırdı. Ve, yüzlerce, belki de binlerce düğün gören Domaniç böyle düğün görmedi” (Buğra, 2009, s. 260). Domaniç’te abartılacak kadar güzel bir düğün yapılır, evlenirler.

2.6.18.2. Aykut Alp

Romanın bilge kişilerinden biri olan Aykut Alp, Ertuğrul Gazi’nin yoldaşdır. Osmancık’ın değişim yolculuğunda Osmancık’a dervişlerle ilgili bugüne kadar bilmediği bilgileri aktararak ona katkı sağlayan kişidir. Aykut Alp tarihi kaynaklarda da geçen, tarihi gerçekliği olan bir kişidir.

“İlk fetihlerden itibaren Osman Gazi’nin yanında yer alan namı yiğitlerden biridir. Nitekim Osman Bey 701/1301-1302’de hükmü altında bulunan beldeleri silah arkadaşlarına dirlik olarak verirken Aygud Alp’e de İnönü kalesini vermiştir” (Şimşirgil, 2002, s. 180).

Aykut Alp, dervişler için pek çok farklı işlerle uğraştıklarını ve bunun yanında savaşçı özellikleri gelişmiş düzeyde olan insanlar olduklarını daha ötesi hepsinin bir amaç için var olduklarını Osmancık’a anlatır, bu anlattıkları Osmancık’ın yolunu oluştururken kullandığı taşlardan biridir, Osmancık zamanı gelince bu taşı da yerine oturtturarak yolunda ilerleyecektir.

Osmancık romanında “Hem savaşçı hem bilgili idiler. Kimi demir dövmesini, çeliğe su vermesini kap kacak kalaylamasını; kimi dikip dokumasını, kimi saraçlığı bilirdi; kimi hayvanların, insanların hastalığından anlar, onları iyileştirirdi. Hepsi de çok, çok uzaklarda bırakılmış bir ocak’tan, aynı törelerden, bir tek amaç için yetişmiş; o tek amaç için çok, çok uzaklardan gelmişlerdir... gönderilmişlerdir... Kayı boyunun geldiği yerlerden, Kayı boyunun güttüğü amaç için. Bu amacın gözcüsü, gözeticisi, habercisidir onlar. Onlar bu amacın yayıcısı, birleştiricisidir. Ve, onlar yoktur, bu amaç vardır” (Buğra, 2009, s. 34) sözleriyle onların çeşitli işlerde usta olduklarını, yetenekleriyle devlete katkı sağladıklarını ifade eder.

2.6.18.3. Turgut Alp

Turgut Alp romanda tarihi gerçekliğine uygun olarak anlatılmıştır. O da Osmancık'ın silah arkadaşı olan bir alp tipine örnektir. Romanda Osman Gazi Han, İnegöl yönetimini güvendiği, savaş ve fetih politikasına inandığı Turgut Alp'e bırakır. Tarihi kaynaklarda da bu durum farklı değildir.

“Osman Gazi 701/1301-1302'de İnegöl'ün idaresini Turgud Alp'e verdi. Bundan dolayı İnegöl yôresi Turgud ili şeklinde anılır. Uzun bir süre İnegöl'ün idaresinde bulunan Turgud Alp'in zaman zaman gaza hareketlerine de katıldığı anlaşılmaktadır” (Şimşirgil, 2002, s. 79) ifadesi roman kişinin, tarihi kişiliğiyle uyum içerisinde olduğunun göstergesidir.

2.6.18.4. Saltuk Alp

Osmancık'ın silah arkadaşlarından olan Saltuk Alp sürekli Osman Gazi'nin yanında varlığını sürdüren savaşçıdır. Tarihi gerçekliği söz konusudur. “Karacahisar' da oğlu-y-ıla bile kadılar ve hem bir Gazi dahı var-ıdı, adına Saltuk Alp dirler-idi. Anı dahı bile kodılar. Ve bir oğlını anası-y-ıla Bilecük'de kodı” (Aşıkpaşazade, 2003, s. 346). Tarihi kaynaklarda da Osman Bey'in silah arkadaşısıdır.

2.6.18.5. Kara Ali

Tarihi kaynaklarda adına sıkça rastladığımız Kara Ali, romanda başarıyla ön plandadır. “Aygud Alp'in oğludur. Osman Gazi'nin ilk fetihlerinden itibaren başarıları ile adından sıkça bahsedilen komutanlardan biridir” (Şimşirgil, 2002, s. 181).

Diğer tarihi kaynaklarda da Kara Ali adına rastlamak mümkündür; “Sultân Osmân tarafından Aygud Alp'in oğlu Kara Ali'ye bırakılan Tekfur Pınarı hücum ile zapt olunmasıyla ona, Nifce Hisar, Karagöz kalelerini içine alan ve Geyve'yi de mülhak bulunan arazî ile birlikte malikâne olarak verildi” (Hammer, t.y, s. 104).

Fakat bu durum kurmacada farklı aktarılmıştır. Romanda Kara Ali Konur Alp'in savaşçı yönüyle üstün yeteneklere sahip oğludur.

2.6.18.6. Konur Alp

Romanda Osmancık'ın silah arkadaşı, yoldaşı, Çiğdem Kız'ın eşi, Kara Ali'nin babası olan Konur Alp'e Osmancık, Yarhisar'ın yönetimini bırakır, tarihi kaynaklarda ise Konur Alp ile ilgili şu ibare geçer: “Osman Gazi'nin en meşhur silah arkadaşlarındandır. Muhtemelen başlangıçtan itibaren bütün savaşlarında bulunmuş olmalıdır. Ancak ismi ilk kez Orhan Gazi ile birlikte katıldığı Akyazı ve Kocaeli üzerine düzenlenen seferde geçer. Osman Gazi artık gaza hareketinin başına oğlu Orhan Bey'i getirirken en ünlü ve güvendiği kumandanlarını da ona yoldaş etmiştir” (Şimşirgil, 2002, s. 183).

Hem kurmacada hem de tarihte Konur Alp'in varlığı söz konusudur. Her ikisinde de Osmancık'ın yanında ve güvenini kazanan kişilik olarak okurun karşısına çıkar.

2.6.18.7. Sungur

Osmancık, Osman Gazi Han olduğunda kılıç ustası olan Hasan Alp'in yerine Sungur'u görevlendirir, onun yoldaşlarındandır. Mihriban ile evli olan Sungur'un dünyaya sakat olarak gelen oğullarını karşı duyduğu üzüntüyü Osmancık fark eder ve şu şekilde onların dertlerini paylaşır; “Kayı'ya kılıç döğenler gerek. Kayı'ya at donatanlar gerek. Kayı'ya köprü atanlar gerek. Kayı'ya bilginler gerek. Sana mesel olsun deye derim: Bir Ede Balı beş Osman'dan yeğdir. Beş Osman'dan biri ya Ede Balı, ya Bican Derviş, ya Hasan yapıcı olmak gerek. Kayı'ya böyle gerek” (Buğra, 2009, s. 207). Tarihi gerçekliği konusunda ise net bir bilgi söz konusu değildir.

2.6.18.8. Samsa Çavuş

Tarihi kaynaklarda adı Osman Gazi'nin silah arkadaşı olarak geçmektedir. Romanda da bu durum farklı değildir. Samsa Çavuş romanda av ustasıdır, Osman Gazi'nin yoldaşıdır. Başlangıçta “Aygut Alp, Turgut Alp, Konur Alp, Hasan Alp, Akça Koca, Samsa Çavuş gibi uc liderleri bağımsız hareket ediyorlardı. Zamanla onlar, Osman Gazi'nin —yoldaşları oldular; zira Osman Gazi, çağdaş gözlemci Pachymeres'in kanıtladığı gibi, bu uc'da en atlgan, en başarılı gaza öncüsü durumuna gelmişti” (İnalçık, 2002, s. 123). Samsa Çavuş da diğer kılıç arkadaşları gibi Osman Gazi'nin yöresini saran yoldaşlarındandır.

2.6.19. Evdoksiya (Sâniye)

Savaşçı kadın tipini temsil eden kadınlardan birisi olan Evdoksiya, Nikeforos'un yeğenidir. Düşman sınırında bulunan ustaca sapan kullanabilen, on altı yaşında bir kızdır. Aydos Kalesi'ni kuşatılması sırasında Osman Bey'e yardım eder, askerlere kalenin kapısını açar ve onun daha az zayıat vererek kaleye egemen olmasını sağlar. Gördüğü rüya sonrasında Gazi Rahman ile evlenir. Gördüğü rüya ise şu şekilde anlatılır:

“Evdoksiya, rüyasında derin bir çukura düşmüş, çırpınmaktadır. Kurtulması imkânsızdır. Tam kesin bir ümitsizliğe kapıldığı sırada, çukurun başında nur yüzlü bir insan belirir ve elini uzatarak Evdoksiya'yı çekip alır. Evdoksiya'nın çıktığı yer Cennet gibi güzeldir; çiçekler, çimenler ve ağaçlarla bezenmiştir. Çiçeklerde kelebekler uçuşmakta, donanmış ağaçlarda bülbüller ötmektedir. Çimenlikte billur gibi sular akmaktadır. Hava görülmemiş bir tatlılıktadır. Evdoksiya'yı kurtaran, havadan da bülbül seslerinden de tatlı bir sesle, ağaçlara doğru; 'Gel' diye seslenir. O zaman, oradan bir adam çıkar. Evdoksiya, bu rüyasını anlattıktan sonra Rahman'a, 'Gelen sendin. Beni kurtaran da sizin peygamberinizmiş' (Buğra, 2009, s. 255).

Türk gelenek göreneklerini, dini vecibeleri öğrenerek bir bir yerine getirmeye başlayan saniye bu yönüyle Mihail Kosses ile benzerlik taşır. Tarihi kaynaklarda böyle bir kişinin olup olmadığı konusunda net bir bilgi söz konusu değildir.

2.6.20. Banu Çiçek

Banu Çiçek, romanda alp kadın tipine örnektir. Osmancık'ın yeğeni olan Banu Çiçek, Osmancık'ın en sevdiği yeğeni ve Bay Koca'nın da kız kardeşidir. Abisinin Emine ile evlenmesine vesile olan kişidir. Tarihi gerçekliği olup olmadığı konusunda net bir bilgi yoktur.

2.6.21. Ayna Melek

Bay Koca ve Banu Çiçek'in anasıdır. Tarihi gerçekliği olup olmadığı konusunda net bir bilgi yoktur. Evdoksiya, Müslüman olup Saniye adını aldıktan sonra Ayna Melek'in yanına verilir. Saniye, Ayna Melek sayesinde kayı boyunun gelenek göreneklerini, dini ibadetlerin yerine getirilme şartlarını, uygulandığını öğrenir. Romanda Saniye'ye pek çok şeyi öğretip, benimseten kişidir. Oğlu Bay Koca'yı ardından eşi Savcı'yı şehit verir.

Oğlunu ise Saniye'nin doğurduğu çocuğa verdiği Bay Koca adıyla yaşatır. "Hoş geldin Bay Koca" (Buğra, 2009, s. 259) demesi Osmancık'ı derinden etkiler.

2.6.22. Zoe

Romanda Zoe, Mihail Koses'in kız kardeşidir. Osmancık, romanın başlarında Zoe'dan hoşlanır. Fakat Kalanoz buna engel olur. Tarihi kişiliği hakkında ise net bir bilgi söz konusu değildir.

2.6.23. Holofira (Nilüfer)

Kurmacada Orhan Bey tarak almaya gider ve Yeğli pazarında bir kızdan hoşlanır. Hoşlandığı kız Rum Tekfuru'nun kızıdır, adı ise Holofira'dır. Onu görmek için sürekli pazara gider. Sonrasında tüm zorlukları aşarak evlendiği ve sonrasında hem ismini hem de dinini değiştiren kişidir. Dini İslamiyet, ismi ise Nilüfer olarak değişir. Tarihi kaynaklarda da Nilüfer Hatun'un varlığından bahsedilir: "Osman Gazi anı oğlu Orhan'a viridi kim anun adına Lülüfer Hatun demişler-idi" (Aşıkpaşazade, 2003, s. 337). Mezarının Orhan Gazi Türbesi'nde olduğu bilgisi tarihi kaynaklarda geçer. Sakaoğlu 'Bu Mülkün Kadın Sultanları' kitabında Neşri tarihinden yararlanarak Nilüfer ile ilgili şunları aktarır:

"Tekvur'a haber oldu ki Osman kaçdı. Tekvur bir pare serhoşdu. Hernandem arkasına gelüp Türkün ardına düşdü; Kaldırayuk derler, Bilecik'e yakın yerde bir dere vardır. Anda Osman Gazi'ye yetişüp Osman Gazi dahi tekvurun geleceğini bilüp Tekvur gelince anda tevakkuf gösterdi. Çünkü tekvur yetişdi. Osman Gazi'yle buluşdu. (...) Dilelverler dahi ardını kesdiler. Andan tekvur, boğazı Osman Gazi'nin eline verdi. Heman dem başını kesip ol gice Yarhisar'a inüp alessabah tekvurunu tutup ve düğüne gelen kafirleri bile tutup halkın ekserini esir edüp (...) Rivayet ederler ki ol gelin ki Yarhisar tekvurunun kızıydı. Adı Lülüfer (Nilüfer) hatundu. Osman Gazi anı oğlu Orhan 'a verdi. Ol vakit Orhan yiğit olmuşdu" (Sakaoğlu, 2015, s. 44).

Oruç Beğ Tarihi, *Neşri Tarihi*, *Heşt Behişt*, *Aşıkpaşazade Tarihi* gibi kaynaklarda da Orhan Bey'in eşi olarak Nilüfer ismi geçer fakat yine de tarihi gerçekliği kesin değildir.

3. BÖLÜM

***KÜÇÜK AĞA* ROMANINDA TARİHİ KİŞİLİK KURGUSU**

Bu bölümde *Küçük Ağa* romanında geçen roman başkışisi, başkışinin yaşadığı değişim aşamaları, Kuvayi Milliye hareketine katkıda bulunanlar ve bu birliğin karşısında yer alanlar ile ilgili kişiler roman ve tarih karşılaştırmasına yönelik incelemeler yer almaktadır.

3.1. *Küçük Ağa* Romanının Başkışisi: Küçük Ağa, İstanbullu Hoca (Mehmet Reşit Efendi)

1919-1921 yılları arasında geçen ve toplumu derinden etkileyen, milli mücadelenin anlatıldığı *Küçük Ağa* romanın başkışisi Mehmet Reşit Efendi'dir. Tarihi kronolojiye bakıldığında ise kaynaklarda böyle bir isme rastlanmadığı göze çarpar. Tarık Buğra, İstanbullu Hoca ve sonrasında Küçük Ağa lakabını taşıyan Mehmet Reşit Efendi'yi kurgusal bir kişilik olarak yaratarak sunmuştur. Roman başkışinin macerası 29 Mayıs'ta Akşehir'e gelişiyle başlar. 29 Mayıs tarihinde İstanbul'un fetih günüdür. Fatih'in fethi imkânsız olarak görülen İstanbul'u kazandığı gündür. Tarık Buğra'nın bu tarihi seçmesindeki büyük faktör ise Hoca'nın İstanbul'dan bu davayı eninde sonunda kazanarak döneceği düşüncesi olabilir.

Romanda İstanbullu Hoca Akşehir'e Hoca olarak görevlendirildiğinde henüz yirmi bir yaşında bir delikanlıdır. Hoca'nın gençliği önceleri Akşehir halkını tereddüde düşürür. Akşehir Halkı, zamanla aklın yaşta olmadığını anlar.

Akşehir'e İstanbul'dan bir hoca gönderilmesinin sebebi; Hoca'nın, İstanbullu olması, onun önceleri kayıtsız şartsız İstanbul Hükümeti'nin, halifenin, payitahtın temsilcisi olması ve döneme damgasını vuran din adamlarının halkı etkileme gücü ile ilişkilendirilebilir.

Yöneticiler ve halk, devletin içinde bulunduğu bu talihsiz dönemin üzerinde dinin ne kadar etkili olduğunu düşünmektedir. Manevi duyguların birleştirici gücü özellikle Müslüman ülkelerin sıklıkla başvurduğu bir sistemdir. "Bu millet, her zaman olduğu gibi o devirde de vatan sevgisini, devlet şuurunu dini ile iç içe duyardı. Her savaş bir

cihat olagelmişti. Vatan, millet sembolleri din sembolü ile birleşiyordu: Bir bayrakta üç kutsallı. Bu milletin kaderi, bu milletin tâ kendisi yüzyıllar boyunca işte bu bayraktı." (Buğra, 2003)

İstanbul Hoca'yı maşa olarak kullanıp Akşehir'e gönderenler ve hocanın Kuvayi Milliye hareketine büyük fayda sağlayacağını düşünen Millî Mücadeleciler, İslam dinin bütünleştirici, sarıp sarmayan, kolektif ruhu aralayan bir etken olduğu düşüncesiyle kasabaya gelen din adamının iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış bu girdişata etki edeceğinin farkındadır. "Genç olduğu biliniyordu fakat İstanbul Hoca gür ve siyah sakalına rağmen insanı şaşırtacak kadar gençti hatta bu körpe yüzü görür görmez hayal kırıklığına uğrayanlar, güvensizliğe bile kapılanlar vardı. Fakat İstanbul Hoca, bu duyguları tez sildi. Neticeyi hal ve tavrındaki temkinile, bilhassa sesinin tonu sağlamıştı" (Buğra, 2003, s. 59). Devletin zor günler yaşadığı dönemlerde Fatih Camii'nde halkı tesiri altına alan vaazı sonrasında Dâhiliye Nazırı'nın; "Şeyhülislam Efendi hazretlerine, 'Onu seyyar bir kale gibi kullanacağım'" (Buğra, 2003, s. 60) sözleriyle neden hoca olarak gönderilen kişinin İstanbul Hoca olduğunun göstergesidir.

Vali Cemal Beyefendi'nin, ilk gününü müftünün evinde geçiren İstanbul Hoca ile ilgili müftüye yazdığı mektup, İstanbul Hoca'ya karşı tüm kasabanın güven duygusu beslemesinin temelini oluşturur. "Alimmiş, fazılmış, kamılmış. Ama Der Saadet'de dahi pek mergup ve muhtemed imiş" (Buğra, 2003, s. 59). Fakat hocanın cemaat ve yönetici kişiler üzerinde sevgi ve saygı uyandırması valilin yazdıklarının önüne geçerek hocanın kendi sevgisini, saygısını kazanmasını sağlar. Akşehir halkını, konuşmasıyla, ses tonuyla, fikirleriyle, adaletiyle, hatta fiziki berraklığıyla, etkisi altına alan Mehmet Reşit Efendi'ye bu kasabada İstanbul Hoca lakabını takarlar. En büyük tesiri ses tonundaki o farklılıktır. "İlm-i kelâm, tefsir ve mecelleye derin aşinalığını gösterdi. Fakat asıl rolü daima sesi ve şahsiyeti oynuyordu. Hepsini de büyülemiş gibiydi" (Buğra, 2003, s. 62). Hitabeti, hitabetinin altında yatan bilgisi, zekâsı ve olaylar arasında kurduğu bağlar halkı derinlemesine etkiler.

Hilafet ve saltanata bağlılığı onun değişimden önceki asıl kimliğini oluşturur. Cemal Bey, Hoca'nın tek ihtirasını da keşfetmiştir. "Bu ihtirası dinine ve padişah ve halifeye bağlılıktan başka bir şey değildi" (Buğra, 2003, s. 60). Söz konusu olan altı yüz yıl

hüküm sürmüş bir imparatorluktur ve İstanbullu Hoca'ya göre bu düzen ancak ve ancak İstanbul Hükümeti'ne itimat ile sağlanabilir. Bu bağlamda İstanbullu Hoca, cemaat ile ilk buluştuğu andan itibaren bir yandan hükümete bağlılığı açık ve net bir şekilde ifade etmiş diğer bir yandan da sesini ve hitabetinin hoş edasını bilgisiyle bütünleştirerek onu dinleyenleri tesir altına aldığının verdiği farkındalıkla bir nevi onlara fikirlerini benimseterek topyekûn hareket etmenin önemini özümsemiştir.

“Ey cemaat-i müslimîn!’ Ahvâl-i âlem bildiğinden de vahimdir...Vahimdir. Ammaaa...Senin bilmediğin kadar da ümit doludur. Çünkü görmediğin, gaflet ve dalâletle inkâra meylettiğin imkânlarla doludur... Sen kendini yenilmiş, açık düşmüş bir pehlivan sanıyorsun. Sen kendini..tek sanıyorsun. Yola tek çıkmaya kalkıyorsun. Tek olan yenildi mi biter. O ne ateşlik gaflettir ki seni cemaatinden koparmış, seni imanından, emirinden ayırmış, seni sırf başının dâvasıyla, gönlünün kavgasıyla baş başa bırakmış. Şimdi sen... ağılında aç kurtla karşı karşıya kalmış bir kuzu gibisin. Şeriaten, ümmetten kopan, kendini her şey sanan aklın seni parçalamaya hazırlanıyor. Sarıldığın tek dal aklın mı? Tek misin artık? Uçurum seni yutacak. Kurtulamazsın. Uçurumun dibi tek kalanların, ümit gücünü sırf aklına bağlayanların leşleriyle doludur. Kurtulamazsın.... İslâmın kara günleridir bu günler. Bildiğinden de kara günler yaşıyorsun. Gafletin ebedî nuru da örtmüş, sen tek başına, çulsuz çuvalsız aklının peşine düşmüş, yol bilmez, iz görmez, başını alıp gidiyorsun, sırtını o ebedî nura dönmüş de kendini kurtuluşa gider sanıyorsun. Uçurum seni yutacak, kurtulamazsın! (Buğra, 2003, s. 91, 92).

O konuştuğça halkın hayranlıkla onu onaylaması aslında devlete karşı azalan güvenin, yenilgilerin İstanbullu Hoca'nın onu dinleyen halkı ikna edebilme yeteneğinden ibarettir. Ona göre hükümetin dışında bir ilkeye sahip olmak ve savunucusu olmak İstanbul Hükümeti'ne ihanet etmektir. Bu durum Mehmet Reşit için devletine ihanet eden bir vatan haininden başka birisi olamaz. İleride dahil olacağı Kuvayi Milliye'nin en büyük düşmanlarından biri İstanbullu Hoca'dır.

İstanbullu Hoca saltanat aşığı bir kişidir. Osmanlı'ya hayranlığı onun en zayıf noktasıdır. Altı yüzyıllık hakimiyetin yapamadığını küçük çetelerin yapabileceğini aklı almamaktadır. Bu duruma gönülden karşıdır. Bu bağlamda vaazlarında halkı tesiri altına alabileceğini bilir ve Osmanlı'yı yücelttikçe Kuvayi Milliye hareketini yerin dibine sokar.

Romanda geçen şu ibareler İstanbullu Hoca'nın padişahlık makamına, İstanbul Hükümetine bakış açısını doğrular:

“Sen Müslüman ve Osmanlısın. Bunun ne demek olduğunu sana söyleyeyim mi? Dinle: Senin cedlerin defalarca ve defalarca Konstantiniyye diye sefere çıktılar. Amma yalnız kanları bu fethin misilsiz şerefini elde etmeye yetmedi. Ve Arap dahi defalarca aynı şeref uğruna, baslarında Eyyub Ensâri’nin taşıdığı sancak da olduğu halde aynı sefere çıktılar. Amma bu emsalsiz fethi yalnız İslâm da yetmedi. Vakta ki senin kanın, İslâmın imanını birleştirdi, iste o zaman Allah’ın takdis ettiği büyük feth müyesser oldu. Senin ikbalin, senin varlığın bu birliğe bağlıdır. Birinden koptun mu uçurum seni yutar, yutacaktır. Ve sen al ve yeşil sancağı unutmak üzeresin, birbirinden ayırmak üzeresin. Uyan” (Buğra, 2003, s. 95).

Roman başkışisi, vatanın, milletin kurtuluşu ile ilgili sarsılmayan, tartışmaya açık olmayan düşünceleri ile beslenir. Bu beslenme aşamasında ona çıkarları uğruna destek olanlar vardır. Fakat hoca bu desteğe çok fazla güvenemez. Romanda İstanbullu Hoca gibi düşünen kişiler; Damat Ferit Paşa, Vali Cemal Bey İstanbullu Hoca’nın arkasında durmaya çalışarak, kendi çıkarlarına dokunulmaması için uğraşırlar. Bu uğraşlar ve bu kişilerin tutumları hocaya yanlış gelmeye başladığı an İstanbullu Hoca kendini düşüncelerde bulur.

Fakat birkaç kişi yüzünden payitahta nankörlük yapmak istemez. Kuvayi Milliye hareketini yeri geldiğinde, her vaazında şiddetini daha da çok artırarak eleştirir.

Mehmet Reşit Efendi, İstanbullu Hoca iken bağımsızlık hareketlerinin önündeki engel teşkil eden en büyük piyondur. Davasında haklı olduğunu düşünerek pes etmemesi onun Akşehir’i, doğacak çocuğunu ve çok sevdiği karısı Emine’sini bırakıp kaçmasına sebep olur. Kendi yaşam tarzıyla hiç uyuşmayan, hayat felsefesiyle ters düşen bir çete liderinin yanına sığınır ve bu sığınma bir doğuşun mekânı haline gelir. Roman başkışisinin kişiliğinde yaşayacağı değişimle İstanbullu Hoca farklı boyutlara ulaşacaktır. Mehmet Reşit Efendi vatanın kurtarılmasında, milli mücadelenin başarıya ulaşmasında farkında olmadan en etkin rol oynayanlardan birisi olacaktır. Mehmet Reşit Efendi, artık İstanbullu Hoca değil Millî Mücadele taraftarı Küçük Ağa olarak okuyucunun karşısına çıkacaktır.

3.2. İstanbullu Hoca’dan Küçük Ağa’ya Geçiş

Mehmet Reşit Efendi’ye İstanbullu Hoca denilmesi bir geçiş değildir. Mehmet Reşit’in İstanbul’dan Hoca olarak Akşehir’e görevlendirilmesi, Akşehir’de yaşayan halkın ona

İstanbul Hoca lakabını takmasına iliskindir. “Tarık Buğra, romanında, İstanbul Hoca’nın Küçük Ağa olma sürecini iyi düzenlenmiş bir olaylar zinciri sürecinde anlatmıştır. Bıçağın kemiğe dayandığı anda gerçeğin ortaya çıkmasıyla bilinçlenen birçok insan gibi İstanbul Hoca da bilinçlenmiş ve ön sırada düşmanla savaşanlar arasında yer almıştır. Küçük Ağa bilinçli bir din adamı simgesidir” (Uyguner, 1976, s. 92).

İstanbul Hoca’yı Küçük Ağa olma sürecine taşıyan en önemli nokta çevresinde gördüğü çelişkiler ve içinde zaman zaman yaşadığı çatışmalardır. Kendi içinde çatışma yaşaması roman kahramanının yaşayacağı değişimin, yeniden edineceği kimliğin habercisidir; Kurtuluşu herkes istiyordu fakat kimin ve hangi bayrağın peşinde? Küçük Ağa’yı besleyen çelişme işte buradadır. Bu iki yol arasında sallantı geçirenlerin trajedisi yürek parçalayıcıdır, hainlik değildir. Küçük Ağa’da bunu anlatmak istedim” (Görkem, 1977, s. 15).

Hoca’nın, Küçük Ağa kimliğine geçişinde etkili unsurlardan birisi hocanın Kuvayı Milliye hareketine karşı olan güvensizliği ve inançsızlığıdır. Bu güvensizliğini onarmaya çalışan kuvvacılar onun üzerinde büyük tesir bırakır. Mehmet Reşit Efendi, İstanbul Hoca iken kendi kendine ülkenin halini, saltanatı, Kuvayı Milliye’yi düşünür fakat işin içinden çıkamaz ve Zat-ı Şahane ’ye bağlılıktan başka bir çıkar yol bulamaz ve halkı ona göre yönlendirir. İstanbul Hoca, Kuvayı Milliye hareketini küçümser hatta lanetler şekilde onlarını halka zulmeden çetelerden hiçbir farkı olmadığını halka anlatmaya çalışır. Halk güvendikleri bu ağızdan çıkan laflarla ilerlemeye devam eder. İstanbul Hoca piyon olarak gönderildiği Akşehir’de şimdilik istediği daha doğrusu İstanbul Hükümeti’nin istediği noktaya ulaşmıştır. Fakat Kuvayı Milli’ye için söylediği sözler fazlasıyla eleştireldir. Hiç tereddüt etmeden laflar teker teker etkileyici hitabetinden şu şekilde akar:

“Kuvâyi Milliye mi dedin? Bu nifakın ta kendisidir. Bu çulsuz çuvalsız aklın, tek aklın pesine düşüp uçuruma sürüklenen gafletin, katil kastın ta kendisidir. Vatanı kurtaracakmış ha?. Peki. Ya Çakıcı da vatanı kurtarmak için derse? Ya Sarıca çetesi ya Çakırsaraylı gürühu ya Şaşı’nın avenesi de aynı şeyi söylerse? Ya sen birini ya ben ötekini seçersem? Söyle, nifak cehennemi bu değil de nedir? Bunu söyle!.. Seni senden ayırmak isteyene, koparmak isteyene, bunun için de en şaşkın, en âciz vaktini seçene uyacak mısın? Bunu söyle. Seni bekleyen uçurumu düşün, önce bunu düşün de söyle!..” (Buğra, 2003, s. 96).

Yapılan bu konuşmalar, savunulan bu düşünceler, Kuvayi Milliye'nin prestijini azaltmış, çabuk yayılmasını, daha geniş kitlelere ulaşmasını baskılayan türdendir. Hocanın bu kadar etkili olduğunu gören Kuvvacılar ise atağa geçer, Doktor Haydar Bey, önce durumu makul bir şekilde hocaya anlatmaya çalışır. Fakat hocanın büyük bir inatla altı yüzyıllık geçmişten başka kimsenin bu vatani kurtaracak gücü yoktur düşüncesi Doktoru tehdit yoluna iter. Doktor Hayri Bey, en başından itibaren hocaya güvenir, tüm tepkisine rağmen onun kurtuluşa büyük payının olabileceğini kestirir.

İstanbul Hoca'nın geçiş aşamasında ona tesir eden bir başka isim ise güçlü duruşundan etkilendiği Ağır Ceza Reisi'dir. Ağır Ceza Reisi'nin:

“Üstün vasıflara sahipsiniz, ilme yakından âşinasınız. Fakat Hoca Efendi, zekâ ve bilgi her şey değildir. Hatta zekâ ve bilgi birer tehlikeli silâhtır. Gençsiniz, dünyayı bilmiyorsunuz. Kanaatlerinizde fazla ısrar etmeyiniz ve hakikati bir parça da mukabil iddialarda arayınız. Siz, Hoca efendi, Çakırsaraylı'dan bin kere daha tehlikeli ve tahripkâr olabilirsiniz. Oluyorsunuz da.. Çünkü ondan bin kere daha akıllı, onbin defa daha bilgilisiniz. Evinize fazla kapanıyor, kulağınızı tek sese veriyorsunuz. Mantık ve muhakemeniz de hep aynı çemberin içinde geliyor. Halka karışınız Hoca efendi, halka.. Ve olup bitenlere kulak veriniz. Mesuliyetiniz çok büyük Hoca efendi.. Çok büyük, Allah hidâyete erdirmiş” (Buğra, 2003, s. 180) sözleri Küçük Ağa'lık süreci başlamadan İstanbul Hoca'ya büyük sorumluluk yükleyebilecek sözleridir. Dinine bağlı bir kişi için ise ehemmiyeti daha fazladır. Hakka girmek, vebal almak gibi durumlarla insanı iç muhasebeye sürükleyen sözler, vicdanen rahatsızlık yaratan sözlerdir. Ağır Ceza Reisi'nin de yapmak istediği akıl sahibi olan birisinin hayata tek taraflı bakmasından vazgeçirmek, onu uykudan uyandırarak davasına bilgisiyle, etkileyciliğiyle, halkın sözlerine itimat ettiği bir bireyi dahil etmektir.

Romanda Kuvayi Milliye taraftarı olarak İstanbul Hoca'ya tesir eden diğer bir kişi Yüzbaşı Nazım'dır. İstanbul Hoca, onun vaaz esnasındaki duruşundan ve kararlı dinleyişinden etkilenir. Kahramanın kendi farkına varabilmesi iç yüzleşmesiyle meydana çıkar. Romanda İstanbul Hoca'nın yaşadığı tecrübeler ona rehber olur. Bu sırada Fuat Paşa'nın isteği üzerine Küçük Ağa'yı bulup getirme eylemi Yüzbaşı Nazım Tarafından Salih'e verilir. Salih İstanbul Hoca'yı ararken Küçük Ağa'ya ulaşır ve ona yardım ederek onun kimliğini saklar, Kuvayi Milliye hareketine aktif olarak katılmasına en büyük katkıyı sağlar. “Küçük Ağa, er veya geç, yolunu değiştirecekti. Bunu çekinmeden iddia edebilirdi. Fakat bu işin bu kadar çabuk, böyle kolay ve hayırlı olması

Salih'in yüzündendi" (Buğra, 2003, s. 314). Salih'in, Küçük Ağa'nın değişindeki rolü azımsanmayacak derecedir.

İstanbul Hoca'nın değişiminde etkili olan daha pek çok kişi, olay söz konusudur. Hoca olarak atandığı Akşehir'de gördükleri hocayı derinden etkiler. Fakat bu etkileşim tahmin edildiği kadar hızlı bir şekilde gelişmez. Akşehir Halkının canını, eşlerinin, analarını, çocuklarını geride bırakarak, yıllarca cepheye savaşmaya gitmesi, kiminin hiç dönmemesi kiminin kolun, bacağına cepheye bırakarak gelmesi. Akşehir'e yavaş yavaş gönderilen Yunan, İtalyan, İngiliz kuvvetleri halkın umutlarını tüketir tarzıdır. Azınlıkların Akşehir halkına göre daha fazla mal edinmeleri, keyifli bir yaşam dönemin azınlıklarının yaşam standartlarının savaş halinde olan, sürekli erkeklerini cepheye gönderen Müslüman halkın yaşamını gözler önüne serer. Mustafa Kemâl Pasa, Ali Fuad Pasa, Kâzım Karabekir Pasa ülkede yeni yeni etkin olmaya başlayan insanlarda zaten kafası karışık olan Akşehirlilerin iyiden iyiye kafasını karıştırır. Zor günler yaşayan halk birilerinin fikrine ihtiyaç duyarlar. Onları rahatlatacak, içlerinde ateşe birazcık da olsa su serpecek birilerini ihtiyaç duyacaktır. Bu ihtiyaçlarına cevap verecek kişi ise İstanbul Hoca'dır. Halk güvenmek ister. Hoca, o zamana kadar hiç duymadığı sorularla yüzleştirir. Bu sorular Hoca'nın kendini gerçekleştirme aşamasında önemli bir yere sahiptir. Hoca önceleri Kur'an ve ayetlerle halkın ihtiyaçlarını gidermeye çalışır. Fakat düşünür, kolsuz bacaksız savaşa gönül verenlerin ondan beklentileri düşünür. Düşünürken de kendi bilgisinin doğruluğunu sorgulama yoluna gider. Ülkede Müslüman ve gayrimüslim halk arasındaki ayrımın artması Müslümanların kendi ülkelerinde yabancı gibi görülmesi halkı içten içe üzen bir durumdur.

İstanbul Hoca'nın değişimine etki eden diğer bir kişi ise aslında kendisinden hiç haz etmediği Çakırsaraylı ve onun yaşadığı mekandır. İstanbul Hoca'nın Çakırsaraylı çetesinin yanında yaşamaya başlaması Hoca'ya yeni hayatın kapsını aralayacağının habercisi olur. Değişimi öncelikle fiziksel değişim olarak ortaya çıkar: "artık o kar gibi sarıklı, latalı, sakallı İstanbul Hoca yoktur. Yerine yün başlıklı, kadı biçimi şalvarına yumuşacık lâpçin mes çekmiş, salta giymiş, beli fişekli tığ gibi bir delikanlı gelmiştir" (Buğra, 2003, s. 251).

Yakasaray hoca için kilit mekandır. Bu mekânda yaşayarak, yeniden doğar. Kendisi ile asıl hesaplaşmaları burada gerçekleşir. Düşünür, tartar, kendi iç muhasebesini yapar ve yeni bir kişi doğar. O, artık Küçük Ağa'dır. İstanbullu Hoca'nın, Küçük Ağa kimliğini kazanmasına katkı sunan pek çok kişi, olay ve durum vardır: Doktor Hayri Bey'in Hoca ile konuşması, Yüzbaşı Nazım'ın Hoca ile konuşması ardından yıkılmayan dimdik duruşu, Çolak Salih'in onun önüne beni vur diye koyduğu silahı, Çakırsaraylı'nın halkına zulümü, Ağır Ceza Reisi'nin onu yıkabilecek tarzdaki sözleri, Damat Ferit Paşa'nın tutumu..., ... seçmesini insan başkalarının karşısında yapar ve başkalarının karşısında kendini seçer” (Sartre, 2013, s. 67). Hoca hem ülkeye hizmet eden hem de kendi menfaatlerini düşünerek milleti düşünüyormuş gibi davranan kişiler karşısında kendi kimliğini yeniden oluşturur.

Çakırsaraylı'nın hocaya verdiği isimle onun için artık bambaşka bir hayat başlar: “Sen arslan gibi delikanlıymışsın be Hocam! dedi. Sonra ilave etti: Emme sana Hoca demeyelim gayri Hoca Efendi, kusura kalmazsın değil mi? Sana Ağa deriz. Bana da ağa derler. Karışmasın diye sana gel Küçük Ağa diyelim” (Buğra, 2003, s. 252). İstanbullu Hoca artık Küçük Ağa'dır ve hizmetini artık bu adın ona bağışladığı değişimin verdiği kudretle gerçekleştirecektir.

Romanda Küçük Ağa'nın kafasını kurcalayan birtakım geçmiş konuşmalar, yaşananlar, inandığı düşüncelerde hayal kırıklığı yaşanan birtakım olaylar vardır: “Kişinin ne olduğunu, kendi içinde bulunan özü keşfetmesi gerektiğinin altının çizildiği bir dünya olan ‘İç Benlik’ edebî eserlerde uyanışı yaşamadan önce kahramanın elinde olan gücün farkında olmaması ve akabinde kendi gerçeklerini keşfetmesiyle birlikte harekete geçtiği an olarak özetlenebilir” (Namlı, 2007, s. 1213).

Küçük Ağa olma sürecinde onu etkileyen bir başka kişi ise Etem kardeşlerdir. Birlik olan Küçük Ağa ve Salih, Çerkez Etem ve Demirci Efe gibi çeteleşme hareketleri olduğu bilgisini alır ve daha güçlü olduklarını düşündükleri Çerkez Etem'i tercih ederek, Etem kardeşlerin güvenini kazanmaya çalışırlar ve başarılı da olurlar. “Küçük Ağa'nın müfrezesi günden güne büyür ve başarı haberleri Ankara'ya kadar ulaşır. Bu yüzden Ethem Bey onu Kütahya'ya alır ve yetkilerini arttırır (Buğra, 2003, s. 314).

Küçük Ağa'nın uyguladığı bu taktik zamanında Kuvayi Milliye hareketine büyük katkıda bulunmuş fakat sonrasında devlete tehlike oluşturabilecek bu kardeşleri durdurmaştır. Bu yakınlığı Çerkez Etem'in kardeşi olan Tefvik Bey'in güvenini kazanarak sağlar. Küçük Ağa, Ankara Hükümeti'nin Tefvik Bey hakkında vereceği kararın gidişatını tahmin edebildiğinden birlik içinde adam toplamaya başlar (Buğra, 2003, s. 363). Çerkez Etem'in başına buyruk hareket etmesi, Kuvayi Milliye'ye yararı dokunduğu halde ilerleyen dönemlerde kurulacak düzene başkaldırabileceği düşüncesi:

“İşin aslı vali filan değil. İsmet gel emir erim ol der, ben de buna, hadi ordan deye cevap veririm, mesele işte bundan ibarettir. Gerisi kahpe avrat uydurması. Neden böyle derim, neden kabul etmem? Onu da anlatayım. Bir kere bu adam cephe kumandanlığı yapacak evsafta değil, adamlarını düşmana kırdırır. Ben bunu anladım.” ... “Dahası da var. Yani bir de ben varım: ben ki bu dört bin atlıyı yoktan bir araya getirmişim, daha bir avuçken yapılamayacak işler görmüşüm, bunca isyan bastırmış, Kuvvaya bunca yiyecek, giyecek bulmuşum, her girişmede tepelemişim düşmanı. Demek ki ben bir şeyim, demek ki aklım eriyor bu işe ve bu işi beceriyorum” (Buğra, 2003, s. 432).

Bu sözlerle ifade edilince Küçük Ağa tehlikenin farkına varır ve uzun süre devletin gelecekteki yaşama ihtimali olan kavgaları, kargaşaları düşünür:

“Küçük Ağa -yani İstanbullu Hoca- o gece uzun uzun düşünmüştü. Kuva-yı milliye denilen hareket hedefine ulaşsa ne olacaktı? Bir devlet kavgasıdır başlamayacak mıydı? İhtiraslar başıboş kalıp binbir dalavere ile çeşit çeşit gaddarlıklar ve hilelerle milletin başını yemeyecek miydi? Devlet, temelinden yıkılmayacak mıydı? Yeni bir devlet kurmak kolay mıydı? Bu iş çete reislerinin harcı mıydı?” (Buğra, 2003, s. 437).

Küçük Ağa onlara dost görünerek, onları içten bozguna uğratar. Bu aşamada Küçük Ağa'nın değişim yolculuğu devam etmektedir; “İstanbullu Hoca'dan Küçük Ağa doğmuştu ve hangi doğum o kadar sancılı olabilirdi? Peki, Küçük Ağa ne olacak? Yeni bir nehre, nehirlerin en delidolusuna geçiyordu ve akışın yönü yordamı belli değildi. Kimlerle karşılaşacak, kimlerle elbirliği edecek, kimlerle didişmek zorunda kalacaktı.” (Buğra, 2003, s. 343). Küçük Ağa resmen Millî Mücadeleci olduğunu kabullenir ve artık geride bıraktıklarının, yeniden kazandıklarının farkındadır. Mehmet Reşit Efendi zor dönemlerde zor süreçlerden geçerek kimlik kazanma olgusunu gerçekleştirebilmiştir. Seçimini yaparak yoluna devam etmiştir; “İnsan kendi kendini seçer” (Sartre, 2013, s. 41). Küçük Ağa'nın bu değişimi Küçük Ağa olarak Akşehir'e gelmesiyle onu zamanında bu duruma ikna edemeyen daha doğrusu ikna edemediklerini

düşünen Kuvvacılarda şaşkınlığa yol açmıştır. Çünkü Küçük Ağa'nın yaşadığı kimlik kazanma süreci bir masal gibi gerçek olamayacak kadar uzak ve etkileyicidir:

“Reis Bey iki küçük kızının beklediği evine giderken, “Tam bir masal gibi,” diye düşünüyordu. Demek Mehmed Reşid Efendi, İstanbullu Hoca olarak ölmüş ve Küçük Ağa hâlinde dünyaya gelmişti. Ölüm tam bir ölümdü, doğum da yeniden başlamanın bütün güçlükleri ile tam bir doğum. Mehmet Reşid Efendi, İstanbullu Hoca ile karısını, yüzünü görmediği oğlunu, ömrünce hazırladığı durumunu, yaşayış düzenini ve en önemlisi mizacını ebediyete vermişti. Şimdi de Küçük Ağa ile yeni bir hayat, bir düzen kurmanın, yeni bir mizaç ve kişilik edinmenin o zor didişmesini yapacaktı. Ve İstanbullu Hoca’dan Küçük Ağa bir miras kırıntısı kalmıyordu” (Buğra, 2003, s. 369).

Tüm bunlar yaşanırken Küçük Ağa'nın karısı Emine'ye ve daha hiç görmediği oğlu olan Mehmet'e özlemi kat ve kat artmıştır. Salih'i haber alması için Akşehir' e gönderen hoca bir daha Salih'ten haber alamaz. Ankara'ya gitmenin daha faydalı olacağını düşünen Küçük Ağa, habersizce Akşehir'e gelir. Karısının Emine'nin Çarıkçı Hasan adlı kişiyle evlendiğini duyunca çılgına döner. Ardından karısının hastalığı ve ölmek üzere oluşu roman kahramanını derinden sarsar. Oğlu ile yakınlık kurmaya çalışır. Karısı ölür ve oğlunu alarak Mustafa Kemal Paşa'nın bizzat çağırdığı Ankara'ya teşrif eder.

“Küçük Ağa artık öfkesinde vahşi, sükûnetinde mağmum bir insandı. Mücadele[de] yırtıcı, dostluklarda ve kanaatlerinde fedai idi. Emine'nin toprağa verildiği akşam Ankara'ya dönmüş ve kurtuluş ile kuruluş yıllarının kaplanı olmuştu. Devirler geçecek, hayranlıklar görececek, düşmanlıklar görececek, varlığı da yokluğu da bütün unsurları ile tadacak, fakat mutluluğu sadece bir hatıra olarak tanıyacaktır. Tıpkı bulutlar ardındaki bir güneş gibi hüznün, hüznün, yığın yığın hüznün tüllerinin ardında; hüznün mutluluğun ikinci adıydı artık” (Buğra, 2003, s. 477).

Mikhail Bakhtin (2001) göre: “Bir roman kahramanının, sözcüğün epik ve trajik anlamında bir “kahraman” olmaması gerekir: Kendisinde olumlu olduğu kadar olumsuz özellikleri de hem yüce hem bayağı hem ciddi hem gülünç nitelikleri birleştirmesi gerekir. Ve kahraman çoktan tamamlanmış ve değişmeyen bir kişi olarak değil; evrilmekte ve gelişmekte olan biri, yaşamdan ders alan bir kişi olarak resmedilmelidir (s.173).

Fakat roman başkışisi başlarda fikri yönü ağır basan bir kişi iken Ankara'ya gitme kararını vereceği süreçte artık epik bir kahraman olacaktır. Bu durum roman kişinin yeni bir kimlik edindiğinin net göstergesidir.

3.3. *Küçük Ağa Romanının Diğer Kişileri*

3.3.1. Çolak Salih

Tarihi kronolojide Çolak Salih adına rastlanmamakla beraber benzer kişilerin tarihte gazi olarak rol oynadığı görülmektedir. Tarık Buğra Çolak Salih'i anlatırken çocukluğunda iz bırakmış bir gaziden yola çıkarak aktardığını ifade eder. "Çolak Salih tipi, yazarın çocukluğunda babasının yazıhanesine gelip giden "Topal Gazi" adındaki kişiden esinlenerek yaratılmıştır" (Görkem, 1977, s. 15).

"Babamı bazı akşamlar, bürosundaki arka odada, 'Topal Gazi' dedikleri bir adamla, bir iki kadeh parlatırken bulurdum. Bu da benim onuruma dokunurdu: Babam büyük adam.. en sayılan..elbette. Ötekine gelince, adı üstünde işte.. döküntünün biri. Kötü giyimli üstelik. Gazi'den kime ne? Okul çocuğuyum ben: Gazi'nin bir Mustafa Kemal Paşa'nın yanında anlamı var. Kısacası, onuruma dokunuyordu işte, babamın onunla arkadaşlığı! Bir akşam yine beraberdiler ve ben, ondan ayrılınca, söyledim bu duygumu babama. Ve.. yüzümde.. rahmetlinin yediğim dört tokattan birisi..çarşının ortasında patlayıverdi; ama patlayan bir şey daha vardı; babamın sesi: -Kim o adam, biliyor musun? Ve eve gidince beni bir odaya çekip anlattı Topal Gazi'nin kim olduğunu. Kısacası, kestirmeden elbette; ama Küçük Ağa'mın, Küçük Ağa'dan çok sevdiğim Çolak Salih'i -işte o zaman- oğulduruğa düşmüştü sanırım" (Buğra 2017, s. 200).

Romanda Salih cephede kolunu kaybederek romanın engelli kişilerinde birisi olarak kurguya dahil olan kişidir. Roman başkışisi gibi zamanla değişecek olan Salih Millî Mücadele'de tüm yenilgilerine rağmen etkin rol oynayacak ve İstanbullu Hoca'yı etkileyerek onunda bu harekette etkin rol almasını sağlayacaktır.

Millî Mücadele'de hem kolunu kaybetmiş hem de yüzünün bir kısmı paramparça olmuştur. Cepheden Akşehir'i yalnız değil Çolak lakabına sahip olabileceği fiziksel kayıplarla döner. Kaybı sadece fiziksel değil psikolojiktir de. Çolak Salih simge kişilerden birisidir. O roman yazarı Buğra'ya göre devletin hem psikolojik hem de fiziksel yüzüdür. Gerçek olan Salih'in fiziksel olarak parçalanması değildir heybetli, milletini hatta gayrimüslim halkı koruyup kollayan bir imparatorluğun parçalanmasıdır.

Ruhen ikilik yaşayan, kararsızlık karanlığında tutarsız davranış sergileyen önce çabalayan sonra bezginlikle hareket eden ve en sonunda tüm kayıplarına rağmen daha güçlü olarak doğan Salih, aslında yeni kurulan, küllerinden doğan bir devlettir. Buğra'ya göre; "Çolak benim için Osmanlı İmparatorluğu'nun simgesi olmuştur: Ve ben, onun uyanışında zaferin gerçek anlamını bulmuşumdur. O bedeni Osmanlı, o ruh yapısını da devletler kuran millet gördüm" (Buğra 2017, s. 20).

Romanda Salih Arabistan'dan ruhen sarsılmış yorgun, bitkin, umutsuz bir yıkım içinde memleketine, uzun zamandır yolunu bekleyen anasının yanına döner.

"Bitkin tren Halep'ten yüklediği kendinden de bitkin kafilenin belki de en çökkün, en yıkılmışını Akşehir istasyonuna bıraktı. Bozgunla biten o anlatılmaz maceranın döküntüleri sılasına kavuşan bu silâh arkadaşlarına vagonların pencerelerinden donuk donuk bakıyorlardı. Ne gülen ne el sallayan ne de bir çift lâf eden oldu. Tren puflaya puflaya kuzeye doğru uzayan ve sonu gelmeyeceğe benzeyen yoluna koyulmuştu. Salih yavaş yavaş eriyen ve bir defa daha göremeyecek olduğu bu yüzlere öyle kımıldamadan bakarken o büyük, o yürekler paralayıcı bozgun için dikilmiş bir heykelden başka bir şeye benzemiyordu. El sallamak, güle güle bağışlamak isterdi. Bahtınız açık olsun demek isterdi. Fakat el sallayamazdı, bir eli bütün kolu ile birlikte Kütül Ammare de bir kum tepesinde kalmıştı, öbür eli de pis, sefil fakat kocaman, torbasını tutuyordu. Ve artık bütün iyi dilekler boşunaydı, bu tirenin yolcuları gülmeyi de bahtlarını da topyekûn kaybetmişlerdi. Bunlar bozgunun sakat, yarım kalmış döküntüleri idi, işe yarabilecekler esir kamplarında ve tecrit edilmişlerdi" (Buğra, 2003, s. 13).

Akşehir'e gelen Salih çocukluk arkadaşı Niko ile karşılaşır. Niko Salih'in perişanlığı, pis kokusu karşısında şaşkındır. Vakti zamanında Niko'yu insanlara karşı koruyup kollayan yakışıklı güçlü delikanlı artık tam bir insandan öte organlarının yokluğunu kimi zaman Salih tüm bu olanlara, görünüşüne, duruşuna rağmen iyi olduğunu ifade eder. Salih bir kabullenmeme aşamasındadır. "Ceketinin onbaşılık şeridi sökülmüş sağ kolu bomboş sarkıyordu. Sağ kulağı yarım, yanağı kapanmış bir yaradan ibaretti ve iyiyim diyordu. Açlık, uykusuzluk, kızgın güneş, kum fırtınaları ve ölümle bir daha, bir daha, belki bin defa pençeleşmeler, kavurup gitmişti de iyiyim diyordu" (Buğra, 2003, s. 16).

Arabistan Cephesi'nde fedakârca savaşan bir kişi olan Salih, Akşehir'e döndükten sonra artık hayata karşı duruşu, hal ve tavrı değişmiş bir kişidir. Öncesinde ibadetini yapan Salih bu kimliğine aldığı yenilgiler sonucu veda ederek tam tersi bir kimlik yaratır.

Artık umursamaz, cephe öncesi Salih'in gitmeyeceği, gelenekçi yapısını sekteye uğratacak meyhanelerde içki masasından kalkamaz hale gelir. Bu davranışlarının arkasında bıkkınlık, bezginlik, kaybettiği kolu, yarım bir insan oluşu vardır bir de arkadaşı Niko. Öyleki Salih'in bu yaşadığı değişimden önce önünde eğildiği mahalle büyüklerinin onu artık insan yerine koymayıp onu alçaltacak sözler bile kullanmaları Salih'in dönemsel vurdumduymazlığından payını alır. Salih için ilk görev annesinin kolunu kaybettiğini ve yüzünün parçalandığını kabullenmesidir. Bu durum onu tedirgin eder çünkü annesi Fadik yaşlı, yalnız bir kadındır. İkinci görev olarak ise mahallede onu bekleyenlere vereceği hesaptır. Salih, Niko'nun ona acıyarak bakan gözlerinden kurtularak şehre anasının yanına gelir, kapıyı çalar.

“Sonra kendini bıraktı ve sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Sık sık:
-Salih'im, Salih'im, 'diyordu. Fakat artık salıncaktaki bebeğe söyler gibiydi.
Ve birden dondu kaldı. Ağlamıyordu da neden sonra ve büyük bir zorlayışla:
- Kolun... diyebildi.
Salih'e 'inme tirenden... al başını git' dedirten facia başlıyordu. Her şeyi önceden hesaplamış olması işine yaradı. Şaşılacak bir can sıkıntısı ile:
- Amaan sen de be ana ...
Geldiğime şükredecek yerde kalkmış kolun diyorsun. Harp bu be ana.
Şimdi şakacılığı da şaşılacak kadar tabii idi:
- Bir kolun lafı mı olur? Afyonlu bir çavuş başını bıraktı da döndü memleketine. Daha neler var... Harp bu” (Buğra, 2003, s. 20).

Salih anasına yaşattığı yıkımın farkındadır. Salih'in çolak oluşu yavaş yavaş duyulur, görülür. Onu ilk görenler ona acır gözle bakarlar.

“Kız, bu Fatmanım Teyze'nin Salih değil mi?”

‘Töbe töbe...’

‘Vah vah...’

‘Aslan gibi oğlanın haline bak anam.’

‘Gız vallahi yüreğim cız etti’ (Buğra, 2003, s. 29).

Fakat ona acıyan gözle bakanlar onun Niko ile birlikte hareket etmesinden sonra ona kızgın gözlerle bakarlar. Salih'te ise onu suçlayacaklar hissine karşı kendini savunması gerektiği düşüncesi baş gösterir. Kahveye girdiğinde ona sorulan sorulara şu şekilde karşılık verir:

“- Ne bileyim ben? - omuzlarımı silkmıştı - . Seferberlik dediler, Sancâk-ı Şerif açıldı dediler, hadi askere dediler, biz de gittik. Padişahım çok yaşa diye bağırdık. Sonra toplar tüfekler patladı. Boyuna yürüdük, koştuk, süründük, sindik, saldırdık, ikide bir süngüleştik. Kiminde kazanmışız, ilerliyormuşuz, kiminde gerilemişiz. Hepsinde de ölen tam ölüyor, kalanlarınsa kimi tam, kimi de yarımyamalak kalıyordu. Sonunda harp bitti, yenildik dediler (Buğra, 2003, s. 40).

Salih’in her şeyden ümidini kesmiş, artık hayattan bir beklentisi yokmuş gibi görünen tavrı kahve sakinlerini kızdırır. Özellikle de herkesin düşüncesine duygusuna saygı duyduğu Ali Emmi’yi. Mahallenin kızmasının altında yatan sebep ise yenilmişliği kabul etmektir. Salih çok fazla yara alması bir yana bu hasar tüm milletindir. Cepheye giden sadece o, kolunu kaybeden, yüzü parçalanan sadece o değildir. Kimisi cepheden dönememiştir bile. “-Salih kıpkırmızı olmuştu. Tam ağzını açacağı sırada Ali Emmi bir delikanlı gibi gürledi: -Utan len Hafız’ın oğlu utan. Koca Memalik’i Osmaniye senden beter oldu, bin beter oldu. Kıçı kırık İtalyan askeri gelmiş tâ Akşehir’e dayanmış da Hafızın oğlu kolundan budundan konuşur. Haram olsun o gazâ sana diyecem emme dilim varmaz. Utan, utan ” (Buğra, 2003, s. 41, 42).

Niko ile vakit geçirmeye devam eden Salih benliğini iyice kaybeder. O yıkılmak üzere olan Osmanlı’dır. Romanda geçen ‘hilal’ simgesi, Salih’in yani Ali Emmi’nin gözünde yaşadığı değişim aslında Osmanlı Devleti’nin yaşadığı değişimin simgesidir. Hilal Kurtuluş Savaşı’nı Salih’e benzetilerek simgelenmiştir; “Ali emmi, daralıp açılan, bir sağa, bir sola doğru dönen, hop...hop diye çömeliyor doğrulan hilali seyrediyor fakat bunun asıl manasını anlayamıyordu. Koca Memelik-i Osmaniye senden beter oldu da?... Demişti. Ali Emmi bu hilâli Memalik-i Osmaniyye sanıyordu” (Buğra, 2003, s. 53).

“Ali Emmi’nin var sandığı o şey yoktu artık. Hilâlin ortasında bir Salih vardır; tek kollu, yüzü paçavraya dönmüş bir Salih, dünyası çökmüş bir Salih!...” (Buğra, 2003, s. 54).

Rumların ve Salih’in oluşturduğu bir horonda Osmanlı’nın çöküşüne işaret eden bir hilal oluşur. Salih’in umursamazlığı, ona edilen küfürlerle bile aldırış etmemesi onu toparlamaya çalışan insanları kızdırır. Öyle ki kahveye geldiğinde başta Ali Emmi olmak üzere çoğu mahalleli ona yüzlerini çevirir:

“-Len ne yüzüz herifsin sen!..’
 ‘-Bak arsız. Bak hele...’
 ‘-Yalak herif... Sana lâf eden var mı?’
 ‘-Seni davet eden oldu mu len...’
 ‘-Kalk git buradan...’
 ‘-Sen git meyhaneye de gâvurlarla kadeh tokuştur...’
 Bütün bunlar Salih'in her gün işittiği lâflardı.
 Lâkin o bunlara aldırılmaz, sırttır:
 ‘Hı hı hı...’ der cebinden çıkardığı İtalyan sigarasını yakar, bacak bacak
 üstüne atardı” (Buğra, 2003, s. 66).

Salih, yetersizlik duygusuyla hareket eder fakat fazlasıyla önemsenmek, bir işe yaramak, faydalı olmak isteği içten içe yenemediği bir istektir; “Bir işe yaramam değ mi doktor bey?” (Buğra, 2003, s. 74).

Salih'in bıkkınlığı, kolunu kaybetmesi ve buna rağmen mağlubiyet sebebiyle devlete duyduğu öfke İstanbullu Hoca adındaki kişinin memleketlerine atanmasıyla iyice alevlenir. Çünkü hoca padişaha sonuna kadar bağlıdır Akşehir'e ilk geldiği günlerde. İşte bu durum Çolak Salih'in hocayı küçümsemesine ve ağzından dökülebilecek padişahım sen çok yaşa sözlerine karşı alaycı bir tavır takınmasına sebep olur. Ta ki İstanbullu Hoca'nın ilk vaazına kadar.

“Salih hırsla homurdanıyordu:
 Gidecem ben. Gidecem buralardan!..
 Sigarayı sömürür gibi içiyordu. Tez bitirdi ve tazeledi: işleri güçleri vır vır
 çene çalmak... ‘Yok Devlet-i Osmaniyeymiş..Yok İstanbullu
 Hocaymış..Yok padişahımızmış..Ne yapmış bana Devlet-i Osmaniye?
 Padişah bana kılını mı vermiş? İstanbullu Hoca topları iftar topu mu
 sanırmış?’” (Buğra, 2003, s. 70).

Salih'e göre kendisi bu savaştan yenik çıkan kişidir ve yine ona göre Mehmet Reşat Efendi ise bol keseden atan, icraat yerine sadece konuşmakla yetinen, padişahın, halifenin arkasına sığınan bir kişidir. “Bağır bakalım, padişahım çok yaşa! diye de kimin karnı doyuyor, kimin ağrısı, sızısı diniyor, görelim!..” (Buğra, 2003, s. 83).

Çolak Salih'in İstanbullu Hoca hakkında düşündükleri, duyduğu öfke öncelikle çocukluk arkadaşı, yediği içtiği ayrı gitmeyen Niko'nun gerçek yüzünü bir tesadüf sonucu görmesiyle biraz diner hatta onunla konuşmak için gitti kapıdan geri döner çünkü içtiği içkinin hoca üzerinde ona karşı olumsuz bir tutar sergileyebileceğini düşünür.

“Niko büsbütün vahşileşen sesiyle öbür gün Trabzon’a gidiyorum, gelen gelir! Diye bağırması, buna çeşitli sesler: -Ben de... Ben de...’ diye cevap verirken papaz: Niko’nun temsil ettiği ruh ve müstakbel ve aziz Pontuz için içeceğimiz şimdi, demişti” (Buğra, 2003, s. 88). Çolak Salih’in duyduğu bu konuşmalar ve yarım yamalak anlayabildiği; “çete hareketlerinin bütün rumlar tarafından her şekilde desteklenmesi” (Buğra, 2003, s. 84). Salih’in gaflet uykusundan uyanmasını sağlamıştır. Artık tek amacı ‘Niko’ gibilerine galip gelme düşüncesidir.

“Hâlbuki onun bir tek isteği vardı. Niko'nun karşısına çıkmak. Yerini, yolunu bilmediği Karadeniz kıyıları burnunda bir sıla özleyişi gibi tütüyordu. Pontos mu Pontus mu, ne karın ağrısı ise, bu lânetleme hayâlin peşine düşüp devlet hakkını, çocukluk arkadaşlığını hemşeriliğin tuz ekmek hakkını çiğneyen Niko'larla hesaplaşmak istiyor, bunun için yanıp tutuşuyordu” (Buğra, 2003, s. 282).

Salih değişimin zirvesinde de hala aynı düşünce ve istektedir. Hedefi bellidir:

“Salih şimdi yalnız Niko ile hesaplaşmak için yaşıyordu ve Osmanlı ülkesinde şimdi binlerce ve binlerce Salih vardı. Osmanlı ülkesinde şimdi Rum'ların, Ermeni'lerin tatlı dilleri güler yüzleri ile uyumuş binlerce ve binlerce Salih o ilk fırsatı o intikam saatini yaratmak için insanüstü bir çabaya girmiş bulunuyordu. Bunlar için asıl hedef, İngiliz, İtalyan, Fransız, hattâ Yunan değil, ihanet eden Niko'lardı, Agop'lardı, Salih'lerin zaferinden ötekiler değil, bunlar korkmalıydı. Ve korkuyorlardı da” (Buğra, 2003, s. 380).

Salih’in şahit olduğu konuşmalar, hayatında büyük değişimleri inşa edecektir. İçsel olarak yaşadığı çatışmadan, vurdumduymazlıktan, çökmüş kişilik yapısından ancak bir şeyler yaparak kurtulacağını fark eder. Sağ kolunu, sağ kulağını, yüzünün parçalanmış bir kısmının artık geri gelmeyeceğini bilir ama kaybettiği gururunu, eskisi gibi adam yerine konulabilecek konumunu, hatta milli mücadeleyi kazanabileceklerinin farkına varır. Çolak Salih milli mücadelenin en büyük destekçilerinden biri olan ve cephede tanışıkları Doktor Haydar Bey’in de onu yüreklendirmesiyle umutlarını yeniden kazanır. Sağ kolu yoktur ama azminin verdiği kuvvetle işleyen sol kolu vardır. Artık yokluklarda boğuşmaktan öte kendinde var olan uzuv ve o uzuvlara yükleyeceği görevlerle vardır. Sağ kolunun gücünün tamamını sol koluna yükler ve çevresindekilere şaşkınlık verecek bir nişancı olur. İlk denemeleri başarısızlıkla sonuçlansa da pratik yaptıkça başarılar elde etmeye başlar. Başarı elde ettikçe kaybettiği güvenini yavaş yavaş bedeninde hissetmeye başlar.

"Ah sağ kolum, ah, o da olacaktı ki" diye eseften çok gururla mırıldandı. Çünkü artık kendini eskisi gibi aciz hissetmiyordu. Kendine karşı güveni belirmişti, çok şey yapabileceğine inanıyordu artık. "Ah sağ kolum" deyişi o eski deyişlerden bambaşkaydı. "Sağ kolum da olsaydı dünyayı alt ederdim" demek istiyordu " (Buğra, 2003, s. 108).

Dışlanmışlık, hor görülmek, küfürlere maruz kalmak kimi zaman da umursamazlığına içerleyen birisinin dayağını yemek ve bu dayakla Osmanlı gibi çöküş sergilemek, roman kişisi Salih'i tüm boş vermişliğine rağmen çok etkiler. Koluyla ve sonrasında kendi dışında birisi gibi davranarak kaybettiği prestijini yeniden kazanmak, önemsenmek ister. "Bugünlük bu kadar, her gün üç mermi" diye düşündü. Üzerinde bir ciddiyet vardı. Kendini büyük görmek, mühimsemek istiyordu" (Buğra, 2003, s. 107).

Kendini kanıtlama çabası içinde olan Çolak Salih'e çevresindeki insanlar da tek koluyla ulaştığı başarıdan dolayı yavaş yavaş güvenmeye başlar.

"Salih'in, son heceyi söylerken, şimşek gibi dönmesiyle tetiğe basması bir oldu. Yaprığın göbeği çatlamıştı. Ardından, tek saniye içinde bir daha, bir daha... Öbür iki hedefteki delikler çiftleşti. Tesir büyüktü. Bilhassa acemiler büyülenmiş gibiydi. Yüzbaşı çatık yüzünde belli belirsiz bir gülümseyişle:
-Aferin ulan çolak, dedi.
Doktor da sırtını tapaladı. Salih'e gelince o şimdi ciddileşmiş, vakurlaşmıştı" (Buğra, 2003, s. 156).

Doktorun ona verdiği görev ise Milli Mücadeleciler arasında bir haber sağlama mekanizmasıdır. Fakat bu durum Salih'in zoruna gider. Onun askerlikten öte haber taşıma görevini daha iyi yerine getirebileceğini düşünerek gönlünü almak istediği Salih'e şu sözleri söyler:

"Doktor omzunu okşaya okşaya gönlünü almaya çalıştı: Salih, oğlum, çocuk olma. Kimsenin gördüğü iş ötekinin berikinin gördüğünden aşağı sayılmaz. Bi bakıma Ali emmi hepimizden faydalı, hepimizden büyük iş yapıyor. Anladın mı? Sonra sen kılık kıyafetimize bakma. Bizimki de askerlik oğlum... Hem de alâsı. Biz de öl emrini de öldür emrini de veriyoruz, emri alanın da kılı kırkırdamıyor. Sen denileni yap, için rahat etsin haydi güle güle. Ali Emmi'nin ellerinden öperim. Rıza'ya selam söyle. Salih'in aklına yatmıştı: 'Haydi eyvallah.' derken işi şakaya boğdu" (Buğra, 2003, s. 157).

Salih'in görevi vur emri ile cezalandırılan İstanbullu Hoca'yı bulmaktır. Vaazlarını can kulağıyla dinlediği hatta hayranlık duygusu geliştirdiği İstanbullu Hoca'nın Kuvayı Milliye'ye destek vermemesinden ötürü kaçması ve kaçtığı yerden getirilmesi Çolak

Salih'in aldığı en önemi görevdir. Bu görevi Yüzbaşı Nazım'dan kendi ister. İstanbullu Hoca'nın doğum yapacak olan karısını görmek zorunda olduğunu düşünen Doktor Haydar Bey, Reis Bey, Ali Emmi gibi Kuvayi Milliye'ye destek veren kişiler evinde Hoca'yı yakalayabileceklerini düşünür fakat gönülleri razı değildir. Aslında bir vicdan azabı içerisine düşer bunu fark eden Salih Yüzbaşı Nazım ile konuşur ve bu görevi üstlenmek için müsaade ister. Fakat Salih'in tek amacı İstanbullu Hoca'yı bulup onu korumaktır.

“Öğle yemeğinden sonrada Küçük Ağa'yı odasında yalnız otururken yakaladı:

Az konuşalım derim Ağa, müsaaden var mı?

Hay hay, genç otur.

Salih oturdu. Küçük Ağa'ya değil, başını yana çevirmiş duvara bakıyordu.

Söyle bakalım, bir şey mi isteyeceksin?

Salih birdenbire tabancasını çıkarıp önüne koydu. Küçük Ağa şaşalamıştı, fakat asıl şaşkınlığı Salih: ‘Ben İstanbullu Hoca ile konuşmak isterim.. Beni tanımadın Hoca Efendi. Ben Akşehir’denim. Çolak Salih derler bana. Kuvvadanım. Yollara seni vurmak için düştüm. Bilin işte, emir böyle. Amma Reis Bey de, Ali Emmi de seni vurmakla Kuvvanın eline bir şey geçmeyeceğini iyi bilirlere, ben de onlara güvenirim. Sonra, yüzbaşının sandığı gibi, gari senin Kuvvaya bi mazzaratın da dokunmaz. Ama deriz ki faydan olur. Allah nazardan saklasın, maşallah aslan gibi de delikanlıymışsın. Kafan gibi bileğin de zorlu görünür. Ben şu sakat, keçe kafalı halimle memleket için çırpınıp dururken senin gayret göstermemen yakışık alır mı? Hani valla haddimi bilmediğimden değil..İçimde taş gibi durduğu için konuşurum. Var yolunu değiştir. Gari halkı irşada mı çalışın, yoksam düşmanla mı, çetecilerle mi vuruşun, orasını sen bilin. Amma birinden birini yap... Ya bunu yap, ya da beni vur” (Buğra, 2003, s. 303, 304).

Küçük Ağa'yı koruma isteği onun gibi genç, insanları derinden etkileyebilecek bir vizyona sahip olan bir şahsın ölümden öte diri kalarak, Kuvayi Milliye'nin önemli bir temsilcisi olarak, Millî Mücadele'ye büyük ve yerinde katkısı olabileceğindendir. Yavrusunu görmeye fırsatı olmadan kaçmak zorunda kalan mücadeleci kişilik yapısına sahip Küçük Ağa'nın öldürülmemesi hem yavrusuna kavuşabilmesi hem de mücadeleyi desteklemesi bakımından her iki tarafa da katkı sağlayacaktır. Salih'in kafasında bu tarz düşünceler kurarak hareket etmesi onun fiziksel olarak geride kalmışlığının önüne geçebilecek güçtedir. Salih fikri anlamda vatanın kurtuluşunda büyük bir rol oynamıştır. Çolak Salih kaybettiği kolu, yüzünün bir kısmı ve kulağının ona verdiği yetersizlik duygusundan ödünlenme savunma mekanizmasını kullanarak kendi psikolojisini sağlam

tutmuştur. “Bireyin bütün olumsuzluklara rağmen üstünlük duygusunu doyurmaya çalışması, herhangi bir alandaki eksikliğini veya başarısızlığını başka alanlardaki etkinliklerle kapatma çabasına ödünleme mekanizması denir. Eksikliğin olduğu alanda da yoğun şekilde çalışıp aşırı geliştirmesi mümkün olabilir” (MEB, 2014, s. 15).

Salih artık kendine daha çok güvenir. Küçük bir hamle ile Küçük Ağa’yı ikna etmiş ve kurtuluş safına çekmeyi başarır. Salih için değişim kaçınılmazdır. Geçirdiği değişimi artık daha iyi idrak etmekte bunu sık sık düşünerek aşama kaydettiğinin farkındadır.

“Şimdi, bir yıl önceki sevkıyat treninden inişi aklının kıyısından bile geçmiyordu. O ezik, o perişan, o kaçmak, o ölüme pek benzemeyen kaçışa sığınmak isteyen Salih asırlarca ötede kalmış gibiydi, o Salih bir başkasıydı, belki yakından tanıdığı biriydi, fakat katiyen kendisi değil” (Buğra, 2003, s. 348).

Salih Akşehir’e ilk geldiğindeki yılgın, umarsız, perişan hali ikinci gelişinde yerini artık daha güçlü bir Salih’e bırakır. “... daha bir cesur, daha bir dik yürüyüşle sokak aralarına daldı” (Buğra, 2003, s. 349).

“Şimdi, sanki sağ kolu yeniden uzamış, sanki yüzündeki korkunç yara izi silinip gitmiş, sanki Kinnar’daki korkunç patlayıştan önceki tığ gibi, Salih onbaşı geri gelmişti. Şimdi kendini o kadar kuvvetli, o kadar dinç ve tam öylesine bütün münasebetlere lâyık buluyordu, gönlünde bir kahraman rahatlığıyla türkü söylüyordu” (Buğra, 2003, s. 348).

Salih, başı eğik bir şekilde geçtiği kasabalıdan, pek çok hakarete maruz kaldığı kahvehane mensuplarından artık çekinmez. Kendini arka planda değil değil aksine Milli Mücadelede kilit isime ulaşan ve birlikte çok işer başarabilecek bir anahtar görmektedir. Salih yeniden doğmuştur.

“Ama Salih, Tanrı ona ikinci bir doğum ihsan etmiş gibi, kelimenin bütün gücüyle, bir kahramandı şimdi. Esaretten döndüğü zaman doğru dürüst ekmek ve kaşık tutamayan sol elinden kurtuluş çabasının en yana silâhşörlerinden birini yaratmış, o çürüyen ruhundan iradelerin en faziletlisini fişkırtabilmişti. Aldanısları inat, yanlışları isyan olsa bile ona kimin ne demeye hakkı vardı, çünkü kimin bu mucizede emeği, hatta arkalama payı vardı?

Kısacası, Salih trajik bir iç mücadelesini, görgüsüzlüğüne, bilgisizliğine, düşünce yetersizliğine rağmen tek başına ve şahane bir kahramanlıkla sürdürmüş, sonra zafere ulaştırmayı başarmıştı. Eli öpülecek adam Salih değil de kimdi?” (Buğra, 2003, s. 356).

Salih Küçük Ağa ile birlikte hayatın onlara sundukları görevi yerine getirirler. Fakat Salih'in görevi henüz bitmez. Bir diğer görevi Küçük Ağa'nın karısı ve çocuğunu bulup onlar hakkında Küçük Ağa'ya haber getirmektir. Küçük Ağa'nın içinde taşıdığı özlem yangının alevi Salih'i de sarar ve Akşehir'e bunun için gider fakat yaşadığı büyük bir hüsrandır. Çünkü karısı Emine başka birisiyle evelenmiş ve kokusunu bilmediği oğlu başka bir adama baba demektedir. Bu durumu öğrenen Salih'ten bir daha haber alınamaz.

3.3.2. Ali Emmi

Tarihi gerçekliği olmayan Ali Emmi romanda Akşehir'de yaşayan Çolak Salih'in aynı mahalleyi paylaştığı, mahallelinin hem yaşı hem de bilgisi gereğiyle saygı duyup, fikir danıştığı mahalle büyüğüdür. Ali Emmi ülkenin savaş döneminde yaşadığı yıkımlara içten içe üzülse de çevreye bu enerjisini yansıtmayan kolunu, bacağına ya da herhangi bir uzvunu kaybeden gazilerin karşısında dimdik durup onları yüreklendiren bir kişi yapısına sahiptir. Çolak Salih'in yılgın haline kızan ona ağzına gelen lafı söyler. O bir Millî Mücadele taraftarı olan Anadolu'dur. Kuvayi Milliye destekçisi olan Ali Emmi, İstanbullu Hoca'nın öldürmesi gerektiği fikrini kabul eder ama içten içe bu duruma razı gelmez. Çalışmalarını Yüzbaşı Nazım, Ağır Ceza Reisi, Doktor Haydar Bey ve sonrasında kendini toparlayan büyük bir değişim yaşayan Salih ile iş birliği içinde yürütür. O Millî Mücadele'nin fikri safhasındaki kişidir, kişiler arasındaki köprüdür. Romanın sonlarına doğru artık yaşı gereği hastalıklarla pençeleşir. Ama hemen ölmez. Çünkü kazanacaklarından adı kadar emin olduğu zaferi bekler.

“Ölümümü mü beklersin len densiz!...

...

Ölmem ben len, korkma sen. Zaferi görmeden ölmem ben” (Buğra, 2003, s. 392). Ali Emmi'nin ölmek üzere oluşu tüm çevreyi yasa boğar. ‘Ve yetmiş yılın varlıklar, yoklukları, harpleri, dostları, hastalıkları, çeşitli kayıpları ile mertçe, yiğitçe savaşıyan beden kendini bırakıverdi. Artık hiçbir şey, ama iyi, kötü hiçbir şey.. ve arzu, ve umut, ve sevgi, ve hak davası.. hiçbir şey, hiçbir şey bu binlerce adele ve sinirin en ince, en küçüğünde de, en güçlü, en büyüğünde de mikronluk bir karşılık bulunmayacaktı. Küçük Hacı sesinin tonunu hafifçe yükselterek Ali Emmi'nin o güzel, o sevgi ve anlayış dolu, o erkek gözlerini kapadı” (Buğra, 2003, s. 394).

3.3.3. Doktor Haydar Bey

Gönülsüzlerin Haydar Bey olarak da bilinen Doktor Haydar Bey'in tarihi gerçekliği hakkında bir bilgi yoktur. Fakat Millî Mücadele Dönemi'nde cephe gerisinde halka yardım eden onları tedavi edip hayatlarını kurtaran pek çok doktora rastlanır.

“Otuz beş yaşında, orta boylu, çelimsiz, yüzü çığıltı, durgun denecek kadar içine kapanık bir adam olan Haydar Bey Arabistan cephesinde zabıt idi. Harbin sonlarına doğru bir Arap aşireti tarafından seyyar hastanesiyle birlikte esir edilmişti. (Buğra, 2003, s. 63). Bu esaret sırasında bile onu tutsak edenler karşısında ezilip büzülmeyen, boyun eğmeyen, kin duymayan bir kişilik yapısıyla okurları karşılar. Kurtuluşu ise Arap beyinin tedavisiyle gerçekleşir. Arap cephesinde Salih’le tanışan doktor tutsaklıktan kurtulur kurtulmaz memleketi Akşehir’in yolunu tutar. Orada Kuvvacılar için çalışmaya, halkı saltanat ve hilafetin egemenliği dışına taşıyarak onlarda milli bilinci uyandırmaya çalışır. İstanbullu Hoca ile bu durumu konuşmak üzere fırsatlar yaratmaya çalışır. Çünkü o da kasabalı gibi hocanın temiz yüzlülüğü, hitabeti ve halkı etkileyiş tarzına hayran olmuştur. Aranan bir isim oluşu İstanbullu Hoca ile görüşmesinde kendini farklı biri olarak tanıtmamasının sebebidir. Kendini Çavuş Ahmet olarak tanıtır. İstanbullu Hoca’ya Kuvayi Milliye hareketine katılması için konuşmalar yapar. Bu konuşmaları yaparken makul davranır. Fakat İstanbullu Hoca kendinden ödün vermez. Ama Doktor Hayri Bey mantıklı konuşmasının ardından hocanın sakallarını okşayıp düşündüğünü ilk defa fark eder ve bu durum onda büyük ümitler doğurur. Doktor Hayri Bey’in kıvrak zekâsı, karşıt düşünceye olan saygısı ve sabrı doktorun İstanbullu Hoca’ya karşı söylediği sözlerden, onu etkilemek, ona kalabalık görünmek için söylediği hiçbir sözden geri durmadığının göstergesidir. O inandığı ülkü için saygı sınırlarını aşmadan her şeyi yapabilecek, güçlü bir savunucudur. İstanbullu Hoca’nın içinde huzursuzluk uyandıran sözleri ise zamanla Hocadaki değişime büyük katkı sağlayan türden olacaktır:

“Fakat Hoca efendi biz Zât-ı Şahâne’ye karşı değiliz ki....Ve millet bizimle beraber Hoca efendi, bizimle beraber. Biz zannettiğinizden çok kuvvetliyiz. Sizin en yakınlarınızın çoğu bizimle. Asla ihtimal veremeyecekleriniz var bize yardım edenlerin arasında” (Buğra, 2003, s. 125). Doktor Haydar Bey, hocaya Kuvvacıların aslında onun tahmin ettiğinden daha fazla olması düşüncesini özümsetmesi hocayı düşüncelere

sürükler ve onu şüphe denizinde yüzdürür fakat Hoca'yı ikna edemezse de eninde sonunda İstanbullu Hoca'nın Milli Mücadeleye büyük katkısı olacağı düşüncesini taşır.

“Hoca ne diyor Doktor Bey?

Nuh diyor Peygamber demiyor.

Vay namussuz...

Sövme...Büyük adam o. Nasıl olsa yola gelecek... Hoca hepimizden çok iş görecektir” (Buğra, 2003, s. 127). Bu durum doktorun sadece yaşadığı zamana değil ileriye odaklandığının ve ileriye kendi içerisinde birtakım çıkarımlar yaptıktan sonra ne kadar net bir şekilde kestirebildiğinin göstergesidir. İstanbullu Hoca'ya göre kendisinin kuvvacılara destek vermesi Zat-ı Şahane'ye büyük ihanettir. Bu nedenle sözleriyle Doktor Haydar Bey'i onaylamaz. İstanbullu Hoca ile bu konuda anlaşmaya varamayan Doktor Haydar Bey, hoca ile Kuvayi Milliye'ye destek çıkmaması sonucu doğabilecekleri vurgular. Doktor yılmadan hoca ile konuşmaya tekrar gider ve konuşma tarihini hocanın cemaate koşulsuz şartsız hükmettiği ikinci vaaz öncesi seçer. Amacı İstanbullu Hoca'yı ikna edip bu yolda cemaati kuvva aleyhtarı değil; vatanın kurtuluşu için Kuvayi Milliye destekçisi yapmaktır. Bu konuşmasında da hocadan olumlu sözler duyamayan Doktor Haydar Bey istemediği halde İstanbullu Hoca hakkında vur emri çıkarılması için harekete geçer. Görev dağılımlarında mesleki başarısı tamdır. Kimden ne şekilde faydalanabileceğini, hangi kişinin hangi görevi daha iyi yerine getirebileceğini iyi bilir. Bunu yaparken de gönül kırmamaya dikkat edecek hassas bir varoluşa sahiptir.

“Salih, oğlum, çocuk olma. Kimsenin gördüğü iş ötekinin berikinin gördüğünden aşağı sayılmaz. Bi bakıma Ali Emmi hepimizden faydalı, hepimizden büyük iş yapıyor. Anladın mı? Sonra sen kılık kıyafetimize, oturup kalkışımıza bakma. Bizimki de askerlik be oğlum... hem de alası. Biz de öl emrini de, öldür emrini de veriyoruz, emri alanın da kılı kırkırdamıyor” (Buğra, 2003, s. 157).

Doktor Haydar Bey Kuvayi Milliye hareketine İstanbullu Hoca'yı dahil eden kişidir. Yaptığı konuşmalar, Salih'i çok istediği halde ordu da değil de haber getirme, araştırma safhasında görevlendirmesi ve sonrasında Salih'in İstanbullu Hoca etkisi Milli Mücadele'ye desteğin artmasının temel sebebidir.

3.3.4. Yüzbaşı Nazım

Tarihi gerçekliği olmayan Yüzbaşı Nazım romanda Kuvayyi Milliye'nin sağlam savunucularındandır. Halka tesir etmesi üzerine Doktor Hayri Bey gibi o da İstanbullu Hoca'yı ikna edebilmek adına konuşmalara girişir fakat hocanın katı tutumu karşısında söylemek istediği lafları söylemekten geri durmaz. Yüzbaşı Nazım'da Akşehir Halkı gibi hocanın hitabetinden, ses tonunun halkı sarıp sarmalamasında etkilenen kişilerdendir. Fakat başlarda hocaya duyduğu kızgınlık bu durumu görmesine engeldir.

Hocanın istifini bozmadan davasını sürdüreceğini düşünen Yüzbaşı Nazım, hocayı tehdit ederek, aslında insanların onu gözlerinde niçin büyüttüğünü sorgular: “Sizi de Fuat Paşa hazretlerine alim, fazıl ve çok zeki, çok akıllı, mantık ve muhakemesi sıhhatli bir zat olarak tanıtır dururlardı. Hatta arkadaşım Doktor Hayri Bey bu hususta daha da ileri giderdi. Ama kusura bakmasın, Hoca Efendi, siz dünyadan bihabersiniz ve ehli İslâm ile evlâdı vatana ziyandan başka bir şey veremezsiniz. Biz de artık buna göz yumamayız. Bu son ihtarımızdır. Vebal bizden gitmiştir” (Buğra, 2003, s. 214).

Bu tehdide rağmen duruşunu değiştirmeyen İstanbullu Hoca'yı vurma göre ona verilse bile üzülmeyeceği düşüncesi Yüzbaşı Nazım'ın bir emir kulu olmasında öte, vatanının savunmasızca başka devletlerin egemenliği altına girmesine müsaade etmeyen bir vatansever ile varoluşunu gerçekleştirdiği görülür.

“Biz karar veremeyiz, emir infaz ederiz!” (Buğra, 2003, s. 216). Tüm bu konuşmalara rağmen hoca vaazında Kuvayi Milliye'yi öven değil; yeren sözlerle konuşmasını gerçekleştirir. Konuşmanın başında yüzbaşı tereddüt yaşar çünkü İstanbullu Hoca'nın dünyadan bihaber olduğunu iddia eden kişi odur:

“Hoca efendi en büyük tesiri Yüzbaşı'da yapıyordu. Sesin anlatılmaz tatlılığı ve cümledeki manaya şaşırtan bir kolaylıkla uyuşu, sürpriz kelimeler seçişteki ustalık. Önce bunlar sonra da Hoca'nın tam bir ‘İnanan adam’ olması, mantık ve konuşma oyunlarına sapmadan yalnız olup bitenlere dayadığı düşünce ve hükümlere değer vermesi, Fuat Paşa'nın bu adamdan çekinmekten ne kadar haklı olduğunu göstermişti. Üstelik Hoca Efendi, Yüzbaşı'nın sandığı gibi, dünyadan habersiz de değildi” (Buğra, 2003, s. 216).

“O bir hain miydi? Asla. Bunu kimse diyemezdi. Hele onu çıkarını düşünen, kendi hesaplarına takılıp kalmış bir haris diye düşünmek katı yüreklilikten fazla bir şey olurdu. Hoca vatanını da, milletini de en azından kendisi kadar

seviyor, kurtuluşa giden tek yolu tıpkı kendisi gibi bütün gücüyle arıyor, bu uğurda varını yoğunu ortaya koymak için duraklamayacağını açıkça gösteriyordu. Yüzbaşıyı çileden çıkaran da işte bunu anlamış olmasıydı.” (Buğra, 2003, s. 216).

İstanbul Hoca'nın Küçük Ağa olarak Ankara'ya dönüşü Yüzbaşı Nazım ile yollarını yeniden kesiştirir. Değişim öncesi de ikisinin de tek isteği vatanın kurtuluşudur. Fakat bu uğurda yol ve yöntemleri farklılık göstermiş ve ikisini farklı safhalara sürmüştür. Bu fikir ayrılıklarına rağmen ikisi de birbirinden büyük ölçüde etkilenmiştir. İstanbul Hoca'nın bilgisinin hitabetiyle birleşmesi; Yüzbaşı Nazım'ın dimdik, eğilmeden asker duruşu birbirlerinde kesiştikleri noktadır.

“Küçük Ağa kendisini ‘Reha’ parolasıyla tanıtmış, ilk bakışta da Yüzbaşı Nazım Bey'i hatırlamıştı: Ulu Cami'deki o sarsıntılı vaaz günü Doktor Yüzbaşı Haydar Bey'in sağ gerisinde, sütunun dibinde oturuyordu ne Hoca'ya kuvvacıların hepsinden çok tesir etmişti. Başını dimdik tutuyor, va'zın kendisine yaptığı tesirler yüz çizgilerinden ve bakışlarından pek açık, pek çarpıcı bir şekilde belli oluyordu. O tam bir Osmanlı zabiti idi, hedeflerine bütün canlılığı ile, üstün bir irade ve enerji ile sarılan Türk zabiti” (Buğra, 2003, s. 448).

Yüzbaşı Nazım, romanda Türk asker tipinin en önemli temsilcisidir. Karalı duruşu ile İstanbul Hoca'ya tesir eden ve İstanbul Hoca'nın yaşadığı değişimde önemli olan kişilerden biridir.

“Çok büyük, çok hayırlı iş becerdiniz. Mustafa Kemal Paşa Hazretleri sizi bizzat taltif edecekler. Bu gece dinlenin yarın Ankara'ya yollarız” (Buğra, 2003, s. 449). Yüzbaşı Nazım Bey, kavgasını kazanan bir zabittir.

3.3.5. Mehmet Bey (Ağır Ceza Reisi)

Tarihi kronolojide ismine rastlanmayan Ağır Ceza Reisi Mehmet Bey romanda Kuvayi Milliye'nin önemli taraftarlarından biridir. Tarihi gerçekliği yoktur. Fakat Buğra, roman kişisini, adaletinden etkilendiği babasından esinlenerek yaratmıştır, yazdığı bir mektupta bu durumu şu cümlelerle ifade eder;

"Erzurum asıllı olan babam Mehmed Nâzım Hukukçu idi. Kimseyi hor görmezdi. Sevmesini de, kendisini sevip saydırmasını da bilirdi. Küçük Ağa'daki ceza reisi karakterinin ve beden yapısının ana çizgilerini taşır. Hak ve hürriyet aşkımı ondan aldım. Çıkarıcılıktan onun verdiği terbiye sayesinde tiksinnmeyi öğrendim. Akşehir çevresinde Serbest Fırka ile

Demokrat Parti'nin kurucusu, yayıcısı olmaya çalıştı. İlkinde çok küçük olmama rağmen, onun bir çeşit sekreterliğini yaptım, seçim listelerini ve tamimleri daktilo ettim, gezilerinde ve halkla temaslarında bulundum. Demokrat Parti devrinde ise çıkardığım Nasreddin Hoca isimli haftalık gazete ile doğrudan doğruya İstanbul'un büyük gazeteleri tarafından da ilgi görmüştür. Hemen her sayısından Hürriyet ve Vatan gibi gazeteler iktibaslar yapar, bir yazımı alırlardı" (Bulut, 2014, s. 15).

Ağır Ceza Reisi Mehmet Bey, Millî Mücadele taraftarıdır: “demek Ağır Ceza Reisi Mehmet Bey, Kuvvacılardan yana idi” (Buğra, 2003, s. 148).

Ağır Ceza Reisi Mehmet Bey romanda, “Reis Bey karısını bir yıl önce kaybetmiş, biri bir buçuk, öteki de üç yaşında iki kızıyla yalnız kalmıştı” (Buğra, 2003, s. 83) şeklinde anlatılır. İki küçük çocuğuna Ermeni bir kadının baktığı Reis Bey tüm bunlara rağmen vatanının kurtuluşu için yürekten mücadele eden, hayatını hiçe sayarak çete lideriyle halkın güvenliği için konuşmaya gidebilecek gözünü budaktan sakınmayan vatanperver bir Kuvvacı’dır.

Hukuk sisteminin şart koştuğu fakat içten gelen vicdani tarafsızlık onda mevcuttur. “Ağır Ceza Reisi her zaman olduğu gibi şimdi de dürüstlük, samimiyet ve saf vicdanın timsali gibi görünüyordu” (Buğra, 2003, s. 148). Ağır Ceza Reisi Mehmet Bey, Kuvayi Milliye’nin ateşli savunucuları olan Doktor Haydar Bey ve arkadaşlarına sürekli irtibat halinde olabilecekleri çiftliği tahsis eder. Temiz kalpli oluşu, namusuna düşkünlüğü, vatanseverliği onun en belirgin özellikleri arasındadır. Hatta haksızlık olmasın diye çok sevdiği meslekten istifa ederek sadece Kuvayi Milliye’nin hukuk adamı olur. İstanbullu Hoca’nın değişimine katkıda bulunan isimlerden birisidir. Çakırsaraylı’nın köyleri basıp halkın canına, ırzına, mülküne zarar vereceği söylentileriyle İstanbullu Hoca’nın kapısını çalan Ağır Ceza Reisi Mehmet Bey’in bir kuvvacı olarak çabasını, halkının haklarını koruması hatta Hoca’nın Çakırsaraylı’ya yazmasını istediği mektubu Reis Bey’in bizzat kendisinin götüreceği gerçeği hocayı etkiler.

Ağır Ceza Reisi iyi bir gözlemcidir. İstanbullu Hoca’nın çok şeyler yapabilecek özelliklere ve güce sahip olduğu halde hiçbir şey yapmaması onun sorumluluk bilincinden kaçmasını vurgulayan sözleri hocanın yüzüne açık açık söylemesi İstanbullu Hoca’yı derinden sarsar: “Hoca Efendi’nin, bir, bir buçuk saat içinde ikinci yıkılışı” (Buğra, 2003, s. 80) olur. Bu yıkılışlar İstanbullu Hoca’nın uykusundan uyanmasında etkili olacaktır. Salih, Doktor Haydar Bey, Yüzbaşı Nazım gibi Ağır Ceza Reisi’de

İstanbul Hoca'nın romanın ilerleyen bölümlerinde Küçük Ağa olarak okurun karşısına çıkmasına ortam yaratan kişilerdendir.

3.3.6. Fuat Paşa

Tarihi gerçekliği olan Fuat Paşa romanda da gerçek yaşamıyla ilişkilendirilerek anlatılır. Tarihi kronolojide ismine rastlanabilen Fuat Paşa, Damat Ferit Paşa'nın aksine çıkarlarından öte halkını, kurtuluşunu düşünen Kuvayi Milliye hareketinin önde gelen isimlerindendir. Kuvayi Milliye'ye destek verir ve halkının, halk üzerinde etkili olan diğer kişilerin de bu davada yer alması için uğraşır. İstanbul Hoca'daki cevheri fark eder ve hocanın Kuvayi Milliye hareketine katkıda bulunmasını ister fakat hocadan red cevabı alır. Diğer Kuvvacılara hocayı ikna etme görevi verir. Fakat başarılı olamazlar ve Fuat Paşa İstanbul Hoca için vur emrini çıkarttırır. Fuat Paşa'nın, İstanbul Hoca hakkında vur emrini vermesi aslında Küçük Ağa'nın doğum sancısını başlatır. Fuat Paşa'nın değişim sürecine etkisi büyüktür.

3.3.7. Niko

Romanda Salih'in çocukluk arkadaşı olan Niko'nun tarihi bir gerçekliği yoktur. Fakat Niko'nun Rum oluşu, Pontus Rum Devleti'ni kurmak gibi hayallere sahip olması hatta Niko'yu milli mücadeleden alıkoyarak onu yolundan saptırması bakımından tarihteki Rumların temsilcisi olarak romana konu edildiği görülür. Tarihi kronolojide Niko yoktur. Fakat Pontus Rum Cemiyeti kurmak isteyen 'Niko'lar vardır.

“Bizim bu muameleye hiddetimiz, Rumluğun hıyanetini patriğin bu beyannamesiyle öğrenip işittiğimiz için değildir. Biliyoruz ki o hıyanet dört yüz seksen beş senedir için için ve yedi sekiz senedir de açık devam ediyordu. Biliriz ki karşımızda bizi boğmak için çarpışan kuvvetin yansından çok fazlası Yunanlı değil Rum'dur. Biliriz ki karşımızdaki orduyu teçhiz eden servetin yarısından çok fazlası, bizim vatandaşlarımızın kesesinden çıkan servettir. O keseleri ki bizim gafil ellerimiz doldurdu. Onlara verdiğimiz her kuruş bize çevrilen bir fişek, onların bizden kazandığı her lira bizim göğsümüzü nişanlayan bir tüfek, onların kasasını dolduran her servet bize ölüm saçan bir tank ve bir zırhlı oldu” (Eski, 1998, s. 138).

Kurmacada Çolak Salih Niko'nun ince hesaplarında habersizken soğuk davranışlarını farklı sebeplere dayandırır; “Niko da tuhaflaştı bugünlerde. Ötekiler daha beter. Bir iş var bunda ya, Allah bilir. Ülen kardeş gibi büyüydük... Herkes birbiriyle alışveriş

eder, selamlaşır, güler oynardı. Ne kahpe dinliymiş namussuzlar. Senin kolun koptu ya, onların da mayası çıktı ortaya” (Buğra, 2003, s. 83).

Niko, Çolak Salih’in değişimde rol oynayan kilit kişidir. Ona sevecen davranan fakat arkasından iş çeviren Niko’nun Pontus Rum Devleti’ni kurmak için yaptıkları gizli konuşmaya şahit olan Salih Niko’dan uzaklaşır ve tek derdi Niko gibilerinden uzak durmaktır. Niko Salih’in yeniden doğuşunu simgeler. Küçük Ağa romanında Millî Mücadele kazanılır. Ama Niko ile Salih’in tekrar karşılaşmasına fırsat vermez. Fakat yazar başka bir romanında Salih’in birebir Niko’dan da intikam almasına olanak verir. “Tarık Buğra, Çolak Salih Niko ile Hesaplaşıyor romanı için, ‘Gerçi, Çolak Salih de Osmanlı toplumu gibi bir şokla, yani Niko’nun ihanetiyle kendini bulur ama milleti gibi öcünü alamadan kaybolur. İşte bu romanda bu noksanı tamamlamak için çalıştım diyor” (Buğra, 1984, s. 1).

Buğra, Niko’yu Yunan; Salih’i Osmanlı olarak görür ve Niko’yu vurduğu gün bir zafer günüdür.

“Niko’nun ihanetiyle kendine gelişini, uyanışını, bir anlamda yeniden doğuşunu izler; bambaşka bir insan olma yolunda verdiği mücadeleyi ve dirilişini seyrederek. Yaşama sebebi olarak gördüğü intikam hırsıyla Niko’nun peşine düşüşü, uzun ve zahmetli uğraşlardan sonra onu buluşu ve bütün bir millet adına ihanetinin bedelini ödetişi, kurtuluştan kuruluşa geçen sürecin de işareti olur. Diyebiliriz ki, Niko’nun şahsında bütün azınlıkların bitmiş, tükenmiş, işe yaramaz olarak gördüğü bir millet Çolak Salih’in şahsında şahlanmış ve ihanetin cezası kesilmiştir. Çolak Salih’in Niko’yu alınının ortasından vuruşu, Sakarya Zaferi’nin de kazanıldığı gündür” (Tarakçı, 2017, s. 122).

3.3.8. Sadrazam Damat Ferit Paşa

Tarihi kronolojide ismine rastladığımız Sadrazam Damat Ferit Paşa kaynaklarda sıkça adından bahsettir. Hem tarihi kaynaklarda hem de kurmacada hükümetin yanında olan ve Kuvayi Milliye hareketine karşı çıkan bir devlet adamıdır. Kuvayi Milliye hareketine inancı olmayan Damat Ferit Paşa’nın: “Anadolu hareketleri I. Dünya Savaşı’nda terfi almış birkaç subayın işidir. Bu hareketler, alevleri sönmüş bir saman ateşinden başka bir şey değildir” (Karal, 1981, s. 47) sözleri İstanbul Hükümeti taraftarlarının Millî Mücadele’ye olan inancını zedeler. Kurmacada durum farklı değildir: “Memleketin

mukadderatını ancak İstanbul Hükümeti'nin tayin edebileceğini, söylüyor” (Buğra, 2003, s. 29).

Romanda Vali Cemal Bey gibi çıkarlarına, menfaatlerine bağlı bir kişidir. O, bir iktidardır ve iktidarını vatan milletin, başka devletlerin boyundurukları altına girmesinden üstün tutar. İngilizlerle iş birliği yapar bunu yaparken de Kuvayi Milliye hareketlerini desteklemez hatta çalışmalarına engel olacak eylemlerde bulunur. İstanbullu Hoca'nın saydığı, değer verdiği İstanbul Hükümeti ve onu yöneten Damat Ferit Paşa zamanla bu değerini yitirecek faaliyetlere girer. İstanbullu Hoca'nın Akşehir'e gönderilmesinin tesadüf değildir. Aksine padişaha bağlı, Kuvvaya karşı olan hoca maşa olarak seçilmiş ve Akşehir'e gönderilmiştir. Hatta İstanbullu Hoca'nın bu uğurda Kuvayi Milliye hareketine karşı arkasının güçlenmesi için Damat Ferit, hocaya İngiliz bir başkanın önderlik ettiği heyetle altın gönderir. Bu durum hocayı derinden sarsar: “Bu dava para ile yürümez, iman işidir’ lazım” (Buğra, 2003, s. 209) sözleriyle Sadrazam Damat Ferit Paşa' ya ince bir dokundurma yapar. Bu durum onu düşündürür fakat kavgasından vazgeçiremez. Hoca'ya göre bu yanlış altı yüzyıllık bir devletin değil; Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın şahsi yanlıştır. “Davayı insanlardan ayırmak lazım” (Buğra,2003, s. 209) diyerek haklı olduğunu düşündüğü davasından geri adım atmaz ve vaazlarında hükümeti öven Kuvayı yerden yere vuran sözlerini, halkın iliklerine işleyerek sarf etmeye devam eder. Fakat İstanbullu Hoca'nın düşünmeye başladığı, bir şeyleri daha idrak edebildiği Yakasaray'da gerek hükümetin İngiliz boyunduruğu altında ezilmesi gerek ise hükümetin halkı korumaktan uzak sadece oturdukları koltukları koruma şevki hocayı haklı kendi ayaklarıyla haklı davanın peşinde koşmaya sürükler. Damat Ferit Paşa'nın halkı değil; mevkisini düşünmesi hocaların değişim sürecine katkıda bulunur.

Genel Kongre Heyeti'nin Sadrazam Ferit Paşa'ya çektiği telgrafta yazılanlar artık Damat Ferit Paşa Hükümeti'ne güvenin kalmadığını ve hükümetin Milli Mücadele yolunda engel teşkil ettiği açıkça ifade edilmişti:

“Vatan ve ulusun haklarını ve kutsal varlıklarını ayaklar altına alarak ve Padişah Hazretleri'nin hükümdarlık şeref ve onurlarını yok ederek gafilce girişim ve hareketleriniz açığa çıkmıştır. Ulusun, padişahımızdan başka hiçbirinize güveni kalmamıştır. Bu sebeple durum ve dileklerini ancak Yüce Padişah'a bildirmek zorundadırlar. Hükümetiniz, yasadışı eylemlerinin ağır sonuçlarından korkarak ulus ile padişah arasında engel oluşturuyor. Bu

konudaki inadinız daha bir saat devam ederse, ulus artık kendisini her türlü hareket ve uygulamasında serbest saymakta haklı bulacaktır ve bütün vatanın, yasadışı heyetinizle kesin olarak ilgi ve bağlantısını kesecektir. Bu, son uyarımızdır. Bundan sonra ulusun alacağı tavır, burada bulunan yabancı subaylar aracılığıyla İtilaf temsilcilerine de ayrıntılı olarak bildirilecektir. Kaçmıştı” (Atatürk, 2010, s. 94).

3.3.9. Vali Cemal Bey

Vali Cemal tarihi gerçekliği olan bir kişidir. Tarihi kronolojide özellikle de Mustafa Kemal Paşa tarafından eleştirilen bu Vali Konya şehrinde milli mücadelenin önündeki en büyük engellerden biridir. Romanda ise kurmaca gerçeğin bir yansımasıdır. “Gür ve bitimlerine doğru kavis alan kaşları, hafifçe köprülü burnu, kumral ve modaya uygun kesilmiş badem bıyıkları, geniş alnı, kestane renkli iri gözleri, uzun boyu, sağlam omuzları” (Buğra, 2003, s. 61) fiziksel özellikleri arasındadır. Akşehir Müftüsü ‘ne, İstanbullu Hoca için: “alim, fazıl ve kâmil bir hoca” şeklinde müjdeleyen kişidir. Çünkü İstanbullu Hoca saltanata ve halifeye bağlı kişilik yapısını valiye göstermiştir. (Buğra, 2003, s. 58). Ayrıca romanda Vali Cemal sürekli aldığı emirlere bağlı kalıp statüsünü düşünen bir bireydir. Hocayla birlikte üç gün kalır ve hocanın Zat-ı Şahane ‘ye olan bağlılığı onun içini rahatlatır. Tarihte de durum farklı değildir. Mustafa Kemal’in 1919’da Konya Valisi Cemal Bey’in Milli Mücadele’yi engelleyen duruşu üzerine sarf ettiği sözler şu şekildedir: “Konya’yı her bakımdan nüfuz ve tahakkümü altına almış bulunan Vali Cemal Bey; Kuvayı Milliye ruhunu öldürmek, vatanseverleri ezmek ve Konya’yı milli ülkeye menfi bir merkez haline sokmak için elinden geleni yapıyordu” (Kansu, 2009, s. 316). Romanda valinin çıkarlarını ön planda tutması ve memlekette birlik beraberliği sağlamak yerine hapisanedeki mahkumlara silah vererek onları Kuvayı Milliye karşı dolduruşa getirmesi ve bu karışıklıktan yararlanarak İstanbul’a kaçması, halkın ona ve padişah yönetimine karşı güvenleri sarsılmıştır.

“Konya’nın saygın halkı, bu alçakça harekete karşı ayaklanarak yurtseverliğini gereğini yerine getirmeye karar vermiş ve bunun farkına Vali Cemal 26 Eylül ‘de İstanbul’a kaçmıştı” (Atatürk, 2010, s. 115). Tarihi kaynaklarda valinin Konya’dan gitmesiyle Kuvayı Milliye’ye desteğin daha da çok arttığı gözler önüne serilir: “Vali Cemal Bey’in kaçmasından sonra Konya’da doğan rahat çalışma ortamından yararlanan bir başka grup da işgal altındaki Adana’da kaçan bazı Kuvâ-yı Milliyeciler’di. Bunlar XII. Kolordunun

olanaklarından da yararlanabilmek amacıyla Konya'yı merkez edinmişler ve hızla örgütlenmişlerdir" (Yurt Ansiklopedisi, s. 5139).

Sonuç olarak; Akşehir halkı ve İstanbullu Hoca'nın Zat-ı Şahanenin memleketteki en önemli temsilcilerinden biri olan valiye karşı güvenleri sarsılmıştır. Bu durum özellikle İstanbullu Hoca'nın bir şeylerin ters gittiğini düşünmesine ve büyük değişimi yaşamasına katkı sunmuştur. Konya'nın en büyük engeli İngiliz ve İstanbul Hükümeti yanlısı Vali Cemal Bey'e rağmen birlik duygusunu yaşayabilmiştir.

3.3.10. Çerkez Etem ve Kardeşleri

Tarihi gerçekliği olan Çerkez Etem Millî Mücadele döneminde en ihtiyaç olan şeyin milli birlik beraberlik olduğu fikrine aykırı davranarak kolektif ruhu sekteye uğratan kişidir. Kütahya'da karargâhı olan Çerkez Etem, İlyas ve Nuri, Reşit ve Tevfik Bey adlı dört kardeşe sahiptir. Dört kardeşi de subaydır. İlyas ve Nuri, Milli Mücadele döneminde şehit olur. Romanda kurgulandığı gibi üç kardeş mücadeleye devam eder. Hem tarihi kronolojide hem de roman da Kuva-yı Seyyare'nin kurucusudur.

Romanda Küçük Ağa ve Çolak Salih adamlarıyla birlikte Etem, Tevfik ve Reşid kardeşlerin oluşturduğu düzensiz birliklerE katılırlar başta Çerkez Etem Küçük Ağa'yı sevmez. Küçük Ağa Çerkez Etem'i şu şekilde betimler:

"Boylu poslu idi, fakat omuz başları öne doğru kasılıyor, hafifçe kamburu çıkıyordu ve benzi sarı idi. Burnu uzun ve kuvvet ifade ediyordu. Ağzı büyüktü, dudakları kalın sayılabilirdi, konuşmadığı müddetçe, sımsıkı kapalı ve dümdüz duruyordu. Açık renkli gözleri dimdik bakıyordu, kaşları gür ve kalındı, alnı yüksekti. Kısacası tam bir erkek güzeli idi. Aycı biçimi bir pantolon giymişti. Ayakların- da yumuşak çizmeler, sırtında koyu renkli çuha bir ceket vardı. Beli Fişeklikli idi. Kemerlerine soktuğu murassa kamanın kınını gümüş bir kordon boynuna bağlıyordu. Sağ kalçasının üstünde kocaman ve meşin kılıfı açık duran bir tabanca vardı" (Buğra, 2003, s. 406, 407).

Millî mücadelede etkin bir kadın olan Halide Adıvar ise Çerkez Etem'i şu şekilde anlatır:

"Ben onu ilk defa Karargâh'ta gördüm. Bir gün, büyük odaya girerken bir sürü silahlı adamın arasında kendimi buldum. Tabii, bunlar Edhem'in adamlarıydı. Mustafa Kemal Paşa'ya bazı raporlar götürüyordum. Edhem'i Paşa'nın karşısında bir sandalyede buldum. Ayağa kalktı, elimi öptü.

Alelâdeden uzun boyu vardı. Hiç eti olmayan kudretli vücudu canlı bir iskelete benziyordu. Tam Çerkez yapısıydı. Geniş omuzlar, ince bel, uzun bacak ve kollar, kocaman sarışın bir kafa, kısa bir burun ve gayet solgun gözler. Teni hiçbir hava tesiri ile değişmemişti. Kısa burnu Anglikan bir mizah ifade ediyordu. O odada istinasız bu kocaman Çerkez herkesi gölgede bırakmakla meşgul görünüyordu” (Adivar, 2004, s. 150).

Çerkez kardeşler, dış güçlere özellikle de Yunanlılara karşı iyi birer savaşçıdır. Bu yönleriyle Kuvayi Milli’ye hareketine pek çok fayda sağlamış, dış güçleri yavaşlatma konusunda ustaca davranmıştır.

“Etem, Tefik ve Reşit adlarındaki Çerkez kardeşler Yunan işgalinin ilk aylarında efsaneleşmişlerdi. Küçük çeteleri hızla çoğalmış, başarıları da aynı tempoya uymuştu. Etem Bey’in kumandasındaki müfrezeler Yunan birliklerini verdiği baskınlarla da, isyanların bastırılmasında da büyük yararlıklar sağlıyordu. Üç kardeş de gözü pek ve memleket gönüllüsü insanlardı, harp sanatını iyi biliyorlardı, adam seçme, adam kullanma üstünlükleri de vardı” (Buğra, 2003, s. 289).

Kurtuluş Savaşı döneminde dış güçlere karşı büyük başarılar Çerkez kardeşleri şımartmış, dediğim dedik kişiler haline getirmiştir. Tefik Bey’in çok yönlü kişiliği söz konusudur. Bazen dünyanın en iyisi; bazen ise en kötüsüdür. Ona itihat eden hep iyi ağırlanır. Fakat onu eleştiren için durum pek farklıdır. Egemenlik altına girmek istemezler ama davranışları kazandıkları başarılarla değişmeye başlar:

“Tefik bey’in başarılar boyunca büsbütün ortaya çıkan karakteri her şeyden önce keskin bir gurur çizgisi taşıyordu. Bu gurur da işleri iyi gittiği müddetçe affa, himayeye, fedakarlığa ve şakacılığa meyleder, çatışmalarda, anlaşmazlıklarda ise küskünlük, kızgınlık hatta vahşi bir şiddet halini alırdı. Aynı hatayı işleyen iki kişiden birini okşaya okşaya affetmiş, ötekini ise kuşuna dizdirmişti. Çünkü birincisi yaptığı işin Tefik Bey tarafından hata sayıldığını sessizce, güzelce özür dilemiş, ikincisi de tutumunun doğru olduğunu anlatmaya kalkışmış, bir sürü mantık ve muhakeme yürütmüştü. Denilebilir ki Tefik Beyin kuşuna dizdirdiği işte bu mantık ve muhakemelerde; kendi mantık ve muhakemesine karşı duran şeydi!” (Buğra, 2003, s. 289).

Millî Mücadele’ye bu kadar katkı sağlamlarına rağmen sonrasında sıkıntılı tipler haline gelişlerindeki en temel sebep ise ‘Düzenli Ordu’ teşkilatına katılmak istememeleri, İsmet Paşa’nın düzenli ordu fikrine karşı çıkarak isyan etmeleridir. Bu yüzden İsmet Paşa gibi düzen taraftarı bir adamın yanında olmak istemezler: “Tefik Bey, İsmet Paşa’yı ehliyetsiz ve bilhassa anlayışsız buluyordu” (Buğra, 2003, s. 289).

Atatürk ve İsmet Paşa arasında geçen bir konuşmada şu sözler sarf edilmiştir: “Her biri pürsilah, tepeden tırnağa silahlı. Bunun kendilerine verdiği güven ve büyüklük duygusu ile herkese tepeden bakıyorlar. Bugün memlekete hâkim olan kimdir? Bunlar mı, biz miyiz? Biziz, akıl bizdedir” (İnönü, 1985, s. 207).

Tarihte pek çok iç ve dış isyanı bastıran Etem kardeşlerin kendi başlarına karar verme yetkisine sahip oldukları düşüncesi büyük liderler üzerinde olumsuz bir tesir bırakmıştır. Kurmacada da durum farksızdır.

Ordunun düzene girmesi, Garp Cephesi Kumandanlığı’nın işler hale gelmesi Çerkez Etem’in onları muhattap almadan sadece Ankara ile iletişime geçmesi düzenli orduyu yok saydığının en büyük göstergesidir. Çerkez Etem ve kardeşleri Kuvayi Milliye hareketinde büyük yararlıklar sağlamış fakat sonrasında devlet için büyük bir tehlike arz etmişlerdir. Özellikle başlarına buyruk asker yetiştirme, kendilerini devletin ordusu hatta yargısı gibi görme unsurları ülkenin tehdit altına kaldığının göstergesidir “Kuvvetlerimin bulunduğu yerlerde irtikâp, rüşvet, gasp, hırsızlık pek az olurdu. Bunun sebebi suçluları ara sıra sehpay-ı adalete havale etmekliğimdir.” (Ethem, 1994, s. 8). Çerkez Etem, kendisine karşı duyulan güveni kaybetmesindeki en büyük etken; Çerkez Ethem’in merkezi otoriteden uzak, keyfî yargılamaları halkı tedirgin ediyor, meclis ve hükümete olan güveni sarsıyordu (Aybars, 2006, s. 43) şeklindeki davranışlarıdır.

Küçük Ağa ve Çolak Salih’in çeteye dahil olması ise tesadüf değildir. Bunun en önemli sebebi Çerkez kardeşlerin güvenini kazanarak düzenli ordu karşısında duran bu birlikleri yok etmektir. Küçük Ağa’nın, bu birliğin faaliyetlerini sekteye uğratması mücadele yönündeki en büyük icraatlarından biridir.

3.3.11. Çakırsaraylı

Çakırsaraylı, savaş dönemi otorite boşluğundan faydalanarak bir çete kuran, köyleri basan ve yanında pek çok eşkıya barındıran çete başkanıdır. Çakırsaraylı’nın yanlış davranışları İstanbullu Hoca’nın değişimine katkı sağlar. İstanbullu Hoca’nın halkın güvenliği için Çakırsaraylı’ya mektup göndermesiyle başlayan ilişkisi sonrasında hakkında vur emri çıkarılan hocanın onun yanında saklanmasıyla devam eder. “Çete yüz kişiyi ancak buluyordu. Fakat ikinci hafta dolmadan civar köylerde, Çakırsaraylı’ya

bağlı kırkar, ellişer kişilik yedi, sekiz çet edaha bulunuyordu. ... Buna karşılık Çakırsaraylı'nın erzak ve cephane ihtiyacı, o kolunu kımıldatmadan karşılanıyordu” (Buğra, 2003, s. 252). Bu durum Millî Mücadele Dönemi'nde siyasal, ekonomik ve otorite boşluğu fırsat bilerek kendi çıkarlarını rahatça ön plana çıkarabilecek, insanlara hükmedebilecek kişilere fazlaca rastlandığının göstergesidir. Çakırsaraylı İstanbullu Hoca'ya büyük saygı gösterir. Doğan evladından haber alınması için adamını Akşehir'e gönderir fakat bu durum İstanbullu Hoca'yı yine de Çakırsaraylı Çetesi'nin bir bireyi haline getirmez. İstanbullu Hoca doğan karısı Emine ve yeni doğan oğlu Mehmet için Çakırsaraylı'nın yanındadır. Ondan ve faaliyetlerinden nefret eder. Reis Bey'in Çakırsaraylı'nın yanına gelmesinden sonra Çakırsaraylı'nın çetesinden bazı kişilerin onu bırakıp Millî Mücadele için gitmesi Çakırsaraylı'yı çılgına döndürür. Bu durumu gözlemleyen Küçük Ağa ise taktik kullanarak Çakırsaraylı'nın bazı adamlarıyla yakınlaşarak onları yanına çeker. Başta Kuvayi Milliye'yi çete olarak gören İstanbullu Hoca, asıl çeteciliğin, başına buyrukluğun, baskının, zulmün, haksızlığın, adaletsizliğin Çakırsaraylı çetesi gibi halkın hiçbir hakkını gözetmeyen çeteler olduğunu görür. Bu durum onu Kuvvayi Milliye'ye fazlasıyla yakınlaştırır. Yakasaray (çetenin faal olduğu bölge), İstanbullu Hoca'nın Küçük Ağa olma sürecindeki en önemli mekandır. Bu mekânda yaşayarak öğrenir. Küçük ağa birçok girişim sonrasında bu çeteden kurtularak kendi kişisel menkıbesini gerçekleştirir.

3.3.12. Recep

Tarihi bir gerçekliği olmayan Recep, Çakırsaraylı çetesinin elemanlarından. İstanbullu Hoca'nın Yakasaray'a sağ salim getirilmesini sağlayarak onun kendini gerçekleştirmesine fırsat veren kişidir. Ayrıca ona silah eğitimleri verir ve artık Küçük Ağa'yı usta bir atışçı haline getirir. Küçük Ağa'nın kendini gerçekleştirmesine bu anlamda yardım eden çete elemanıdır.

3.3.13. Fatma (Salih'in Anası)

Çolak Salih'in annesi olan Fatma, kocasını ve oğlunu cephede şehit vermiş bir kadındır. Tarihi gerçekliği olmayan Fatma Hanım, oğlu Salih'i Arabistan Cephesi'ne sapasağlam gönderir ve yolunu gözleyerek zamanını geçirir. Yalnızdır. Yalnızlığının oğlunun gelişle sonlanacağını düşünen anne tam aksine oğlunun dönüşüyle büyük acısını

yaşar. "Önce tepsiyi almak istedi. Sonra tencereyi almak icap ettiğini anladı. Fakat uyanmış değildi ve artık asla uyanmayacaktı. Ara sokağın Fatma'nın teyzesi artık 'Deli Fadik' olmuştu" (Buğra, 2003, s. 26).

Salih'in sağ kolun koptuğunu, yüzünün parçalandığını ve kulağının olmadığını gören kadın sevincini yaşayamadan aklını yitirir. Hayata tepkisiz kalır, ona söylenenleri algılayamaz, anlamlandıramaz.

“-Ana ne var o tencerede?

-Hı?

-O tencerede ne var dedim.

-Hı?

-Salih kendini zorlayıp gülüyor:

-Hı mı var?

O da gülüyor, fakat bu duygusuz gülüş. Salih güldü diye...

-Ana be..

Silkeleniyor:

-Ana mı dedin...’’ (Buğra, 2003, s. 26, 27).

Anası Çobankaya'ya dalıp gitmişti. Geride kalan sadece gitmenin belli belirsiz tortusundan ibaretti. Kızları gitmiş, büyük oğlu gitmiş, kocası gitmişti. Salih'de gitmişti. Dönen bir o idi. Fakat kadın artık Salih ve ötekiler gitmeden önceki günlerin sisleri içinde sallanıyordu. Yalnızca gitmek vardı (Buğra, 2003, s. 29).

4. BÖLÜM

***FİRAVUN İMANI* ROMANINDA TARİHİ KİŞİLİK KURGUSU**

Bu bölümde *Firavun İmanı* romanında geçen kişiler, bu kurmaca ve tarihi gerçeklik bağlamında benzerlik ve farklılıklarıyla ilgili incelemeler yer almaktadır.

4.1. *Firavun İmanı* Romanının Başkışısı: Mehmet Akif

Mehmet Akif, tarihi ve edebi gerçekliğiyle kurtuluş yıllarına ülküsü, vatanseverliği, dine bağlılığı ve milli karaktere sahip çıkışı ile damga vurmuş bir kişidir. Romanda da bu durum farksızdır. Romanda geçen olaylar aslında Mehmet Akif'in gözünden aktarılır. Romanda muhafazakâr bir tip ile din adamı rolüne gönderme yapan Akif, sosyalizme yakın insanların Kurtuluş Savaşı için bir çaba sarf etmeden Gazi Mustafa Kemal çevresinde toplanmalarına ince göndermeler yaparak, savaşta asıl emek edenlerin idama çarptırılması, sürgün edilmesine eleştirel bir bakış açısı getirir. Küçük Ağa'nın, romanda Bolşevik adı altında devleti sırtından vuran kişileri 'Firavun İmanı'na sahip kişiler olarak betimlemesi ardından Mehmet Akif Ersoy'un Rusların emellerine ait olan kişileri 'çirkin' olarak adlandırması Millî Mücadeleye destek veren kitlenin gizli kapaklı yapılan her şeyden haberdar olduğunu gösterir.

“Akif 'e göre Rusya'dan gelen ve birdenbire mühim bir yere oturtuluveren bu adamın ruhu, yüzünden daha kara, daha çarpık çurpuktu. Bozuk şivesiyle kulakları tırmalaya tırmalaya uzattıkça uzattığı açıklamalarından sonra her şey karmakarışık olmuş, kimse bir şey anlamaz hale gelmişti. O kürsüden indikten sonra oya konulan ve yalnız Rusya ile ilişkilerin yürütülmesi ile değil, basını da ilgilendiren ve hürriyetini sınırlandıran bir kanun maddesi kabul edildi. Avni Bey'in yaptığı uyarmaları dinleyen bile olmamıştı” (Buğra, 2004, s. 184).

Kurmacada, Akif ve düşünce arkadaşları düşündüren pek çok olay vardır: İstanbul Hükümeti'nin tutumu, Sakarya Savaşı, iç ve dış tehditler... En çok canlarını acıtan durum ise kendi içlerinden çıkan düşmanlardır. “Biz asıl ihanetlerden korkmalıyız. İmanlarını yitirmiş olanlardan korkmalıyız, acze kapılıp da Türk'ün davasını, hiçbir zaman Türk'e dost olmayanlara ve olmayacaklara devretmeye kalkışanlardan korkmalıyız” (Buğra, 2004, s. 184).

Mehmet Akif ve beş arkadaşının Zile İsyanı için görevlendirilmeleri ve Ali Yusuf adlı kişinin neyin nesi olduğunu araştırmaları onları dönemin toplumsal gerçeğine götürür. Zile’de yaptığı konuşma ve vaazlarla isyanlara son veren Akif, bu haberi daha Ankara hükümeti ile paylaşmadan haber Ankara’ya ulaşır. İsyanı bastıran kişi Akif değil de Ali Yusuf’tur. Ali Yusuf’un düzmecelerinden biridir. “Türkiye Büyük Millet Meclisi, Riyâset-i Aliyyesine; Zile’deki isyan kemâl-i muvaffakiyetle bertaraf edilmiştir. Teferruat şifahan arz olunacaktır. İhtiramat-ı dâimemin ve merbutiyet-i bî nihayemin kabulünü istirham eylerim. Ali Yusuf” (Buğra, 2004, s. 96, 97).

“Hükümet sözcüsü Zile isyanının "kemal-i muvaffakiyetle bastırıldığını tebşir" etti. Ali Yusuf adındaki zatın vatanperverane gayretlerini ve faaliyetlerini şükranla andı, heyetin sadece iyi niyetlerinden söz etmekle yetindi, bunu da apaçık bir soğuklukla yaptı” (Buğra, 2009, s. 105).

Bir tarafta beş kuruluşları olmadan, hiçbir menfaat beklentisi olmadan vatani bekleyenler; bir taraftan Rus ve İngilizleri kendine rehber edip onların oyunlarını kendi lehine çeviren fırsat düşkünleri vardır. Mehmet Akif ileri görüşlülüğü henüz romanın başlarındaki kestirmeleriyle kendini belli eder: “Ankara şu son iki günde tenhalaştı. Kimdi gidenler? Lokma ve hırka kapmak için gelmişleri; baktılar ki iş kalmamıştır. Çekip gittiler. Ama zafer Ankara’nın üstünde parlamaya başlamasın. Gene üşüşürler” (Buğra, 2009, s. 103). Fakat bahsi geçen Zile İsyanı romanda 23 Ağustos 1921 tarihinde başlamış, 12 Eylül 1921 tarihinde bitmiş gibi kurgulanır. Bu tarihler Sakarya Savaşı’na tekabül eden dönemlerdir. Fakat tarihe kaynaklık eden pek çok kaynakta Zile İsyanının 25 Mayıs / 21 Haziran 1920 tarihleri arasında başlayıp son bulduğu bilgisi söz konusudur. Ayrıca romanda Mehmet Akif, bu isyanı bastırmak için Tokat’a gönderilmiştir. Fakat bu dönemde Akif’in Konya’da gerçekleşen isyana müdahale ettiği bilgisi söz konusudur: “I. ve II. Bozkır isyanlarının çıkış sebeplerini iyi tahlil eden Ankara Hükümeti, Konya’da yeniden baş gösteren isyan tehlikesi üzerine Antalya Meb’usu Hamdullah Suphi, Trabzon Meb’usu Ali Şükrü ve Konya Meb’usu Refik Beyler ile birlikte heyet başkanı olarak Mehmet Akif ‘i —İrşat Heyeti adı verilen bir kurulla Konya ‘ya gönderdi” (Uluğ, 1973: 267). Yine bir diğer kaynağa göre İstiklal Şairi Mehmet Akif’in zile isyanı için değil Konya’da çıkan isyan için harekete geçtiği ifade edilir: “Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından oluşturulan —İrşat Heyeti 25 Mayıs 1336 (1920) günü Konya’ya hareket etti” (Çevik, 2009, s. 859).

Romanda karşımıza aşağıda belirliliği üzere kişilik özelliklerine sahip mebus olarak çıkan Mehmet Akif tarihi kronolojide ve edebiyat dünyasında da romanda anlatılandan pek farksız özelliklere sahiptir.

“Akif, kelimenin bütün gücüyle, bir medeni insandır. Memleketini, milletini lafla ve duygularla sınırlanmış olarak değil, davalarında gerekince bayraklaşacak ve savaş başlattırarak, gerekince de bir sıra eri gibi savaşıcak kadar sever. Bir bakarız elde mavzer, en tehlikeli bölgelere girmiş, üstelik kurşunun yapamayacağını inancı ile yapmıştır. İnancını aşılayabilenlerdendir o; çünkü inancı katıksızlardandır. Bir de bakarsınız ki, Akif, isyan ve tereddüt bölgelerinde, bir derviş gibi, bir hırka, bir asa, gönülleri uyarıyor, inançları, imanı tazeliyor; cebel toplarının sindiremediği asilleri cephe gönüllüsü yapıyor” (Buğra, 2004, s. 25).

Arkadaşı Hasan Basri Çantay’ın da ifade ettiği gibi: “İstiklâl savaşı yıllarında Akif’i görmeliydiniz. Kafesleri yırtan aslanlar gibi kükreymiş, düşman Ankara’ya yaklaştığı sırada hiç istifini bozmamış, kuvve-i maneviyyesi zerre kadar sarsılmamış; etrafındakilere hep ümid, hep iman, hep cesaret telkin etmiş, sanki kocaman bir dağ” (Çantay, 1966, s. 25) şeklinde Burdur Milletvekili olarak karşımıza çıkar. Vatan meselesiyle baktığı Kurtuluş Savaşı hakkındaki düşünceleri; “Hayır: artık buna da İttihatçılık denemez. Bu memleket meselesidir. Buna herkes elbirliği ile sarılmalıdır” (Düzdağ, 1996, s. 251) bu şekildedir.

Romanda ve tarihi kaynaklarda hem halife ve padişaha bağlılığı hem de Kuvayi Milliye hareketine desteğiyle dikkatleri çeken Akif, Firavun İmanı’na sahip olan kişileri Rus emellerinin kölesi olan kişiler olarak adlandırır.

“Bu büyük zafer artık bütün tereddütleri gidermeli, Ankara’nın ne kadar doğru yolda bulunduğunu en aciz iz’anlara bile anlatmalıydı. Şimdi beklenecek ve bir an önce gerçekleşmesi için dua edilecek şey payitahtımızın, yani padişahımız, halifemiz efendimiz hazretlerinin kurtarılması idi. Artık bütün efrâd-ı millet bu gaye için Ankara’nın emrinde Yunan’ın peşine düşmeli” (Buğra, 2009, s. 96).

Mehmet Akif, tarihte kaynaklarda Kuvayi Milliye’ye bakış açısını daha da genişleterek şöyle açıklar:

“Bu hareketin, bu hizmetin sadece din ve vatan savunmasına yönelik olduğu, dost ve düşman tarafından tamamen anlaşılmalıdır. Yani bu mücadelenin herhangi bir çıkar için yapılmadığını, en yakınımızdaki ile en uzaktaki dahi bilmelidir. Bu görünümü sarsacak en ufak bir söz veya davranış hoş karşılanmamalıdır. Çünkü hepimizin amacı birdir ve bellidir. Amacı, hedefinden saptırma yolunda yapılacak bir girişim, -Allah korusun-

birliğimizi zedeleyebilir. Hepimizin bir vatan borcu, bir dini borcumuz vardır ki, onu ifa etme hususunda ufacak bir ihmal bile caiz değildir. Bu konuda hiçbirimiz köşemize çekilip seyirci kalamayız. Çünkü düşman kapıya dayanmış ve namusumuzu çiğnemek istiyor. Bu namert saldırıya karşı koymak, kadın-erkek, çoluk-çocuk, genç-yaşlı her fert için farz-ı ayn olduğu, bir an bile unutulmamalıdır. Bugün herkes varını yoğunu ortaya koymak zorundadır. Allah'ın yüce olan ismini yüceltmek için Karesi'nin (Balıkesir) kahraman evlatları, vaktiyle ne büyük kahramanlık göstermişlerdi, bunu hepimiz biliyoruz. Rumeli'yi baştanbaşa fethedenler hep bu topraklarda yetişen yiğitlerdi. Bugün sizler o kahraman ecdadın torunları olduğunuzu ispatlamaktasınız. Anadolu'yu savunmak için, diğer vilayetlere öncülük etme şerefini de siz almıştınız. İnşallah vatanın bağımsızlığı, mutluluk ve refahı, dünyalar durdukça duracaktır” (Erişirgil, 1956, s. 403, 406).

Birinci Dünya Savaşı, Sakarya Savaşı gibi pek çok savaşta hem fikri hem askeri anlamda aktif rol oynayan Akif, romanın sonunda sürgün edilmiştir. Tarihi gerçeklikte de durum farksızdır. Mısır'a sürgün edilen kişidir.

4.2. *Firavun İmanı* Romanının Diğer Kişileri

4.2.1. Ali Yusuf (Fuat Zahir)

Millî Mücadele Dönemi'nde 'Firavun İmanı' imajını çizen en önemli tip Ali Yusuf tur. Kurmaca bir tip olan Ali Yusuf'un takma adı ise Fuat Zakir'dir. Halkı kandırarak kendini Fuat Zakir olarak tanıtır. Tarihi kronolojide Yusuf Ali ismine rastlanmaz fakat Akif'in dikkati sayesinde göze çarpan, amacı Millî Mücadele hareketini başarısız kılmak olan İngiliz ajanı ve bunu kendi çıkarları dahilinde gerçekleştirmeye çalışan fakat başarısız olduğunu anlayınca Millî Mücadele hareketine yakınlaşmaya çalışan kişiler söz konusudur:

“-Miralay Lawrens, Osmanlı Devleti'ni altınlarla yıkmıştı. İngilizler beni de tabanca ile Milli Hükümeti ortadan kaldırmakla görevlendirdiler. Maksudım Mustafa Kemal Paşa'yı vurmaktı. Bunların sonucunda Türklerin İstiklâl Savaşı duracak, Milli Hükümet yıkılacaktı. Fakat muvaffak olamadım. Suç kimsenin değil, benimdir. Suikast planı benden başka kimse tarafından bilinmiyordu” (Yıldırım, 2007, s. 205).

Roman kahramanı, gayr-i meşru bir evlilikten doğmuş, hayata bu anlamda yenik başladığı düşüncesinin arkasına sığınmış, hayata dair pek çok zorluk yaşayarak yediği kazıkları hiç unutmamış ve bunun intikamını fazlasıyla çıkaracak olan kişidir. Ali

Yusuf, okul arkadaşı olan Ulvi Cihat'ın kız kardeşine aşıktır. Bir süre sonra bu ikili nişanlanır fakat ahlaki değerler bakımından eksikleri olan Yusuf Ali, çevirdiği oyunlar sebebi ile çok sevdiği nişanlısını terk etmek zorunda kalır. Nemika onun kirli geçmişi ile yıkılmıştır ve Ali Yusuf için hiçbir zaman ulaşamayacak olan, hep hasretle anılacak, özlenecek sevgilisi olarak kalacaktır.

“Nemika'yı belki de Nemika'yı değil, Nemika'dan gelen duyguları belirtmeye başladığı yeni kişiliğini, memede iken ölen ikinci Ali Yusuf'u düşünüyordu. Bu doğum. bir mucize oldu..gerçekleşmişti. En küçük kırıntılarına kadar Tanrı'dan dileyip de avuçlarının içinde buluverdiği billur köşk idi bu. Ve tuzla buz oluvermişti. Bunun içinde İzmir bozgununun ölümünden geri kalır yanı yoktu' (Buğra, 2004, s. 53).

Bu aşamadan sonra Ali Yusuf siyasi bir kişilik olarak tavır ve eylemlerine devam edecektir. Bu durum ise; Mehmet Âkif, Hüseyin Avni, Hüseyin Sâlim, Kurtçalı Aziz, Mehmet Şakir, Hasan Basri ile Ali Yusuf gibi zıt karakterlerin yolunu kesiştirir. “Kendisini bütün insanlardan ve insanların bütünlüğünden üstün görüyor, özellikle de yaşama savaşlarını erdemlere, yazılı, yazısız yasalara göre, dürüstçe yapanları ve yürütenleri hiçe sayıyordu” (Buğra, 2004, s. 50). Bir tarafta kendi çıkarlarını yok sayarak sadece millet adına savaşan insanlar bir tarafta herkesten daha üstün olduğunu düşünen, çıkarlarının peşinden koşan ‘Firavun’lar söz konusudur.

Romanda Mehmet Akif, Hüseyin Avni, Hasan Basri Tokat'ta bir ayaklanma hazırlığında olan Ali Yusuf'u yakından takip etmek için meclis tarafından görevlendirilirler. Çünkü Ali Yusuf, bu ayaklanmayı gerçekleştirecek kişidir. “Yusuf, isyan bölgesi dışında çalışmak niyetindeydi. Halkı hoşnutsuzluklarına uygun sözler ve vaatlerle kışkırtacak, elde ettiklerini ayrı ayrı teşkilatlandırıp silahlandırdıktan, yani suçluluğa mahkûm düşürdükten sonra bir bir Çini İzzet'e ekleyecekti” (Buğra, 2004, s. 60).

Çıkarları uğruna her yöne çekilmeye müsait bir kişilik yapısına sahiptir. Vatanın kurtuluşunu imkânsız gören Yusuf, kendi için bir şeyler sağlamaya çalışır, aklıda her şeyi hesaplar. O bir hesap adıımıdır; “Onu karardan önce hesaplar, ama kılı kırk yararcasına hesaplardı. Zile'ye vardığı zaman artık İzmir ve Nemika burukluğuda kalmamıştı içinde. Sadece ‘iş’ini düşünüyordu. Her zaman olduğu gibi” (Buğra, 2004, s. 61).

Ali Yusuf, Zile İsyanı'nı tetikleyen, halkı kıskırtan kişi olmasına rağmen; isyanın bastırılmasıyla karşı grubun azmini ve bu azmin kazandığı başarılar karşısında sanki Mustafa Kemal taraftarıymış gibi görünmeye başlar. Bu güveni sağlamak için kurulması tasarlanan Rus iktidarından, İngilizlerle Ruslar arasında geçen ittifaktan Paşa'ya haber getirerek bir nevi muhbir olarak sağlamaya çalışır:

“Ali Yusuf, Paşa'ya her gün bir haber taşımıştı. Bunların hepsi de şaşırtıcı şeylerdi. İçlerinde en sudan olanı, belki de Akif'leri, Hüseyin Avni'leri, telaşa düşürüveren o ‘Üç Rus’ hadisesi idi. Ali Yusuf, Paşa'ya Zile İsyanı'nı hazırlayan İngiliz-Rus uzlaşmasından, ileride kurulması için çalışılan sosyalist iktidarın kadrosuna varıncaya kadar bütün Rus niyet ve çalışmalarını bir bir anlattı, vesikalarını gösterdi. Böylece ortaya çok faydalı bir eleman, büyük bir vatanperver olarak çıkıyor, bundan da derin bir zevk duyuyordu” (Buğra, 2004, s. 117).

Meclis'te savaş döneminde zenginleşen Ali Yusuf gibi kişiler, Âkifleri, Hüseyin Avni'leri geri plana iter ve asıl kahraman kendileriymiş gibi gösterir:

“Sakarya zaferinden sonra Ankara büsbütün kalabalıklaşmış, asıl dikkate çarpan tarafı, güvenilemeyecek, hatta tiksiniyecek adamlar sahnede boy göstermeye başlamıştı. Nasıl da pervasız ve kahraman edalı, ne kadar da konuşkan, sokulgan ve haysiyetsiz denecek kadar inatçı idiler! (...) Hepsi de vantuzlarını en kuvvetlinin boynuna yapıştırmak için arsızlaşıyor, yüz­süzleşiyor, (...) Bütün bunları da, birbirleriyle mücadelelerini de, zavallı Âkiflerle, Hüseyin Avni'leri şaşırtacak kadar ustaca yapıyorlardı” (Buğra, 2004, s. 179, 180).

Sakarya Savaşı'nın kazanılması Yusuf Ali'yi gücünü yeniden kazandığını düşündüğü meclise yakınlaştırmaya başlar. Fakat geçmişin kirli izler ve şahitleri vardır. Yusuf bunları temizlemek ister. Bunu yaparken de bir zamanlar kendisinin de başını çektiği diğer devletlere boyun eğerek, inkılaplara karşı gelenlerin idam edilme isteğidir. Mecliste bu karar Hüseyin Avni Bey'in kabul etmemesine rağmen kabul edilir.

Mustafa Kemal'e suikast girişimi, Hüseyin Avni Bey'in bundan sorumlu kişi olarak yargılanması ve işini menfaatlerini hiçe sayarak yapan Akif'in sürgünü; Firavun'u temsil eden Ali Yusuf gibi vurgun yaparak, çıkarlarını üst seviyeye taşıyan kişilerin fikirlerinin mecliste kabul görmesi eleştirel bir tutumla ele alınır:

“Ne zaman ki sulara gömülmek üzere olduklarını gördüler. İşte o vakit iman ettiler, üstelik bunu da en yüksek perdeden, en gösterişli ve göze çarpıcı üsluplarla yaptılar. Aralarında önce kendilerine sığınanlar ve aracılıklarını

isteyenler bu şefaath kabul edildikten sonra ise kendilerine düşmen kesilenler de vardı; hem de sürüyle. Ve elbette bunlar Firavundan çok şanslı idiler; çünkü Firavunluklarını sürdürebiliyor, firavunluklarının vurgunlarına daha verimli devam edebiliyorlardı” (Buğra, 2004, s. 211).

Sonuç olarak Ali Yusuf, Mustafa Kemal’in etrafını sarmış, çıkarıcı, başka milletlerin boyunduruğu altına girmekten utanmayan vurguncu zümrenin romandaki gerçekliğidir.

4.2.2. Hüseyin Avni

Tarihi gerçekliğe sahip olan Erzurumlu Hüseyin Avni Ulaş, Birinci Dünya Savaşı’nda Ruslara karşı savaşmıştır. Ankara’da Erzurum Milletvekili olarak Millî Mücadele’ye destek veren muhafazakâr tipi temsil eden kişilerden birisidir. 1887 yılında Kiğı’da doğan Hüseyin Avni Ulaş, Hukuk Fakültesi’nde okumuştur.

Mustafa Kemal ve arkadaşlarından oluşturduğu Müdafaa-i Hukuk Grubu, Birinci Grup’a karşı İkinci Grup’un hem kurucusu hem de sözcüsüdür. Mustafa Kemal ve arkadaşlarının muhalifidir. İkinci grupta olan bir diğer kişi ise Mehmet Akif’tir. Tarihte Hüseyin Avni demokrasinin özellikle de Birinci Meclisin gücünün sınırının olması düşüncesindedir:

“Biz inkılâbı fikirle yapacağız ki, payidar olabilsin. Eğer kabadayı usulünü takip edersek, korkarım ki o zaman inkılâptan mahrum kalırız. Kanla değil fikirle inkılâp yapacağız. (...) İnkılâplar fikir teşkilatıyla, mektebiyle gelişir. Yoksa 31 Mart hadisesi gibi bu memlekette inkılâp yapılamaz. Bizim inkılâbımızı bu gibi fikirler çürütmektedir. İnkılâp fikrinin münevver öncüsü olan Türkiye Büyük Millet Meclisi Halka hakkı hükümlerinin fazilet ve meziyetini öğretmelidir” (TBMM, 1938, s. 48, 49).

Kurmaca da Hüseyin Avni tarihi gerçekliğinden çok farklı değildir. Zile İsyanı için gittikleri Tokat’ta Akif ile birlikte. Mehmet Akif gibi o da Ali Yusuf gibi savaş sırasında kendi cebini düşünen, ülkenin her köşesinde ucuz emlak satın alan, vurguncu, yalancı olan Firavun İmanı’na sahip olarak ön plana çıkan kişilerin içyüzünü gören buna rağmen tüm çabalarına rağmen bu çirkefliği anlatamayan kişidir.

“Hüseyin Avni Erzurum’lu idi, su katılmamış bir Dadaştı ve politika ile uğraşmamıştı ama politika diye bir şey olduğunu çok iyi öğrenmiş, politikanın ürpertecek kadar iğrenç yanlarını da, yapıcı, yarar sağlayıcı kuvvetlerini de görebilmiş öyle veya böyle olmasının karakterlere ve kafa yeteneklerine bağlı bulunduğunu anlamıştı” (Buğra, 2004, s. 9).

Romanda muhafazakâr ve sosyalist düşüncenin savaşı okura Ali Yusuf ve Hüseyin Avni gibi iki zıt karakter üzerinden sezdirilir:

“Ali Yusuf, ikinci defa, üçüncü defa .. Bininci defa gene Ali Yusuf olmaya mahkumdur. Fırsatları elverişli gördüğü, yani "aklı" kestirdiği müddetçe bu böylece sürüp gidecek. (...) Ve .. Avni, iyi dinle beni; hakkı, hakikati, vatan ve milleti tehlikede gördüğü müddetçe de; Hüseyin Avni'ler, kendilerini karşılıksız fedakârlık ve feragatlara, hatta namertliklere, namertçe darbelere sürükleyen akıllarını seçecekler” (Buğra, 2009, s. 103).

Hüseyin Avni, romanda Ali Yusuf’un deyimiyle ‘Atatürk’e suikast’ girişi ile suçlanır ve İstiklal Mahkemelerine verilen yetkilerle yargılanır. Fakat suçsuzluğu anlaşıncı serbest kalan Hüseyin Avni, sefil bir hayata mahkûm kalır; “Hüseyin Avni serbestti, neşesizdi, şevksizdi ve beş parasızdı, yapayalnızdı. Sırtında bir evin yükü vardı” (Buğra 2009, s. 224). Oğlunun ilaçlarını alacak parası olmayan Hüseyin Avni intihar etme düşüncesiyle sarsılır. Ta ki savaşta bacaklarını kaybeden Mehmet Çavuş ile karşılaştığı ana kadar; “Nice yüzyıllardan beri bu böyleydi işte. Nice yüzyıllardan beri nice yüz binlerce Mehmet, varlıklarının, yaratılışlarının sebebini savaş meydanlarında kol, bacak ve baş bırakmakta görmüş, gerisine karışmayı akıllarının ucundan bile geçirmemişlerdi. Elde ettikleri zaferin sonu ilgilendirmiyordu onları” (Buğra, 2004, s. 226). Kendi varoluşunu, vatan uğruna harcadığı hayatını ve haklılığın varoluşunu bedeninde hisseder.

4.2.3. Hasan Basri

Tarihi gerçekliğe sahip olan Hasan Basri, dini kimlik yapısına sahip siyasi ve edebi dini çerçevede aktif rol oynamış bir kişidir.

Tarihte I. Büyük Millet Meclisi’nde Karesi yani Balıkesir Mebusu olarak bulunmuştur. Mehmet Akif’in yakın dostu ve onu İstiklal Marşı’nı yazması için zorlayan kişidir.

Kurmacada da mebus olan Hasan Basri, Mehmet Akif ve Hüseyin Avni’nin de içinde bulunduğu bir heyetle Zile İsyanı’nı bastırmakla görevlendiren kişilerdendir. Tarihi kaynaklarda da romanda da tam bir Mehmet Akif hayranıdır. Romanda geçen: “bir kalem efendisi, bir ham molla gibi sessiz sedasız, hatta süklüm püklüm duran Âkif de öyleydi ve sıkça taşın suyunu çıkartırdı. Ya kendisi? Hasan Basri?” (Buğra 2009, s. 10) söylemi Hasan Basri’nin Mehmet Akif’e duyduğu sevgi ve hayranlığın göstergesidir.

Aynı şekilde Hasan Basri Çantay'ın kaleme aldığı *Akıfname* adlı eserinde de aşağıdaki şekilde göze çarpar:

“Akif’in vatanperverliği bir imtisal nümunesidir. Onun Balkan harbinde, Umumi muharebede, İstiklal savaşında yazdığı vatanperverane şiirler bilâ istisnâ hiçbir şaire nasîp olmayan yüksek yurt sevgisinin çok coşkunu ve ilahi ilhamları idi. Yunanlıların İzmir’imizi işgalini müteakip Balıkesir’de başlayan milli hareketlerde de Akif’i yanımızda bulduk. O zaman Akif İstanbul hükümetinin Darülhikme a’zasından idi. O, milli hareketi duyar duymaz Balıkesir’e koşmuş” (Çantay, 1966, s. 25) sözleri Akif’in halk üzerindeki tesirinin ve bunu yazabilecek vatanseverliğe sahip olmasının onun üzerinde de büyük tesir uyandırdığını gösterir.

4.2.4. Hüseyin Sadi

Tarihi gerçekliği olmayan Hüseyin Sadi, romanda Şeyh Servet Efendi’nin Bolşevik taraftarı adamıdır. Hüseyin Sadi, romanda Rusya’nın yeni kurulacak olan Türkiye’nin üzerindeki emellerinin temsilcisidir.

“Sadi bir de baktı ki, adamların kendilerini birer hafiye, birer bozguncu ve baltalayıcı gibi yetiştirmekten başka dertleri yok, bu işi de bir içtimâî mezhep haline getirmişler, üstelik hepsinin yanında da Türkçe bilmez görünen bir Rus, gece gündüz ayrılmamak üzere bulunuyor” (Buğra, 2009, s. 149).

Bu karmaşık dönem, Bolşevik taraftarı olan Sadi gözünden aktarılır.

“...‘pişmanlık’ duyanlar bile ancak Rusya’nın ötesine berisine sürülmek suretiyle kurtulabilmişlerdi. Ötekiler öldürüldü veya açlıktan bakımsızlıktan ölüp gittiler” (Buğra, 2009, s. 150).

Şeyh Servet Efendi’nin izinden yürüyen Sadi, milletin içinde bulunduğu bunalımın, başka devletlerin egemenliği altında yaşamayı kabul eden fakat bunu yaparken de tam olarak niçin yaptığını bilemeyen kişileri temsil eden, Milli Mücadele’den uzak duran kişidir.

SONUÇ

Tarık Buğra *Osmancık* romanında Osmanlı Devleti'nin beylik sürecini ve devletin kuruluşunu, Osmanlı kültürünü, geleneğini, dinsel yapısını dikkate alarak kaleme alır. Bunu yaparken de tarihi kaynaklardan yararlanan Tarık Buğra bunun yanında edebi kaynakları inceleyerek de romana katkı sağlar. Destanları, menkıbeleri ayrıntılı bir şekilde irdeler. Romanda *Dede Korkut Hikâyeleri*, *Danişmentname*, *Battalname* gibi tarihsel edebi türlerden esintiler bulmak Buğra'nın tarihi kaynakların yanında edebi yönü ağır basan eserlerden de yararlanmasının doğal bir sonucudur. Buğra, *Osmancık* romanında bu kaynakları temel alır fakat kurmacadan kopmadığı için öğretici niteliğinden çok estetik yönü ağır basar. Çünkü *Osmancık* adlı roman gerçek ile hayalin buluştuğu noktada okura sunulan bir romandır.

Osmancık Küçük Ağa ve *Firavun İmanı* romanlarında; Osmanlı tarihi ve tarihsel köken, Milliyetçilik ve Millî Mücadele, meclisteki siyasi meseleler ve bunların doğurduğu karmaşa, çatışma durumlarına yer verilir. Bu üç romanın tarihsel dönem gerçekliği değerlendirildiğinde *Osmancık* romanında sürecin uzun bir döneme tekabül ettiği görülmektedir. Osmanlı'nın kuruluşu ile başlayan yaklaşık kırk yıllık bir süreçtir ve tarihi gerçeklerle uyumlu bir zaman dilimine sahiptir. *Küçük Ağa* romanı Milli Mücadele döneminin hüküm sürdüğü üç yıllık bir süreçtir. *Osmancık* gibi bu romanda tarihi zaman dilimiyle tutarlılık gösterir. *Firavun İmanı* romanında ise olaylar 1921'de başlar ve 1924 yılında biter. Zaman dilimine denk gelen dönemler mevcut olsa da tarihte anlatılan olayların 1921 tarihinden önce başladığı göze çarpar.

Osmancık Küçük Ağa ve *Firavun İmanı* romanlarında geçen karakter ve tiplerin bir kısmının tarihte karşılığı söz konusu iken diğer bir kısmının tarihi karşılıkları yoktur. Yazar tarihi kaynakları inceleyerek bu romanı kaleme almıştır fakat bu durum Buğra'nın bir tarih kitabı yazdığı anlamına gelmez. O kurmacayı tarihi bir şuurla yoğurarak aktarmıştır. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu aktaran yazar bunu yaparken tarihsel belgelerde kuruluştaki etkin rol oynayan herkese yer vermez aynı şekilde romanda var olan kişi tarihi kaynaklarda ismini hiçbir zaman duymadığımız yazar tarafından üretilmiş bir kişi de olabilir.

Tarık Buğra'nın *Küçük Ağa* ve *Firavun İmanı* romanlarında *Osmancık* romanında olduğu gibi yeni bir devletin kuruluşu için yapılan mücadeleler, siyasi karmaşalar, milli mücadele ve milliyetçi düşünce romanın temelini oluşturur. *Osmancık*'ta Osmanlı Devleti'nin kuruluşu, *Küçük Ağa* ve *Firavun İmanı* romanlarında Yeni Türk Devleti'nin kuruluşu söz konusudur.

Tarihe yakınlığıyla bilinen Buğra romanlarının bir kısmını tarihi roman şeklinde yazar. Bu aşamada kişileri ve kişilikler üzerinde etkili olan olay, mekân ve zamanı kimi zaman tarihi belgelerle tutarlılık gösterirken kimi zaman da kurmaca bir yapıyla sunar.

Tarık Buğra, *Osmancık* ve *Küçük Ağa* romanlarında tarihi bir destan yaratmak amacıyla değildir. Yazarın asıl amacı romanlarda başta roman başkişileri olmak üzere pek çok kişinin romanın başından sonuna kadar yaşadığı değişim olgusunu okura sunmaktır. *Osmancık*'ın geçirdiği değişimler ve bu değişimde aktif rol oynayan karakter ve tipler, mekânlar, simgeler romanda önemli bir yer tutmuştur. *Osmancık* gibi değişim geçiren Mihail Kosses (Abdullah), Evdoksiya (Saniye), Holofira (Nilüfer) bu değişimlerini kişilikten öte kimlikte yaşarlar. Tüm bu değişimlere etki eden Gazi- Alpler de roman boyunca roman başkişisinin yoldaşları, silah arkadaşları olarak *Osmancık*'ın değişim aşamalarında onu yalnız bırakmazlar. Romanda *Osmancık*'ın silah arkadaşları: Gazi Rahman-Aykut Alp-Gündüz Alp-Samsa Çavuş-Akça Koca-Konur Alp-Turgut Alp-Satuk Alp-Kara Tekin-Sungur-Hasan Alp- Kara Ali'dir. Romanda değişim sürecinde etkin rol oynayan bir diğer grup ise bilge kişilerin, akıl ve tekke hoca- öğrencilerinin bulunduğu gruptur. Başta Şeyh Ede Balı olmak üzere Kumral Abdal, Derviş Uruz, Dursun Fakı bu grupta sayılabilecek isimlerdendir. Simge ve semboller de değişimin önemli yaratıcılarındandır: Kılıç, badem ağacı, rüyalar ve ay, tekke, mektup...

Osmancık'ın kişisel değişim serüvenine katkıda bulunan diğer bir husus da mekânların *Osmancık* üzerindeki tesiridir. Bu mekânlar romanda Sivrikaya, Kartal Doruğu, Harlak, İtburnu, Tepepınar, Çifte Kavak, Pınar Düzlüğü, Kulacahisar ve İkizce şeklinde ele alınır.

Kişisel değişimde etkili olan olaylar ise romanda daha çok fetih politikası üzerinden gerçekleştirilen olaylardır. Bu olaylar: Yeğli baskını, Ermeni Beli'ndeki çarpışma, İkizce Gazası Aydos Kalesi'nin fethi, Karacahisar'ın fethi, İnegöl'ün fethi'dir.

Küçük Ağa romanında ise değişim yaşayan başkişi Mehmet Reşit Efendi yani İstanbullu Hoca'dır. İstanbullu Hoca'nın kör bir taassup ile İstanbul Hükümetine bağlı olduğu süreci ile Küçük Ağa'ya dönüşümü arasındaki aşamaları anlatan yazar bunu yaparken tarihi bir gerçekliği olan kişiden yola çıkarak kurguyu aktarmaz. Fakat dönemin din adamlarının yönetim ve halk üzerindeki etkisine dikkat çekmeyi başarır. İstanbullu Hoca'nın Küçük Ağa olma sürecinde ona pek çok kişi tesir eder.

İstanbullu Hoca'nın yeni bir kimlik kazanarak Küçük Ağa olmasında; Çolak Salih, Ali Emmi, Doktor Haydar Bey, Fuat Paşa, Yüzbaşı Nazım, Ağır Ceza Reisi Mehmet Bey'in Milli Mücadele yolunda tüm menfaatlerini yok sayarak davalarına sadık olmaları, Akşehir halkının zorlu yaşam mücadelesi ve inanacakları birine ihtiyaç duymaları, Damat Ferit Paşa, Vali Cemal Bey, Çakırsaraylı, Çerkez Etem, Tevfik Bey'in kendi çıkarları uğruna İstanbullu Hoca'nın zaaflarında faydalanarak onu piyon gibi kullanmaları ve en önemlisi Hoca'nın iç çatışmaları etkili olmuştur.

Küçük Ağa romanında belirgin olarak bir değişim yaşayan diğer kişi ise cephede kolunu, kulağını kaybeden Çolak olarak memleketi Akşehir'e dönen Salih'tir. Salih'in değişimdeki kilit isim ise çocukluk arkadaşı olan Rum asıllı Niko'dur. Dönemin azınlıklarının Müslüman halktan daha iyi yaşam standartlarına sahip olması buna rağmen ülkede cemiyetler kurarak ülkeyi bölmek adına planlar kurmaları Salih'i kişisel değişime sürükler. Sonrasında Ali Emmi'nin ona karşı tutumu, kuvvacıların ona verdiği görevler ve bu görevler sırasında kendini daha önemli hissetmesi, olmayan kolunun bile yokluğunu unutmaması etkili olmuştur.

Değişim sürecinde sınıflandırdığımız bu unsurların bir kısmının tarihi kaynaklarda aynısı ya da benzeri söz konusudur. Sonuç itibarıyla edebi bir tür olan roman işin içine girdiğinde yukarıda sınıflandırdığımız unsurlar ne kadar gerçeği yansıtırsa yansısın yeniden kurularak okura sunulmuştur.

Firavun İmanı romanında ise değişim sürecindene öte dönemin adaletsizliğine eleştirel bir gözle bakan romandır. Buğra, Ali Yusuf gibi Firavun İmanı'na bağlı kişilerin her zaman emek veren kişilerden daha iyi yerlere gelmesi, daha çok takdir edilmesi yeni kurulan bir devletin yaşadığı karmaşaya dikkat çekmiştir. Mehmet Akif'in tüm çabalarına rağmen sürgün olması, Hüseyin Avni'nin İzmir Suikastı sebebiyle İstiklal

Mahkemesinde yargılanma kararına çarptırılması buna rağmen emlak zengini Ali Yusuf'ların görkemli bir hayat sürmesi romandaki asıl konuyu oluşturmuştur.

Tarık Buğra, *Osmancık Küçük Ağa* ve *Firavun İmanı* romanlarında konularını seçerken tarihi bilgilerden faydalanmış, kişileri seçerkende tarihi kişilerin yanında kurmaca olarak yarattığı kişileri okura sunmuştur. Tarık Buğra, üç romanında da dini kimlikleriyle ön plana çıkan pek kişiye yer vermiştir: Osmancık romanında, Şeyh Ede Balı, Dursun Fakı, Abdal olarak nitelendirilen kişiler; Küçük Ağa romanında, roman başkışisi İstanbullu Hoca, Akşehir Müftüsü; Firavun İmanı romanında ise başta Mehmet Akif olmak üzere diğer mebuslar Hüseyin Avni, Hasan Basri dine olan yakınlıkları ve sıkı sıkıya sarıldıkları inançlarını mücadele ile birleştirerek kuruluş aşamasında olan devletlere yol göstermişlerdir.

Küçük Ağa ve *Firavun İmanı* romanları ise birbirini takip eden romanlardandır. Bazı kahramanlarının ortak olması bunun en net göstergesidir. Çolak Salih, Küçük Ağa, Terzi Niko her iki romanda da isimleri geçen kişilerdir.

Sonuç olarak üç romanda da kuruluş döneminin bunalımı, sancılı süreci, yapılması gereken bir şeylerin olduğu düşüncesi, pes etmeme fikri kişileri kuruluş yönünde ilerletmiştir. Özellikle roman başkışileri olan Osmancık ve İstanbullu Hoca'nın yaşadıkları içsel çatışma ve bunalımlı süreçler romanlara yön vermiştir.

KAYNAKÇA

- Adıvar, H. E. (2004). *Türkün ateşle imtihanı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Akbulut, U. (2010). Kuruluş dönemi Osmanlı tarihçiliği ve tarih yazma gerekçeleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(15), 356-371.
- Aktaş, Ş. (1991). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akyılmaz, G. (1991). Atatürk, Konya ve Milli Egemenlik. *Milli Egemenlik Sempozyumu* (s. 28). Ankara: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu.
- Argunşah, H. (2002). Tarihî Romanda Post-Modern Arayışlar. *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*(14), 17-27.
- Aristoteles. (2006). *Poetika*. (İ. Tunalı, Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Arslan, H. Ç. (2002). Erken Osmanlı'nın fetih ve yerleşim sisteminde akıncı beylerinin stratejik önemi. *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 9, s. 116-121) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Aşkaroglu, V. (2016, Mart). Romanda kişilik kurgusu: kuramsal bir karşılaştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 301-319.
- Atatürk, M. K. (2010). *Nutuk (1919-1927)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Atsız, H. N. (2011). *Üç Osmanlı tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Aybars, E. (2006). *İstiklal mahkemeleri*. İzmir: Zeus Kitabevi.
- Aytaç, G. (1990). *Çağdaş Türk romanı üzerine araştırmalar*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Aytür, Ü. (2009). *Henry James ve roman sanatı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bakhtin, M. (2001). *Karnaval'dan romana / edebiyat teorisinden dil felsefesine seçme yazılar*. (S. Irzık, Dü. ve C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Barkan, Ö. L. (2002). Osmanlı İmparatorluğu'nda kolonizatör Türk Dervişleri. *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 9, s. 133-153) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Batuta, İ. (1989). *İbn Batuta Seyahatnamesi - Seçmeler*. (İ. Parmaksızoglu, Çev.) İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Başar, F. (1991). *Osmanlı kaynaklarına göre Osmanlı-Bizans münâsebetleri (1299-1451)* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Bitlisî, İ. (t.y.). *HEŞT BÎHİŞT* (Cilt 1). (M. Karataş, S. Kaya ve Y. Baş, Ed.) Ankara: Betav Yayınları.
- Borak, S. (2004). *Yeşil ordu ve Çerkes Ethem olayı*. İstanbul: Kırmızı Beyaz Yayınevi.
- Bourneur, R. ve Quellet, R. (1989). *Roman dünyası ve incelemesi*. (H. Gümüş, Çev.) Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Buğra, T. (1984, 15 Mayıs- 5 Temmuz). Çolak Salih Niko ile hesaplaşıyor. *Tercüman*, 20.
- Buğra, T. (1992). *Politika dışı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Buğra, T. (2002). *Düşman kazanmak sanatı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Buğra, T. (2009). *Osmancık*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Buğra, T. (2017). *Politika dışı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Bulut, Y. (2014). *Tarık Buğra'nın romancılığı* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyükarkın, B. (2010). *Bozkırda sabah*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çakmakçı, S. (2011). Osmancık romanında başkişinin arayış, değişim ve dönüşüm süreci. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 6/3 Summer 2011*, s. 1907-1923.
- Campbell, J. (1999). Kahramanın sonsuz yolculuğu. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Çantay, H. B. (1966). *Âkifnâme*. İstanbul: Ahmed Said Matbaası.
- Çerkes, E. (1994). *Anılarım*. İstanbul: Berfin Yayınları.
- Çetin, İ. (2018, Temmuz 10). *Tursun Fakı, hayatı ve eserleri*. Erişim adresi: www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/download/42/35
- Çevik, Z. (2009). Birinci meclis'te bir mebus: Mehmet Akif Ersoy (Bey). *I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu, II*, s. 856-864. Burdur.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *Çocuk gelişimi ve eğitimi: Bilişsel gelişim modülü*. Erişim adresi: http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Bilişsel%20Gelişim.pdf
- Daş, A. (2004). Ankara savaşı öncesi Timur ile Yıldırım Beyazıd'ın mektuplaşmaları. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(15), 141-167.
- Düzdağ, M. E. (1996). *Mehmet Akif Ersoy*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eco, U. (2013). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*. (K. Atakay, Çev.) İstanbul: Can Yayınları.

- Emecen, F. (2002). Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan fetret dönemine. *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 9, s. 15-32) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Emecen, F. M. (1997). “*Osmanlı'nın batı anadolu türkmen beylikleri fetih siyaseti: Saruhan Beyliği örneği, Osmanlı Beyliği*. (E. A. Zachariadou, Ed., G. Ç. Güven, İ. Yerguz ve T. Altınova, Çev.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Ercilasun, B. (1999). Kuruluş devrini konu alan romanlar üzerine. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Dergisi* (Osmanlı Devletinin 700. Yılı Özel Sayısı), 1-8.
- Erginli, Z. (2018, Ağustos 3). *Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda Türk dervişlerinin izleri*. Erişim adresi: <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=381249&/Osmanlı-Devletinin-Kuruluşun-Türk-Dervişlerinin-İzleri/-Dr.-Zafer-Erginli->
- Erişirgil, M. E. (1956). *Mehmet Akif islamcı bir şairin romanı*. Ankara: Maarif Yayınevi.
- Eski, M. (1998). *İsmail Habib Sevük'ün Açıksöz'deki yazıları (1921-1922) makaleler fıkralar*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Forster, E. (1985). *Roman sanatı*. (Ü. Aytür, Çev.) İstanbul: Adam Yayınları.
- Gengembre, G. (2004). *Le réalisme et le naturalisme en France et en Europe*. Paris: Poche.
- Girard, R. (2001). *Romantik yalan ve romansal hakikat - edebi yapıda ben ve öteki* (1. b.). (A. E. İldem, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Gögebakan, T. (2004). *Tarihsel roman üzerine* (1. b.). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Görkem, İ. (1977). Küçük Ağa - Küçük Ağa Ankara'da. *Hisar Dergisi* (157), 12-18.
- Hammer, J. V. (1994). *Büyük Osmanlı Tarihi* (Cilt 1). İstanbul: Üçdal Yayınları.
- İmmer, C. (2006). *Osmanlı İmparatorluğu 1300-1650 İktidarın Yapısı* (1 b.). (Ş. Yalçın, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- İnalcık, H. (2002). *Osmanlı Devleti'nin kuruluşu*. *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 9, s. 66-88) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- İnalcık, H. (2015). *Âşıkpaşazâde tarihi nasıl okunmalı?*, *Söğüt'ten İstanbul'a*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- İnalcık, H. (2018, Temmuz 20). *Osmanlı Devleti'nin kuruluşu*. Erişim adresi: <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=381245>
- İnönü, İ. (1985). *Hatıralar 1. Kitap*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Jenkins, K. (1997). *Tarihi yeniden düşünmek*. (B. S. Şener, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Jung, C. G. (1997). *Bilinç ve bilinçaltının işlevi*. (E. Büyükinal, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Kansu, M. M. (1997). *Erzurum'dan ölümüne kadar Atatürk'le beraber* (4 b., Cilt 1). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kansu, M. M. (2009). *Erzurum'dan ölümüne kadar Atatürk'le beraber* (Cilt 2). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kaplan, M. (1996). *Türk Edebiyatı üzerinde araştırmalar-3 / tip tahlilleri*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kaplan, M. (2004). *Edebiyatımızın içinden*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karal, E. Z. (1959). Osmanlı Devletinin kuruluşundan Tanzimat'a kadar siyasi tarih. *Yeni Türkiye*, 1-37.
- Karal, E. Z. (1981). *Türkiye Cumhuriyeti tarihi*. İstanbul: Maarif Yayınevi.
- Karasu, C. (2002). Osmanlı vekâyinamelerindeki soykütükleri hakkında notlar. *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 9, s. 89-98) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Kerestecioğlu, İ. Ö., Öztan, G. G. ve Tanıl, B. (Ed.) (2012). *Türk Sağı: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri* (1. b.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Korkmaz, R. (2008). René Girard'ın üçgen arzu modeli bağlamında Osmancık Romanı. M. Tekin ve E. B. Yılmaz (Yay. haz.). *Tarık Buğra* içinde (s. 177-189). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kutay, C. (2013). *Cumhuriyet'in manevi mimarları*. İstanbul: ABM Yayınevi.
- Lings, M. (2003). *Simge ve Kökenörnek : Oluşum anlamı üzerine*. (S. Sahra, Çev.) Ankara: Hece Yayınları.
- Lukacs, G. (1965). *Le roman historique*. Paris: Payot.
- Lütfi Paşa. (t.y.). *Tevârih-i Âl-i Osman*. Süleymaniye Kitap, Yazma Bağışlar.
- Naci, F. (1982, Haziran). Tarih ve roman. *Gösteri*, 19-25.
- Nadi, Y. (1955). *Çerkes Ethem kuvvetlerinin ihaneti*. İstanbul: Sel Yayınları.
- Önal, M. (1996). Tahkiyeli eserleri tahlil planı hakkında bir deneme. U. Günay, Ö. Çobanoğlu ve M. Özarslan (Yay. haz.). *Prof. Dr. Umay Günay armağanı* içinde (s. 124-134). Ankara: Feryal Matbaaları.
- Özön, M. N. (1985). *Türkçede roman*. (A. Kabacalı, Dü.) İstanbul: İletişim Yayınları.

- Platon. (2011). *Devlet*. (S. Eyüboğlu ve M. A. Cimcoz, Çev.) İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Sakaoğlu, N. (2015). *Bu mülkün kadın sultanları*. (H. Aksakal, Dü.) İstanbul: Alfa Yayınları.
- Şahin, V. (2015). Kahramanın sonsuz yolculuğunda Osmancık'ın simgesel halleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), s. 109-122.
- Şimşirlioğlu, A. (2002). Osmanlı devleti'nin kuruluşunda hizmeti geçen Alpler ve Gaziler. *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 9. s. 99-106) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Tanıl, B. (2012). Türk Sağ: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi. (İ. Özkan Kerestecioğlu ve G. Gürkan Öztan.Yay.haz.). Türk Sağ: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri. İstanbul: İletişim Yayınları,
- Tanpınar, A. H. (2005). *Edebiyat üzerine makaleler* (7. b.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tarakçı, Ü. G. (2017). Tarık Buğra'nın tefrika halinde kalan romanı Küçük Ağa'da yarım kalan şanlı tokadın hikâyesi: 'Çolak Salih Niko ile hesaplaşıyor'. *Journal of Turkish Language and Literature*, 120-130.
- Taştan, Y. K. (2003). Osmanlı devletini kuran hanedanın soykütüğü", Oğuz geleneği çerçevesinde tarihten günümüze Karakeçililer. Ö. İsmail (Yay. haz.). *Kırıkkale Valiliği* içinde (s. 35-49).
- Taştan, Y. K. (2018, Haziran 30). *Osmanlı Devletini kuran hanedanın soykütüğü*. Erişim adresi: <http://derintarih.blogcu.com/osmanli-devletini-kuran-hanedanin-soy-kutugu/3389633>
- TBMM. (1938). *Zabıt Ceridesi*. (Cilt 21, s. 48-49) içinde. Ankara: TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Daire Başkanlığı
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *Çocuk gelişimi ve eğitimi: Bilişsel gelişim modülü*. Erişim adresi: http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Bilişsel%20Gelişim.pdf
- Tekeli, İ. (1998). *Tarihyazını üzerine düşünmek*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Tekin, M. (2004). *Tarık Buğra söyleşiler*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Tilbe, A. ve Civelek, K. (2006). "Nedim Gürsel" in resimli dünyasına tarihsel bir yaklaşım". *Nedim Gürsel'e armağan edebiyatta 40 yıl* içinde (s.83-106). İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları

- Tobias, R. B. (1996). *Roman yazma sanatı*. (M. Harmancı, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Tural, S. K. (1984). Tarihçinin edebiyat dünyasından alması gerekenler. *Töre*(159), 11-14.
- Tural, S. K. (1993). Tarihî roman geleneği veya Cezmi, doğumunun yüzellinci yılında Namık Kemal. *Atatürk Kültür Merkezi Yayınları*, s. 58-91.
- Turgut, V. (2016). Osman Gazi'nin kimliği meselesi ve Cihanşümûl bir devlete isminin verilmesinin sebepleri üzerine. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 11(1), s. 83-120.
- Uluğ, N. H. (1973). *Hemşehrimiz Atatürk* (2. b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Uyguner, M. (1976). Küçük Ağa'nın insanları. *Türk Dili Dergisi, Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı*(298), 86-93.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Tarihi* (Cilt 1). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yavuz, E. (1985). Kuva-yi Milliye'nin yapısı ve niteliği üzerine bir tahlil. *Askeri Tarih Semineri, II*, s. 231. Ankara.
- Yavuz, H. (1997). Tarihî roman ancak belli bir tasarımdan yola çıkılarak yazılabilir. *Hürriyet Gösteri*, 69-71.
- Yavuz, K. ve Saraç, M. Y. (2003). *Âşık Paşazade, Osmanoğullarının tarihi (Tevârih-i Âl-i Osmân)*. İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- Yıldırım, T. (2007). *Milli Mücadele'de Mehmet Akif* (1 b.). İstanbul: Selis Kitaplar.
- Yılmaz, E. B. (2005). *Tarık Buğra insan ve eser* (Yayımlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Yılmaz, E. B. (2011). Hikâye ve romanlarda sembol dilinin görüntüleri üzerine bir değerlendirme. *bilig*(56), 42-52.
- Yurt Ansiklopedisi (Cilt 7). (1981). İstanbul: Anadolu Yayıncılık.

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU

**T.C.
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU**

**ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA**

Tarih: 19/04/2019

Tez Başlığı: *OSMANCIK, KÜÇÜK AĞA VE FİRAVUN İMANI* ROMANLARINDA TARİHİ KİŞİLİK KURGUSU

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 136 sayfalık kısmına ilişkin, 09/04/2019 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 3'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

19/04/2019

Adı Soyadı: Derya TOPAL

Öğrenci No: 14010105004

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Bilim Dalı: Yeni Türk Edebiyatı

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU

EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU

	T.C. ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 19/04/2019	
Tez Başlığı: OSMANCIK, KÜÇÜK AĞA VE FİRAVUN İMANI ROMANLARINDA TARİHİ KİŞİLİK KURGUSU	
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:	
1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.	
Ardahan Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Adı Soyadı: Derya TOPAL Öğrenci No: 14010105004 Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı: Yeni Türk Edebiyatı Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora	19/04/2019
<u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u>	
 Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU	
Detaylı Bilgi: http://www.ardahan.edu.tr Telefon: 0478 211 75 22 Faks: 0478 211 75 23 E-posta: sbe@ardahan.edu.tr	

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Derya TOPAL

Doğum Yeri ve Tarihi : Ardahan - 1987

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (2007-2011)

Yüksek Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi – Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (2014-2019)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri : -

İş Deneyimi

Stajlar : Öğretmenlik Uygulaması (2011-2012)

Projeler : -

Çalıştığı Kurumlar : Ardahan Şehit Uz. Çvş. İbrahim Erdoğan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (2013 -)

İletişim

E-Posta Adresi : deryacoban0204@gmail.com

Tarih : 19.04.2019